Serie nouă
AUGUST 2017
8
(CLXLIII)
48 pagini
ISSN
1220-742X

ACTUALITATEA MUZICALĂ

REVISTĂ LUNARĂ A UNIUNII COMPOZITORILOR ŞI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA

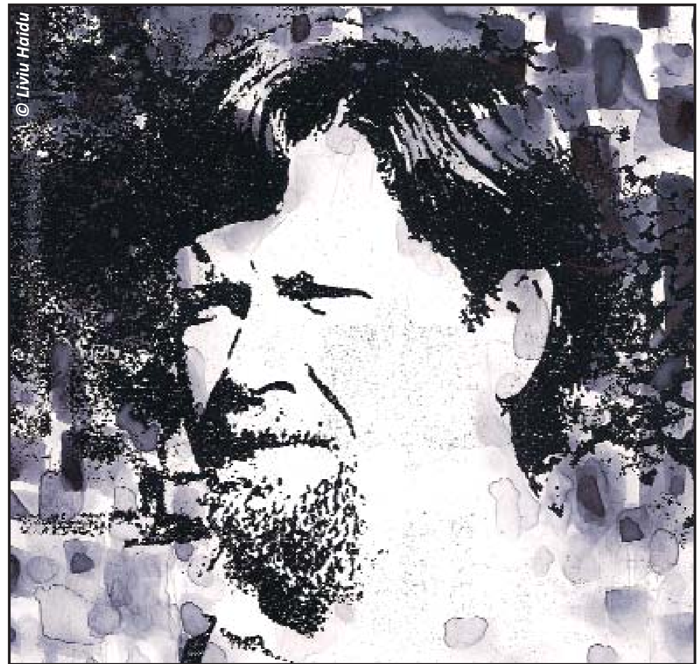
Din sumar:

✓Adio, Viorel Cosma!
✓Remember Ştefan Niculescu
✓Maniac după *Sonomania*
✓Festivalui internațional "George Grigoriu"
✓Vrancea eroică
✓Sanremo - istoria unui festival (II)

În imagine:
compozitoarea şi interpreta
Paula Seling

Erudiție și umanism

În ultima zi a lui Cuptor, Ştefan Niculescu ar fi împlinit nouăzeci de ani. Când l-am cunoscut, în urmă cu patru decenii, propunea un model solitar (pentru acele timpuri) de locuire a cetății, axat pe forța de agregare a cunoaşterii istorice, logica entuziasmului cultural şi fidelitatea creatoare față de tradițiile religioase sau laice ale modernității. Tinerilor, furioşi ori blazați, cu toții nemulțumiți de rețetarul oficial al ratării național-comuniste, Ştefan Niculescu le oferea, rezistând cultural, alături de criteriile justei notorietăți, arma de împotrivire față de provincialism şi întristare. O armă ce nu necesita permis de posesie, ci doar dorința şi putința de a o curăța şi încărca aşa cum se cuvine. În acea perioadă de răstrişte intelectuală, când sărăcia şanselor în procesul de omologare cultural europeană îți sărea în ochi, Ştefan Niculescu a intervenit salutar, inițiind o conversație internațională, cel puțin în domeniul artei sonore, proiectele lui componistice şi muzicologice rămânând, iată, după aproape un deceniu de la dispariția lui fizică, teme de colocvii, referate, doctorate şi polemici intense. În plus, ne invită, nu de puține ori ceremonios, la aprofundări, nuanțe şi continuități, în răspăr cu orice fel de festivisme. Fără îndoială, a fost un învederat erudit şi umanist. Partea de umanitate controlată se dezvăluie odată cu țesătura mărinimos cuprinzătoare a structurilor sonore de tip vitraliu, ce reflectă verva credinței în mântuire, inflexiunile docte, elanurile prospective, distanțările şi apropierile elegante, evidențiind mecanismul intim al unei gândiri cât se poate de salubre în jurul unui punct referențial: nu locul compozitorului, ci buna lui aşezare în lume; altfel apus, calea către o posibilă redempție. Pe de altă parte prețuirea sinceră pentru erudiția Profesorului instalează premisele unui dialog despre constanță şi continuitate. Ştefan Niculescu ştia foarte bine că fără axioma respectului, cultura nu prinde cheag şi sfârşeşte într-o devălmăşie a contestărilor nenumărate. Din toate întreprinderile sale pedagogice ne-a făcut să înțelegem că interesul cognitiv pentru o fenomenologie a actului creator produce infinit mai mult decât un uriaş siloz de informații sau teorii aleatorii despre structura evenimentului sonor. Aşa se face că la Ştefan Niculescu întotdeauna căutarea sensului a precumpănit decisiv în fața exhibiționismului bibliografic. De-a lungul vieții a avut suficiente nedumeriri, cumpene, decepții. L-a preocupat, consecutiv ori simultan, declinul occidental şi metisajul cosmopolit, fețele secularizării, soarta oamenilor simpli şi stilul rafinat al aristocrației culturale, hedonismul citadin şi riturile de trecere ale consumismului, noua (des)ordine mondială şi soarta ecumenismului non-instituțional. Şi, nu în ultimul rând, ce anume poate supraviețui dintr-o identitate românească, marcată pregnant de spiritul creştin-ortodox. A contat enorm palpitul vieții duhovniceşti, muzica estompată a sferelor, izbăvirea de mlaştină ori stufărişul materialității, starea de grație şi re-locarea marilor adevăruri sufleteşti. S-a străduit din rărunchi să-şi prezerve ucenicii de scurgerile de mediocritate şi să evacueze sonoritățile apocaliptice, toate nefiind altceva decât fapte comune ce intră în economia risipirii individuale: mai întâi se iveşte abaterea punctuală, apoi se înşurubează repetiția, pentru ca în final totul să eşueze în banalitatea unei vieți trăită în absența patosului eroic. Ne-a arătat, fără să mimeze, cum să ne bucurăm de reuşita aproapelui, cum să aplaudăm victoriile timpurii sau împlinirile autumnale ale altora, sugerându-ne totuşi că adevărații campioni sunt puțini la număr şi nu mereu la vedere, că e recomandabil să fim uneori circumspecți cu judecățile categorice sau caracterizările vitriolante, în sfârşit, că ubicuitatea eşecului rămâne o sursă de îndoială față de orice proiect utopic, cu iz progresist. Trecerea, cernerea şi risipa timpului ne impune să-i dedicăm lui Ştefan Niculescu nu atât gongorisme postume, cât, mai ales, cercetări asidue, restituiri elocvente, monografii critice şi, de ce nu, chiar instituții.

Liviu DĂNCEANU

DIN SUMAR

Adio, Viorel Cosma! 2-4
Remember Ştefan Niculescu 5-7
Interviu cu Marcel Spinei (II) 8-9
Maniac după *Sonomania* 10-11
Fenomenul “Pro Arte” 12-13
“Tintea Muzicală” 2017 14-15
***Masterclass* de Cânt Bizantin la Iaşi** 17-19
Competiţie de pian la Braşov 20-21
Festivalul “Hariclea Darclée” 26-27
Vrancea eroică 30-33
Festivalul “George Grigoriu” 36-39
Despărţiri 40-42
Sanremo, istoria unui festival (II) 43-45
Discuri 47-48

Viorel Cosma

Suntem loviți sufleteşte de cumplita veste a despărțirii de cel ce a fost muzicologul Viorel Cosma, veste care a umbrit marea sărbătoare a credincioşilor ortodocşi şi catolici, Sfânta Maria Mare. Incredibilă plecarea dintre noi a Maestrului care a fost lumina şi sufletul, gândul muzicii româneşti, savantul muzicolog Viorel Cosma. Creator al unei opere ştiințifice cu o valoare fără seamăn, martor al unui secol de existență a artei muzicale româneşti, Viorel Cosma a reprezentat un model de destin împlinit, ca un falnic stejar al culturii noastre, în plan național şi internațional.

În domeniul didacticii, ca profesor de muzicologie, Mentorul a ridicat prima generație profesionistă de muzicologi şi critici muzicali români din secolul XX, deținând prima catedră de profil din cadrul Universității Naționale de Muzică din Bucureşti. A fost Doctor în Muzică al Universității Naționale de Muzică din Bucureşti, *Doctor Honoris Causa* al Institutelor de Arte din Chişinău, din Iaşi, Cetățean de Onoare al oraşului Timişoara, distins cu Premiul Academiei Romane (1974), premiul internațional al criticii muzicale Artisjus din Budapesta (1984), premiile Uniunii Compozitorilor, cu Ordinele Coroana României, Steaua României, Steaua RSR, Meritul Cultural în grad de Mare Ofițer, membru corespondent al *Pontificia Accademia Tiberina* din Roma, Italia.

Viorel Cosma a pus bazele lexicografiei muzicale moderne în România, realizând, ca autor al celor 12 lexicoane (1965-2017), cea mai amplă exegeză lexicografică națională din lume. Investigația istorică se întinde pe 5 secole (1500-2000), muzicologul descoperind sute de nume de creatori români care au activat în țară şi peste hotare.

În plan internațional, a adus contribuții esențiale la legăturile culturilor muzicale europene cu România, descoperind peste 100 de lucrări străine, inspirate din folclorul românesc (consemnate în *Dicționarul interferențelor muzicale*, în cicluri de concerte-experimentale sub genericul *Vocația universală a folclorului românesc*, în comunicări ştiințifice susținute în România, Europa şi SUA). În mod special, s-a ocupat cu pasiune de personalitatea lui George Enescu şi legăturile acestuia de afecțiune cu Franța şi SUA, conferențiind la Universitatea *Sorbone*, *Académie des Beaux Artes* din Paris şi *Boston University*. Contribuția sa ştiințifică se remarcă de asemenea prin modul în care a redactat articole lexicografice la *Grove's Dictionary of Music and Musicians*, *Die Musik in Geschichte und Gegen-wart*, *Dictionnaire des interprètes* de Alain Pâris şi la marile enciclopedii din lume.

Vocația de istoric a lui Viorel Cosma se împleteşte cu cea a experienței literatului, perspective paralele ce jalonează activitatea neobosită de elaborare de-a lungul magistralei muzicologice, inventarul cărților semnate de autor dezvăluind, pentru cine nu ştia încă, pasiunea cu care autorul a realizat, ciclic, reevaluările subiectelor de cercetare, împlinite performant, fără odihnă, în timpul muncii desfăşurate în numeroasele decenii ale existenței sale. Bibliografia creației semnate de Viorel Cosma impune imaginea unui autentic jurnal de bord al pasiunii documentaristului. Moştenirea pe care o lasă urmaşilor este mărturia un act de credință în idealul său, document de identitate românească, cu adevăruri temeinice, din păcate, insuficient ştiute de către cei mulți. O operă ce îl reprezintă, un dar neprețuit oferit de acest mare savant generațiilor de azi.

Grigore CONSTANTINESCU

La moartea Patriarhului Muzicologiei Româneşti, maestrul Viorel Cosma

Vestea a căzut ca un trăznet. Mi-a adus-o Constantin Erbiceanu în dimineața zilei de Adormirea Maicii Domnului, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Ştiam de accidentul stupid urmat de fractura de col femural, ştiam de operația complicată, de recuperarea laborioasă. Întâmplător, treceam prin aceleaşi etape de reabilitare tot după o intervenție ortopedică, schimbam impresii cu maestrul după ce mi-a povestit de accident şi mi-a dat cu generozitatea-i caracteristică sfaturi utile. Totul părea că merge strună. Până în ziua de 15 august. Avea 94 de ani împliniți.

Numele de „Patriarh al Muzicologiei Româneşti" i-a fost dăruit de vrednicul de pomenire Patriarh Teoctist, aşa cum amintea Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în mesajul de condoleanțe transmis la înmormântare.

Maestrul Viorel Cosma a luminat muzicologia națională printr-o activitate fără precedent, derulată pe multiple şi complexe coordonate, în calitate de cercetător, critic muzical, lexicograf, profesor universitar, analist, istoriograf, eseist, mare exeget enescian cu 14 volume

dedicate ilustrului compozitor, din cele peste 100 publicate, expresie a unei puteri de muncă fără pereche. O alăturare de preocupări ce a definit o uriaşă personalitate, un savant.

În opera sa monumentală, ca spirit enciclopedic, a conexat muzicologia cu diverse ramuri ale artei, el însuşi constituindu-se într-un însemnat şi erudit om de cultură. Încrustate în eternitate, scrierile sale impresionează prin bogăția informațiilor, preciziunea analizelor şi sublinierea esențialului. Constituie un izvor nepreţuit de documentare şi studiu pentru generații viitoare.

Cu largheţe şi pasiune, consilia, sfătuia, îndruma condeierii într-ale criticii la structurarea florilegiilor antologice de articole specifice. Personal, m-am bucurat de asemenea binefaceri.

Multiplu premiat şi onorat prin distincţii şi titluri academice, şi-a văzut răsplătite eforturile şi realizările, atât în ţară cât şi în străinătate de către prestigioase instituţii de stat şi universitare, de înalte foruri. Prin creaţia sa şi înaltele aprecieri primite, a contribuit la consolidarea legăturilor României cu întreaga lume muzicală.

De la nemărginita sa altitudine profesională, trecerea în nefiinţă a dr. dr. HC Viorel Cosma reprezintă o imensă pierdere a culturii române dintotdeauna

Aşa cum a remarcat, printre multe altele, maerul Adrian Iorgulescu, preşedintele Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor, la mitingul de doliu din Marea Aulă a Palatului Cantacuzino, Viorel Cosma este fondatorul Şcolii Româneşti de Lexicografie Muzicală.

Generalul-maior (rtr.) Viorel Cosma

În afară de eternizarea memoriei maestrului care, desigur, va urma căi oficiale, cel mai profund omagiu care i se poate aduce este continuarea muncii sale titanice în teritoriul pe care l-a servit. Nepreţuita arhivă, „Arhiva Viorel Cosma”, însumând sute de mii de fişe, note, consemnări ş.c.l. trebuie să-şi găsească un cercetător muzicolog împătimit, tânăr, care s-o valorifice în continuare, cu dăruirea profesională, de suflet, a marelui său înaintaş.

Costin POPA

Adio, Maestre!

Muzicologul, criticul muzical, istoriograful şi profesorul **VIOREL COSMA** a trecut în veşnicie.

La ceasul despărţirii, m-am gândit cum aş putea să-l portretizez pe cel ce mi-a fost dascăl. Şi mi-am amintit de vorbele lui George Enescu: *Munca! Lucrez oricând. Sunt în permanentă activitate. Mulţumirea mea cea mai mare, singura mulţumire, este lucrul. Cuvântul pe care mi-l repet zi de zi de când mă ştiu: îndeplinirea datoriei. Să ne facem cu toţii datoria şi lumea îşi va recăpăta sensul ei suprem.*

Viaţa muzicologului Viorel Cosma i-a fost definită prin muncă asiduă, cercetare tenace, pasiune, entuziasm, vitalitate rar întâlnită, considerând că datoria sa este aceea de a sluji muzica românească şi creatorii săi. Iar ca o profesiune de credinţă, s-a dedicat cercetării biografiei şi creaţiei lui George Enescu încă din tinereţe şi până în ultima clipă, dând la iveală importante scrieri devenite repere în bibliografia enesciană. Împreună cu noi, truditori în muzeul ce poartă numele marelui muzician român, s-a implicat, de-a lungul anilor, în toate activităţile noastre, de la fişarea documentelor, la realizarea expoziţiilor şi publicarea cărţilor. Ne-a pus la dispoziţie, cu bucuria împărtăşirii, multe documente inedite pe care le-a descoperit scormonind neobosit în arhive şi colecţii, documente prin intermediul cărora l-am cunoscut mai bine pe omul şi creatorul George Enescu. Chiar dacă unele informaţii despre viaţa privată a compozitorului au stârnit poate amuzament, semne de întrebare, controverse, acestea au dat culoare portretului unui om, cu bune şi rele.

Acelaşi entuziasm debordant l-a manifestat şi faţă de cei care i-am fost studenţi. Ne-a descifrat tainele profesiei, ne-a dăscălit în timpul şi după încheierea studiilor, dar mai ales ne-a primit cu multă afecţiune în casa şi familia sa. Maestrul şi minunata soţie Coralia – mama Pupu cum îi spunem noi – ne-au considerat întotdeauna copiii lor de suflet. Aici eram acasă, cu bunătăţi pentru suflet şi trup şi, mai ales, cu iubire fără sfârşit.

La începutul lunii iulie i-am vizitat. Maestrul se simţea mult mai bine, vădit întremat după greaua operaţie suferită în primăvară. Mama Pupu, deşi obosită şi trasă la faţă, era fericită că Viorel poate să se deplaseze din ce în ce mai lesne cu cadrul şi are poftă de lucru. Am băut o cafea şi am plănuit ce vom realiza în următorii ani, stabilind tematici de expoziţii şi lucrări despre George Enescu. Mi-am luat la revedere zicându-i: *Maestre, să vă însănătoşiţi, căci avem încă multă treabă.* L-am privit în ochi şi parcă mi s-a părut că zăresc un licăr de îndoială. Peste o săptămână m-a sunat şi mi-a comunicat, cu glas hotărât, cum a gândit eşalonarea ambiţiosului proiect de completare a cronologiei vieţii lui George Enescu. Mi s-a luat o piatră de pe inimă şi mi-am zis: *Maestrul e în formă.*

Dar... n-a fost aşa. Vestea plecării sale intempestive ne-a cutremurat. Patriarhul muzicologiei româneşti a fost chemat de Dumnezeu spre a se alătura patriarhilor cereşti.

Nouă, încă pământeni, nu ne rămâne decât să ne rugăm şi să îi cinstim memoria prin continuarea proiectelor sale rămase pe masa de lucru...

Cristina ANDREI

Viorel Cosma sau opera în şapte acte a unui MAESTRU

Totul a început cu o auroră mijită sub ridicarea de cortină a scenei timişorene, în 30 martie a anului 1923 – data naşterii lui Viorel Cosma. Câteva decade mai târziu, în urma unui conflict dramatic interior, decorul s-a modificat, iar tribuna bucureşteană i-a oferit tânărului cercetător oportunitatea de a schimba arcuşul virtuozului cu pana unui şi mai mare virtuoz. Această metamorfoză inspirată, care l-a înlocuit pe Apollo cu Hermes şi i-a conferit viitorului erudit – în detrimentul activității artistice – terenul de desfăşurare al unei gândiri înaripate, a fost definitorie pentru un autor genial care a purtat cu noblețe şi vitejie torța muzicologiei româneşti.

Cele „şapte acte" ale unei opere existențiale care au fost atent regizate pentru aproape un veac, ne revelează caracteristicile unui MAESTRU:

Muzicolog redutabil, /
Analist şi critic muzical pasionat, /
Enescolog renumit, /
Scriitor prolific, /
Teoretician şi profesor plurivalent, /
Redactor minuțios de lexicoane şi enciclopedii, /
Unificator al generațiilor de specialişti în arta muzicală.

Contribuțiile acestui veteran al muzicii culte la memoria noastră culturală este remarcabilă: o viață demnă de expus pe un piedestal în Capitoliul Artelor, publicarea a mii de articole şi a peste o sută de cărți, dar şi formarea unor generații de muzicologi şi critici muzicali. Aceştia, privind pentru o clipă retrospectiv la cel care încă le zâmbeşte paşnic în zarea amintirii, ar putea spune precum Bernard de Chartres: „dacă am văzut departe, este pentru că am stat pe umerii unor uriaşi".

Şi totul s-a sfârşit cu un apus întrezărit sub căderea de cortină a scenei bucureştene, în data de 15 august a.c. Opera în şapte acte s-a terminat. Curaj, Roxana şi venerabilă doamnă Coralia! O luminiță luceşte în marele întuneric: torța a fost preluată şi dusă mai departe, înainte de căderea tăcerilor eterne.

Cristina ŞUTEU

Ana nu mai este!

Am încercat din răsputeri, timp de mai bine de 2 săptămâni, să scriu despre Ana-Maria Avram (draga noastră AMA, cum o alintau toți membrii Hyperion), după care am încercat şi mai abitir să mă eschivez de la această sarcină dificilă, rugând o mulțime de oameni care i-au fost colaboratori, să mă absolve, ajute, orice, numai să nu fiu obligat să mă confrunt cu realitatea: *Ana nu mai este!* Spun "sarcină dificilă" - însă o resimt imposibilă, căci cuvintele (şi cu atât mai mult cele scrise) sunt atât de seci încât trăiesc cu impresia că ceea ce spun aici nu face decât să sune banal şi "detaşat".

Am înțeles însă de la cei pe care i-am rugat să mă substituie la scrierea acestui text, că şi ei au aceeaşi problema: imposibilitatea acceptării faptului că, brusc, Ana nu mai este printre noi. Refuzul lor, m-a făcut să înțeleg că, dincolo de a mă afla printre cei mai vechi membri Hyperion - încă în funcțiune (în Decembrie se împlinesc 20 de ani de când am avut privilegiul să mă îmbarc în această "aventură"), trebuie cumva să-mi asum şi vârsta şi "gradele". Asta nu mă împiedică să resimt o mare vinovăție, prin a nu fi capabil să onorez *trecerea* Anei-Maria Avram în modul pe care un om de nivelul ei de cultură şi spiritual l-ar merita. Cineva "cu condei" ar scrie despre Ana fie o enciclopedie, fie un Hai-kai - însă, din păcate, iată că aici ne aflam în plin compromis...

Ana-Maria Avram

O cunosc de foarte mult timp şi, cu toate astea, nu ştiu care ar fi ordinea priorităților: ce să povestesc mai întâi, despre umorul care venea din inteligență şi dintr-un spirit *bon-viveur*, despre intuiție, talent şi sensibilitate, despre alchimia sonoră pe care o imagina, despre radicalismul estetic atât de frumos asumat…, despre faptul că muncea enorm şi că, puțin înainte de a fi plecat, a lăsat următorul turneu (Bucureşti - Festivalul Enescu, Belgrad, Cracovia, iar apoi concert în direct la Radio Varşovia) organizat în cele mai mici detalii?

După 20 de ani de turnee (unele lungi şi grele, altele în care mă simțeam ca într-o vacanță-surpriză), după ce am cântat împreună în cele mai prestigioase săli din lume (Royal Festival Hall, Berghain, Onassis Cultural Centre etc.) sute de concerte (multe difuzate în direct la BBC, Radio France etc.) şi după mii de piese cântate, n-am reuşit să o cunosc suficient de bine pentru a putea spune astăzi cu certitudine: "aşa era Ana-Maria"... Ştiu însă sigur că sunt în asentimentul colegilor mei spunând: *Mulțumim, AMA, pentru tot ce ne-ai oferit!*

Hyperion International Ensemble: Ilan Volkov, Maya Dunietz, Yoni Silver, Shmil Frankel, Colin Hacklander, Alex Drool, Eran Sachs, Diana Miron, Zsolt Sörés, Edward Lucas, Stephen O'Malley, Laurentiu Cotac, Haggai Fershtman, Guillaume Olendorf, Adam Scheflan, Zach Rowden, Tim Hodgkinson si Andrei Kivu

Andrei KIVU

Ştefan Niculescu, aşa cum l-am cunoscut

- 90 de ani de la naştere

Un om profund religios

Ştefan Niculescu a fost un om profund religios, hotărât să creadă în Divinitate infinit mai mult decât în realitate. (Şi oare ce este mai important: idealitatea în care ne scufundăm nesmintiţi sau realitatea care ne presează până la destrămare?). Totuşi, Puiu Niculescu nu s-a lăsat purtat de etică dincolo de estetică. Cu toate că a urât minciuna, fie ea prin promisiune, omisiune, diversiune ori distorsiune, şi-a imaginat un Hamlet pe dos, cu certitudini deontologice şi o rară elocvenţă a spiritului de fineţe; în nici un caz nu l-a căutat în „posibilul trăit". Nu a fost nicicând un maniac al informaţiilor uscate, nepierzând îndeobşte legătura cu sine, fapt pentru care performanţele progresului tehnic, ştiinţific, economic n-au avut de ce să-i camufleze „pagubele" sufleteşti. De fapt, nici nu a suferit atare pagube. A asistat terifiat cum civilizaţia, vorba lui Nietzsche, vrea altceva decât cultura, cum la noi s-a ajuns la dispreţuirea culturii înainte de a beneficia, cât de cât, de civilizaţie. A înţeles perfect cum cultura a funcţionat în opoziţie instinctivă faţă de cenuşiul şi obscurantismul ideologic din comunism. Atunci cultura era un antidot. Şi un refugiu. Un mod de a ne apăra, cât se putea, viaţa interioară. În „libertate", când şi-a pierdut caracterul subversiv, interesul pentru cultură s-a prăbuşit. Am tăifăsuit de mai multe ori despre confruntarea cu perspectiva morţii, despre fazele pe care le parcurge frisonul dispariţiei fizice: neîncrederea, revolta, angoasa, depresia, acceptarea. De fiecare dată am avut impresia că se află în cel din urmă stadiu, sugerându-mi că moartea nu e o problemă „filosofică" ci una ce ţine strict de eschatologie. Poate de aceea, uneori, etala reflexe defensive capabile să-i zgândărească luciditatea de care suferea cu o impresionantă demnitate. În viaţă (cu toate că s-au petrecut şi evenimente nu tocmai avuabile), ca şi în creaţie (unde tatonările, provocările, retractilităţile au fost şi ele prezente) s-a ghidonat permanent după bunul-gust, bunul-simţ şi buna cuviinţă. Oroarea de ridicol l-a ferit de ipocrizie, precum şi de absenţa măsurii. A dorit cu măsură, a îndrăznit cu măsură, a iubit cu măsură… Toate acestea pentru că Ştefan Niculescu a fost un om profund religios!

Liviu DĂNCEANU

Un chip eminamente solar

L-am cunoscut pe Ştefan Niculescu în mai multe etape. Mia întâi, în anii de liceu (prin 1978), pe când nici nu ştiam că există, într-o librărie din Ploieşti am dat peste partitura Triplum II - clarinet, violoncel şi pian (1972). Cred că era pentru prima oară când vedeam o partitură având şi aspecte grafice moderne. Am parcurs-o cu elanul curiozităţii. Muzica aveam s-o ascult mult după aceea. Câţiva ani mai târziu, în 1980, pe când mă pregăteam cu Constantin Simionescu pentru admiterea la compoziţie, s-a întâmplat ca, în foaierul sălii Radio, grăbit să nu întârzii la concert, aproape să mă ciocnesc de un bărbat cu o respectabilă atitudine de seninătate şi politeţe. Câteva clipe ne-am privit oarecum cercetător, unul pe celălalt. Brusc, am simţit fiorul unei tresăriri lăuntrice... Era în seara când maestrului avea să i se inaugureze sonor Simfonia a 2-a "Opus Dacicum". Habar nu aveam în clipa aceea că mă pre-întâlnisem cu cel care avea să-mi marcheze profund natura şi conştiinţa profesiunii mele de-o viaţă. Am reţinut însă, şi-l văd şi acum ca aievea, chipul acela de o *solaritate olimpiană*. Curând, după efectuarea stagiului militar cu termen redus, proaspăt sosit în Conservator (actualul UNMB) aveam să fiu întrebat de secretara secţiei (D-na Galiş) dacă sunt de acord să fiu repartizat la clasa maestrului Ştefan Niculescu. Nu aveam vreo prejudecată în acest sens şi am răspuns că voi considera oportună oricare dintre soluţiile care mi se propun. (Mai târziu am aflat că Ştefan Niculescu îşi exprimase deja opţiunea pentru singurii cei doi băieţi intraţi în acel an - eram coleg cu Adrian Nichiteanu). Odată cu anii de ucenicie în Conservator a început, în fond, îndelungatul proces, anevoios uneori, al întâlnirii cu Maestrul. Cu timpul, graţie unei pedagogice perseverenţe şi creştineşti răbdări ale sale, ucenicul i-a devenit coleg de breaslă (şi câtă onoare!), partener de dialog (şi câte revelaţii de substanţă!), prieten (şi câtă exemplaritate de conştiinţă!).

Exterior, procesul a durat până la întoarcerea sa în planul dintru care am simțit mereu că provine. Pentru mine însă (cel rămas prezumtiv neîntregit), întâlnirea noastră continuă lăuntric, întrucât prezența maestrului Ştefan Niculescu n-a încetat să-mi nutrească spiritul, călăuzindu-mă discret şi atât de iluminativ!...

George BALINT

Cum l-am cunoscut pe Ştefan Niculescu

În 1981 eram în clasa a XII-a la Liceul de Muzică „George Enescu" şi doream să dau la Conservator la Compoziție. Mă pregătisem foarte temeinic la armonie şi compoziție şi mă simțeam gata pentru un examen greu, cu o concurență foarte mare. Aveam un dosar destul de consistent cu piese în formă de lied şi de rondo, cu variațiuni, toate în stil clasico-romantic, lucrări scrise „corect". Cu câteva luni înainte de examen, părinții mei au socotit să-mi prezint „portofoliul" de creație câtorva dintre personalitățile componistice care predau în Conservator (actuala UNMB). Aşa am ajuns şi la maestrul Ştefan Niculescu. Ne-am întâlnit la Conservator în sala 20, cred, cea de la parter, din corpul C. Dl. Niculescu era o figură distinsă, luminoasă, plină de bunăvoință. Cu relativă timiditate în fața aşa unui maestru, dar cu oarecare siguranță de sine dată de dosarul meu destul de grosuț şi scris frumos, am expus producțiile mele, aşteptând încuviințarea şi, eventual, laudele Profesorului. Dar, spre surprinderea mea şi a tatălui meu, care mă însoțea, maestrul nu zicea nimic. Era un fel de „da" de conveniență", dar concluzia era, pe cât de neaşteptată, pe atât de gravă: nu merge, nu e bine! Era clar: nu sunt bun de compoziție. Nu înțelegeam ce se întâmplă şi dacă mai era ceva de făcut. În fine, ne pregăteam să plecăm, deja îmi împachetam „operele", când tatăl meu a avut o idee, care mi s-a părut cea mai proastă posibilă. El ştia că afară de lucrările de dosar eu mai aveam diverse alte încercări muzicale, improvizații libere, care nu respectau nicio regulă învățată, „gândul mâții", cum se zicea la noi în familie. Astfel de emanații nesistematice trecuseră demult în desuetitudine, de când m-am apucat serios de compoziție. Şi zicea: „arată şi *piesa în verde!*". Piesa „în verde" era o fantezie, numită „Reverie", în care se îmbina o atmosferă diafan-impresionistă, cu nişte pentatonii hemitonice, de inspirație zen, totul într-o mişcare rubato. Compoziția, scrisă în creion pe două pagini, era mâzgălită – altfel nu pot să spun – cu un creion verde, afară de o zonă, unde folosisem creionul roşu. Era, cum se zice, o „piesulică", nimic de luat în seamă. Mi-era cam ruşine, dar la insistențele tatălui meu, şi poate ale maestrului, am scos-o din geantă şi am cântat-o cum îmi plăcea mie. Şi iată, o şi mai mare surpriză: maestrul Niculescu era încântat. „Asta da! Asta m-a convins!" Puteam să fac compoziție. Abia în acea încercare timidă, care nu avea nicio urmă de şcoală, vedea el ceva care făcea să merit încrederea lui. Aşadar, în ceva „reuşit" din punct de vedere tehnic, bine articulat, subscris unor reguli clare, clasicizante, el nu vedea nimic semnificativ, iar în ceva nefinisat, nestudiat, lipsit de o rigoare conceptualizată, vedea o perspectivă pentru viitor. Era un mod atent de a se raporta la muzică, căutând nu doar ordinea muzicală, sistemul, ci şi, mai ales, sensibilitatea şi intuiția muzicală. Mai târziu, într-un interviu va afirma câteva lucruri edificatoare pentru felul în care vedea el lucrurile: *Sunt deopotrivă pentru şi împotriva ideii de sistem. Şi azi, ca în toate timpurile sau la toate culturile – e vorba în special de*

arta cultă –, se simte nevoia de sistem, în sensul cel mai larg: o bază consolidată pe care imaginația să poată clădi ***liber***.

Primisem, aşadar, un vot de încrederea tardiv şi, deja, nesperat. Am nădăjduit, apoi, că mă va lua la clasa lui de compoziție, dar nu avea locuri libere, şi aşa am ajuns la Stroe, apoi la Vieru. Însă, legătura abia începută avea să continue peste ani. Un alt vot de încredere va veni peste 12 ani, când, cu ocazia primirii premiului *Herder*, m-a propus ca bursier la Viena. Şi încă de multe alte ori am beneficiat de acest credit. Vreau să cred că nu îi voi fi înşelat nici atunci şi nicicând această mare încredere!

Nicolae TEODOREANU

Exercita asupra ființei mele fascinația labirintului

O figură impozantă, puternică şi altruistă care exercita asupra finței mele de atunci (încă novice în anii facultății), fascinația *labirintului*: pe de-o parte, magnetismul captivant al demersului căutător, sinuos, imprevizibil, când umbros când luminous, precum deltele cu noduri şi ventre ale *eterefoniilor* sale; pe de altă parte, luciditatea implacabilă, uneori chiar tăioasă a

vederii interioare a *sincroniilor* sale, care atingea deopotrivă limita capcanelor enigmatice ale interogărilor sfinxului, pe care doar *severitatea* şi *clemența* unei abordări sefirotice le-ar fi putut *centra* şi îmblânzi….

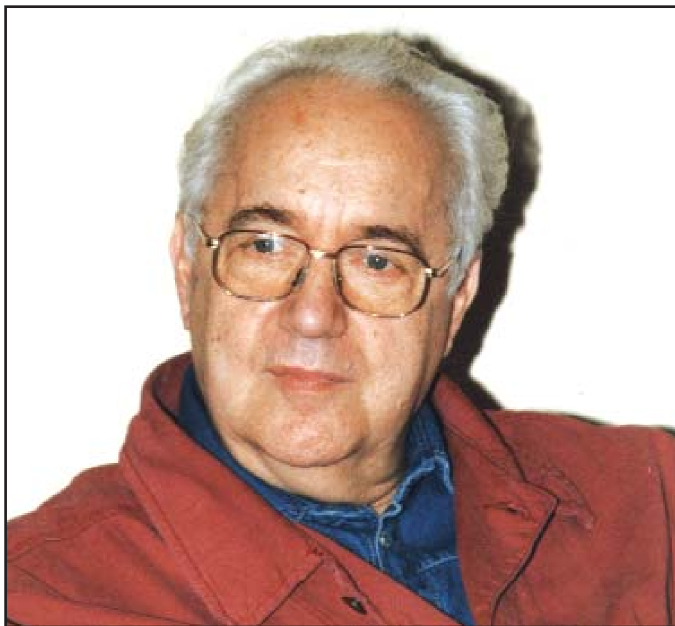
În mintea tinereții mele de la acea vreme, citită prin ochii mei de acum, personalitatea maestrului se confunda cu puterea creațiilor sale şi deopotrivă cu cea a analizelor sale muzicale care reprezentau puntea cea mai evidentă de comuniune între noi, aproape tacită şi subsumată….

Este mereu acolo, în galeria mea de *imagini sacre*, alături de Myriam Marbe sau de Aurel Stroe sau de Anatol Vieru… Şi cu toți, uneori, mă consult sau mă confrunt, ori doar ne privim, dincolo de văl, în călătoriile mele astrale…

Mihaela VOSGANIAN

Un „Leu” frumos, elegant, aristocratic...

Lui Ştefan Niculescu îi datorez ceea ce sunt. Nu este singurul mare muzician cu care am venit în contact, dar este cel care a avut cel mai profund efect asupra mea. Am avut onoarea şi norocul să fac parte din ultima generație de studenți a Maestrului – nu i-am spus niciodată aşa, am avut întotdeauna o reticență în a rosti acest cuvânt, dar pentru noi toți asta a fost şi, între noi, aşa îi spuneam. Un Leu frumos, elegant, aristocratic, o personalitate cu adevărat solară, un om care impunea respect şi admirație prin simpla prezență, chiar şi în ultimii ani ai vieții. Un talent uriaş, creatorul unei muzici profund originale în context universal, care mi s-a părut întotdeauna reprezentarea sonoră a unor catedrale: blocuri masive, câteodată scăldate în lumină (mai ales în „Ison II” sau „Cantos”), câteodată umbrite de moduri gigantice croşetate cromatic, o muzică clădită din sintaxe şi suprafețe suprapuse sau alternate, care evită ornamentul şi lucrează direct cu esențele. Un profesor minunat, tolbă de ştiință, plin de carismă, o minte fabulos de ascuțită şi de un umor fin, de multe ori sarcastic: o împunsătură cu zâmbet a Maestrului era cel mai bun leac pentru lene sau pentru zăpăceală. Nu vorbea mult decât despre lucrările pe care le analizam împreună, cu acribie şi plăcere aproape copilărească; în rest nu impunea nimic unui tânăr compozitor, doar ne ajuta să fim purtați de material în direcția cea mai bună şi să reuşim să îl controlăm. Acolo, în biroul imens, plin de cărți, partituri (multe copiate de mână), discuri, casete, schițe, nu era loc de multă căldură, ne simțeam mai degrabă ca într-un templu. Căldura o simțeam rar, în câte un zâmbet mândru, în relația cu doamna Coca, în tandrețea acordată pisicilor (straşnicul Pavarotti umplea un hol întreg), despre care ne povestea că nu sunt mari amatoare de Xenakis – şi era cu atât mai prețioasă.

Diana ROTARU

Ştefan Niculescu – *Magnificus*

Magnitudinea şi complexitatea spiritului creator al lui Ştefan Niculescu rămân de necuprins. Contribuțiile sale în creația muzicală, în muzicologie au avut un important răsunet internațional, situând cultura românească la o cotă înaltă de vizibilitate şi recunoaştere.

Prin sobrietatea şi rigoarea gândirii sale a constituit un model pentru generațiile de studenți cărora le-a fost mentor. A răspândit claritate şi adâncime în conştiințele discipolilor. A cultivat spiritul analitic cartezian în decriptarea muzicii, fără a ignora reverberațiile sensibile ale acesteia. Ne-a insuflat respect pentru marile valori ale culturii şi ştiinței universale prin incursiunile sale teoretice în filozofie, istorie, matematică şi fizică.

Reperele fundamentale ale culturii şi conduitei morale ne-au fost revelate prin dimensiunea de neegalat a actului său pedagogic.

Lumina sa lăuntrică a putut fi întrevăzută în capodoperele sale simfonice şi vocal simfonice, în care perfecțiunea articulării structurale emană transcendența. Sacralitatea este întrețesută în fibra muzicii sale. În capodopera sa *Pomenire – Un recviem românesc,* tragismul capătă o aură de smerenie cu ethos bizantin şi românesc. Această lucrare monumentală reprezintă o proiecție modernă a esenței muzicii ortodoxe, aşezându-se firesc lângă marile capodopere occidentale.

Lucrările sale muzicologice au avut un impact major în cercetarea fundamentală a compoziției muzicale în spațiul cultural şi academic românesc. Contribuția sa teoretică este legată de câteva concepte cheie în limbajul muzical contemporan: heterofonie, sincronie, spectralism, sintaxe muzicale, obiecte sonore, etc.

Magnificus al muzicii româneşti şi universale, Ştefan Niculescu este o rădăcină puternică pe care se înalță tacit spiritul generațiilor de muzicieni actuale şi viitoare.

Livia TEODORESCU-CIOCĂNEA

Convorbire cu muzicologul Marcel Spinei: “Psaltichia grecească”, de Filothei Jipa (II)

Grigore Constantinescu: *În finalul convorbirii noastre anterioare (*Revista *Actualitatea muzicală*, august 2016) *ați proiectat următoarea concluzie:*

Marcel Spinei: Ieromonahul Filothei sin Agăi Jipei a alcătuit un *Antologhion* în limba greacă – înainte de anul 1713, pe care l-a tradus în română, folosind autori de primă mărime din literatura muzicală bizantină, la care a inclus şi compozitori de sorginte românească. Cu multă muncă, osteneală şi pricepere, Bunul Dumnezeu ne-a ajutat să putem «sluji» ca manuscrisul necunoscut de la mănăstirea Iviron, al lui Filothei Jipa, din finele secolului al XVII-lea, să ajungă în România, sub formă electronică (!).

Gr. C. *Este interesantă continuarea acestor cercetări.*

M. S. Codicele se afla «ascuns» într-un alt manuscris **1160** *Antologhion*, f.157-348, şi au trebuit să treacă peste 300 de ani pentru a-l descoperi! Cazul este identic cu un alt celebru codice de la Putna (1527), cunoscut sub numele de *Manuscrisul de la Dobrovăț*, codicograf Macarie diaconul. Acel codice a fost «dus» la cca. 1630, din Moldova, de către episcopul grec Iakovos şi «ascuns» într-un alt manuscris **258** *Antologhion,* f.145-418, la mănăstirea *Sfântul Ignatie*, Leimonos din Lesbos (vezi şi studiile noastre: *Manuscrisele muzicale psaltice româneşti de la mănăstirea Sfântul Ignatie, Leimonos, Lesbos*, Atena, 2000, în manuscris; *Catalogul manuscriselor bizantine* şi *de tradiție bizantină din România,* B.O.R., an 123, Bucureşti, 2005, tom I, nr.4–6, tom II, nr.7–9, prefață acad. Virgil Cândea, în *Introducere*. Iakovos episcopul a activat o perioadă în Moldova şi la Mitropolia Ungrovlahiei din Bucureşti, unde a copiat la 1624 codicele B-BAR **1096** *Anastasimatar - Liturghier – Propedie*. Apoi s-a retras la mănăstirea Sfântul Ignatie Leimonos, Lesbos. *Este singura legătură directă dintre codicele din Moldova şi „mutarea” lui la mănăstirea Leimonos, Lesbos, odată cu episcopul Iakovos, la mijlocul secolului al XVII-lea* !). În cele trei prezentări ale noastre despre manuscrisul ivirit al lui Filothei Jipa **1160** *Antologhion,* f.157-348, apărute până acum, demonstram întâietatea în timp a codicelui de la Athos față de cel de la 1713 din Bucureşti, (vezi Revista *Academica*, nr.6, anul XXVI (308), Bucureşti, iunie 2016, pp.62–64; Revista *Actualitatea muzicală*, nr. 8, anul CLXXXI, Bucureşti, august 2016, pp.2–3; Revista *Diplomat Club*, nr.4-12, an XXIV, Bucureşti, aprilie-decembrie 2016, p.31). De atunci ne adresam unui posibil «om de bine», un sponsor care ar fi putut ajuta aducerea în țară, fie şi sub formă computerizată, a acestui atât de important codice. După câtiva ani de căutări şi aşteptare, a apărut o persoană iubitoare de cultură românească, un creştin ortodox admirator al muzicii psaltice bizantine, un „om de omenie”, în persoana d-lui aviator comandant, pilot instructor Mihai Chibici, ce a dorit să sprijine aducerea „acasă” şi repunerea „în drepturile legitime” a acestui „fragment de început” din muzica psaltică românească, în lungul drum al limbii române către lumină, din cultura autohtonă. Îi mulțumim şi pe această cale ! Exista în cultura românească o „bănuială” despre prezența unui codice al lui Filothei Jipa la Athos. Mihai Gr. Posluşnicu scria: ... *un exemplar al Psaltichiei lui Filothei sin Agăi Jipei se găseşte în mănăstirea Hilandar din Muntele Athos* ... (*Istoria muzicii la români,* Bucureşti, 1928, p.11, nota 2). La această mănăstire nu se găseşte nici un codice al lui Filothei Jipa, dar, probabil, se referea la *Anastasimatarul* românesc al lui Filothei Jipa, copiat la 1717, care se află la schitul românesc Prodromu, din Muntele Athos. În perioada 1982-85 Sebastian Barbu-Bucur (1930–2015) a cercetat la Muntele Athos manuscrisele româneşti (vezi, *Manuscrisele muzicale româneşti de la Muntele Arhos*, Editura Muzicală, Bucureşti, 2000, 489 pp.). El a descoperit la schitul Prodromu codicele **4020, nr. 1/68** *Anastasimatar,* în română, după *Anastasima* lui Filothei Jipa (1713), copiat la circa 1717, codicograf anonim (vezi, *Manuscrisele muzicale româneşti de la Muntele Arhos* ..., op. cit., p.12.). De altfel, după cum citam în primul nostru studiu, S.Barbu-Bucur afirma că ieromonahul Filothei Jipa ... *a viețuit un timp la Athos* ... *şi înainte anului 1700* ... *a revenit în țară* ... (vezi, *Filothei sin Agăi Jipei, Psaltichie rumănească. I. Catavasier.* Editura *Muzicală,* Bucureşti, 1981, p.16). De la înființarea Secției de Muzică Religioasă la Universitatea Națională de Muzică din Bucureşti, în anii ‘90, profesorul Dr. şi muzicolog S. Barbu-Bucur a fost Decanul acestei Secții, conducător de lucrări de diplome ale absolvenților facultății, cât şi de doctorate. Profesorul S. Barbu-Bucur a fost un om serios, un cercetător bizantinolog eminent, care, dacă ar fi avut cea mai vagă idee despre existența unui manuscris al lui Filothei Jipa la mănăstirea Iviron, l-ar fi cercetat imediat şi l-ar fi comentat în cartea sa - apărută în anul 2000, cât şi în alte studii, până în 2015. Aproape întreaga sa activitate a dedicat-o studierii vieții şi activității ieromonahului Filothei Jipa; acest manuscris ar fi încununat munca sa de cercetare, pe care, din fericire, o continuăm noi, acum. În anul 2006, profesorul Dr. şi muzicolog Vasile Vasile cercetează la Muntele Athos manuscrisele româneşti, pe care le publică în trei volume (*Tezaur muzical românesc din Muntele Arhos,* Editura Muzicală, Bucureşti, dintre care tom I, 2007, 399 pp. + planşe), pentru care a obținut Premiul Academiei Române. În primul tom, la pp.289-295 susține cercetarea sa personală la Biblioteca mănăstirii Iviron, în care prezintă o serie de manuscrise şi cântări româneşti. A şi locuit acolo o perioadă, cercetând biblioteca, dar nu a descoperit acest codice. Şi d-sa a fost conducător de lucrări de diplome, cât şi de doctorate, iar dacă exista cea mai vagă idee despre acest manuscris, l-ar fi cercetat. Cine putea să descopere în partea a doua a unui codice grecesc, pe cel românesc, de Jipa? Din muzicologia străină menționăm: **1**) bizantinologul grec Achilleos Haldaiakis, în opusul său *The polyeleos in byzantine and post byzantine melopoeia*, editor Grigorios Stathis, Atena, 2003, (în greacă), la p.163, nota de subsol nr. 20, aminteşte de *Filothei monahul de la Muntele Athos* / alături de monahii Antipa, Amfilohiou şi Iosif, vezi Ms. EBE–MPT **704**, f.210–212v, din care Hourmouzios Hartofilakos transcrie o cântare în Noua Metodă, f.39–64; amintim că până în prezent nu se cunoaşte un alt Filothei la Muntele Athos din secolul XVII-XVIII (vezi şi Gr. Stathis, *Les manuscrits de musique bizantine. Mont Athos. Tom I – IV)*. **2**) Konstantinos Karagounis, în cartea sa *The tradition and the exegesis oh cheroubika of the byzantine and post byzantine melopoeia*, editor Gr. Stathis, Atena, 2003, 878 pp, (în greacă) la p.105 aminteşte de Ms. **1160**, *Antologhion, scris în secolul al XVIII-lea* (sic !) / secolul al XVII-lea, partea a doua – n.n., *codicograf Filothei ieromonahul ek tis Vlahias* (sic !) / codicele este alcătuit, de fapt, din trei tomuri diferite adunate împreună, scrise de doi anonimi şi Filothei ieromonahul – n.n. Consemnăm că această precizare privind Ms. **1160** Iviron, citat în anul 2003 de Konstantinos Karagouni a fost

Prima filă scrisă de ieromonahul Filothei Jipa, Ms.Iviron 1160 Antologhion, f.157

adusă de muzicologul Nicolae Gheorghiță (5 iunie 2017). **3**) La finele anului 2015, apărut, de fapt, în primăvara lui 2016, Gr. Stathis tipăreşte tomul IV, *Les manuscrits de musique bizantine. Mont Athos. Athènes, 2015,* 992 pp. (în greacă), unde, la pp.446–451 prezintă (sumar) manuscrisul lui Filothei din Vlahia. Munca pentru studierea codicelor de la mănăstirea Iviron începuse înainte de anul 2000. Menționez că în casa prof. Gr. Stathis, coordonatorul nostru de doctorat, în anii 2000, am cercetat manuscrisul tomului IV; citez acest lucru şi în doctoratul de la Atena (2011) mulțumindu-i! Atunci nu corelasem *Filothei ieromonahul ek tis Vlahias* cu *Filothei sin Agăi Jipei*. În primăvara lui 2016 am stabilit, prin cercetare paralelă, că acest codice grecesc este de Filothei Jipa, iar prioritatea aparține celui athonit.

Gr. C. *Care a fost drumul existențial al Ieromonahului Filothei?*

M. S. Ieromonahul Filothei din Valahia a locuit o perioadă la mănăstirea *Adormirea Maicii Domnului* – din Iviron, Athos, spre finele secolului al XVII-lea, unde a conceput lucrarea, pe care, mai apoi, a tradus-o în română. Arătam în prezentările anterioare că autorii psalți înscrişi în cele două codice sunt aceiaşi – de primă mărime din cadrul muzicii bizantine, şi doar unele amănunte au datat întâietatea, pecum: *Polihronionul* pentru mitropolitul Valahiei Theodosie – care a fost schimbat cu cel pentru mitropolitul Anthim Ivireanul – noul ierarh „uns" al Valahiei, inexistența *Polihronionului* şi a *Rugăciunii* adresate domnitorului Constantin Brâncoveanu – în codicele athonit, ş.a. În cadrul autorilor, remarcam faptul că, dacă în traducerea din română, mulți apar ca anonimi, în original sunt menționate cântările şi autorii lor. În diferite interviuri arătam concentrarea de „capete luminate" de obârşie românească din Athos, neştiute în muzicologia noastră (vezi Gr.Constantinescu, *Interviu cu muzicologul Marcel Spinei: Din păcate există multe manuscrise muzicale psaltice româneşti dispărute.* Revista Muzicală Cultural, nr.7 (345), Bucureşti, 3 august 1999).

Gr. C. *Să continuăm deci lămuririle referitoare la întrebarea anterioară.*

M. S. În cercetările noastre am descoperit că Filothei Jipa a locuit şi activat o perioadă la mănăstirea Iviron chiar înainte de urcarea la tron a lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714), în timpul „stăreției" ieromonahului compozitor şi codicograf vlahul Cosma Macedoneanul (1620, Midia? - 1692, Ivir) / se ştie - din canoanele mănăstirii Iviron - de la ctitorire 972 şi până în 1990, că sistemul de viețuire a fost idioritmic, iar marile personalități ce au adus un aport cultural deosebit, precum Cosma Macedoneanul, au primit titlul onorific de *pro-egumen*; el a fost discipol marelui preot al Patriarhiei de Constantinopol, compozitor şi codicograf vlah Bălaşu preotul (1610?, Constantinopol - 1701, Constantinopol), discipol - la rândul lui - al marelui arhiereu vlah, compozitor şi codicograf Gherman Neon Patron (1600? Târnovo, Larisa - 1680?, Bucureşti), vezi şi studiul nostru *Antim Ivireanul, iubitor de cultură şi muzică psaltică românească,* în apariție la Revista *Muzica*, Bucureşti, 2017, nota 56.

Prima filă scrisă de ieromonahul Filothei Jipa, Ms. B-BAR 61 Psaltichie rumânească, f.8

Gr. C. *Puteți descrie elementul documentare la care faceți referire?*

M. S. Am descoperit că acest manuscris athonit **1160** *Antologhion,* este format, de fapt, din trei codice separate: f.1-148, codicograf anonim; f.149-156 / fragment adăugat ulterior dintr-un alt manuscris, codicograf anonim; şi f.157 - 348, codicograf *Filothei ieromonahos ek tis Vlahias,* scrise spre finele secolului al XVII-lea. Fila inițială a codicelui nu conține nici cota de bibliotecă, care se află notată pe coperta exterioară, de carton. Menționăm că numerotarea codicelui a fost făcută de Grigorios Stathis.

Gr. C. *Este deci vorba de condițiile datării în epocă?*

M. S. Codicele sunt datate din aceeaşi epocă, ținând cont de compozitorii prezenți, de scriitură, de tipul de hârtie folosită, etc. File nescrise: I-III (la început), 156v, 306 - 308, 343v-346 şi 1-3 (la final). Prezentăm prima filă muzicală psaltică scrisă de ieromonahul Filothei Jipa, din manuscrisul Iviron **1160** *Antologhion,* f.157 (ex. nr.**1**), din f.157-348 şi din B-BAR Ms. ro **61** *Psaltichie rumânească,* f.8 (ex. nr.**2**), din f.4-250v. Remarcăm culorile folosite de codicograf, care sunt deosebite; dacă în codicele tradus Ms. B-BAR ro. **61** culorile şi filele sunt mai şterse şi uzate, lucrarea fiind în folosință la strană timp îndelungat, cele din manuscrisul ivirit **1160** au rămas aproape ca în ziua scrierii lor, codicele fiind „neumblat", de la plecarea autorului în Valahia.

Gr. C. *Apare aici informația relaționării documentare cu limba română?*

M. S. În mod cert, traducerea în limba română a acestui manuscris trebuie să fi fost începută chiar la mănăstirea Iviron, iar Filothei a completat acasă „aducerea la zi" în viața religioasă, politică şi culturală a țării (vezi *Oda* şi *Rugăciune* către domnitorul timpului – Constantin Brâncoveanu, ş.a.). Poate de aici şi „graba" tălmăcirii muzicii fără a menționa – precum în facerea athonită - numele tuturor compozitorilor din *Antologhion*: traducerea trebuia terminată repede, căci timpul, şi cu el bătrânețea, curgeau implacabil! *Filothei Jipa ieromonahul avea o menire, care trebuia să se împlinească!*

Gr. C. *Se poate constata acum ideea continuării cercetării acestui manuscris.*

M. S. În cercetarea noastră se află, printre altele, aranjarea şi editarea fotografiilor, etc., precum şi descoperirea modului de repartiție pe capitole, a celor 1193 de cântări, precum cele din Ms. B-BAR ro. **61**: *Catavasier*, f.8-40; *Liturghier*, f.45v- 67v; *Propedie*, f.60-70v; *Anastasimatar*, f.71-113v; *Stihirar*, f.114-226; *Stihirar - Penticostar*, f.227-255. Neelucidat rămâne faptul că Filothei Jipa a început alcătuirea *Antologhionului* său - nu cu *Anastasimatar* – precum este în tipiconul bizantin, ci cu *Catavasier* (nici S. Barbu-Bucur nu a găsit o explicație pentru această alcătuire, vezi *Filothei sin Agăi Jipei, Psaltichie rumânească, Catavasier,* Editura Muzicală, Bucureşti, 1981, p.64).

Gr. C. *Îmi puteți expune şi alte detalii, în urma studiului?*

M. S. Asemănătoare sunt şi semnăturile autorului pe codicele ivirit – în greacă, la f.347v, *Φιλόθεος εκ της Βλαχίας*, şi în română *Filothei ieromonahul ... ot mitropolie* Ms. B-BAR ro. **61**, f.6v / (nu la f.6, precum s-a strecurat dintr-o eroare, în S. Barbu-Bucur, *Filothei sin Agăi Jipei, Psaltichie rumânească, Catavasier ...*, op.cit., p.15, *Prefața*).

Gr .C. *Mi se pare necesară ca şi în acestă a doua convorbire să formulați o concluzie.*

M. S. Având posibilitatea de a studia acum „de acasă", fotografiile codicelui ivirit, ne-am consultăm pe diverse teme şi cu bizantinologi greci, prieteni apropiați precum Grigorios Stathis, Achilleos Haldaiakis, Thomas Anagnostopoulos, Grigorios Anastasiou, Konstantinos Karagounis şi Iorgos Konstantinou. Munca de cercetare continuă, atât la Athos, cât şi unde ne vom afla ...

Interviu de Grigore CONSTANTINESCU

Maniac după *Sonomania*

Grea misie, misia de cronicar! Trebuie să mărturisesc că trecut-au deja niscaiva ore de când tot şed şi cuget şi mă dau de ceasul morţii în căutarea formulelor prin care să-mi exprim entuziasmul în modul cel mai relevant, marcant, flagrant cu putinţă. Căci da, nu vreau să-ncapă loc de nicio îndoială: o dispoziţie cât se poate de panegirică mă încearcă şi nu-mi dă pace şi voi ca nici cititorului să nu-i dea degrabă pace. Oricât de conştient aş fi că vânzoleala limbuţiei mai mult sau mai puţin docte, mai mult sau mai puţin binevoitoare, mai mult sau mai puţin scormonitoare, contravine – în modul cel mai flagrant, frustrant, desperant cu putinţă – trăirii muzicale de neuitat, continui totuşi să ţin la mare preţ această zicere a patronului entuziaştilor şi cronicarilor de pretutindeni care rămâne Robert Schumann: „muzica se înalţă deasupra tuturor, iar acelora care ne-o

Mihai Măniceanu, Bogdan Popa

dăruiesc mereu şi cu bogăţie li se cuvine întotdeauna lauda noastră cea mai mare". Pronunţ, de aceea, pe scurt, ca să fie clare de pe-acuma datele problemei: cinste sonomaniacilor care cântă şi trăiesc muzicile cele mai proaspete, mai abitir împrospătându-le!

Iar acum pe larg. E deja cunoscută şi unanim apreciată în mica noastră lume muzicală imaginaţia şi dezinvoltura cu care acest ansamblu cameral îşi croieşte ieşirile la rampă. Specialitatea lui sunt spectacolele sincretice, îndelung şi substanţial planificate, tentate mai ales de scenariile onirice, totdeauna incitante, însă niciodată dispuse a face concesii muzicale doar de dragul epatării spectaculare. Până şi recitalurile, deci apariţiile scenice de factură mai tradiţională, se conturează la rândul lor ca nişte evenimente atent regizate, reunite sub un tâlc narativ apt să lumineze din unghiuri inedite şi să coaguleze în jurul unui miez tematic memorabil muzicile prezentate. Aşa a fost şi un extraordinar recital al *Sonomania* din 4 iulie 2017, recital în care aceşti neobosiţi muzicieni şi-au propus să ia altitudine şi să survoleze repertoriul modern românesc dintr-un zbor de pasăre. Iar cum de la înălţimea unei *Bird's Eye View* nu se pot distinge cu claritate decât piscurile şi, totodată, scânteierile în soare ale nestematelor, programul recitalului a luat în colimator numai ceea ce sunt convins că nu doar eu am perceput drept capodopere incontestabile: începând cu Enescu, trecând prin Aurel Stroe, Doina Rotaru şi Dan Dediu, ajungând în fine la Diana Rotaru şi Mihai Măniceanu, semnăturile componistice reunite au fost, după cum se observă, foarte variate ca vârstă şi sorginte stilistică. Am avut astfel de-a face cu un veritabil paşaport al (post)modernităţii muzicale româneşti, menire „promoţională" care de altfel şi-a găsit împlinirea cu ocazia reluării recitalului în 13 iulie, la Accademia Filarmonica Romana, unde sunt convins că sonomaniacii au atins acelaşi nivel remarcabil pe care l-au dovedit în aula Muzeului „George Enescu".

Nici n-aş şti să spun ce mi-a plăcut mai mult: poate starea de răpire spirituală, imersiunea hipnotizată şi hipnotizantă reuşită de Raluca Stratulat şi Mihai Măniceanu în redarea acelei uimitoare prime părţi din cea de-a doua sonată enesciană pentru pian şi vioară? Toate cele ce bântuie această primă capodoperă indiscutabilă a muzicii culte româneşti – şerpuirile melodice obsedante, spontaneităţile şi frământările eminamente romantice – sunt ele însele hipnotizante şi răpitoare, aşa încât redarea lor convingătoare trebuie să intre în posesia lor tocmai cu scopul de a se lăsa în cele din urmă ea însăşi posedată de inspiraţia ce le animă. În asta rezidă, de fapt, vitalitatea paradoxală a oricărui act de redare muzicală – în asumarea şi interiorizarea maximă a datelor unei partituri, pentru ca, odată cuibărite în adâncurile cele mai autentice ale muzicianului, acestea să capete forţa de a izbucni spontane, ca şi cum ar fi compuse atunci, pe loc, în momentele irepetabile ale redării, ca şi cum muzicianul, lăsat în voia lor, s-ar fi transformat într-o păpuşă capabilă să-şi fie propriul ventriloc. După îmbinarea cuceritoare dintre delicateţe şi fermitate prin care Raluca Stratulat a însufleţit sonata enesciană şi deopotrivă s-a lăsat însufleţită de aceasta, lui Mihai Măniceanu i s-a alăturat la violoncel Eugen-Bogdan Popa, exemplificând la rândul lui ce va să zică dăruirea interpretativă totală. Cu atât mai admirabil ar trebui considerat patosul clarvăzător al amândurora, având în

Diana Rotaru, Mihai Pintenaru

vedere că s-au angajat în prezentarea unei piese în care ascultătorul neprevenit şi-ar putea simţi pielicica zgâriată de unele astringenţe: de la armonicele hăulite de către violoncel şi bubuiturile placate de către pian într-o preliminară „Forme à l'état naissant", trecând apoi printr-un „Scherzando" presărat cu metamorfoze sălbatice ale gesturilor precedente şi printr-o perindare de „Anachrouses et chutes lentes", ce marchează de data aceasta metamorfoze în sens invers, acela al levitaţiei, acostând în fine într-un „Epilogue bref", *Fantasia quasi una sonata* de Aurel Stroe se aglutinează treptat, precum îi spune şi titlul, din tăieturi şi năvăliri suprapuse, din rămăşiţe şi schije care capătă în cele din urmă forma unui fel de meteorit sonor, rămas să plutească în mintea ascultătorului ca o alcătuire tot mai abstractă, topită într-o dimensiune siderală. Şi cu cât mai „nemuritor şi rece" se dovedea dorul de levitaţie al piesei, cu atât mai incandescentă devenea carnea în care cei doi interpreţi i-au învelit osatura geometrică.

Dar oare să nu fi fost inevitabil să mă fascineze şi mai mult ceea ce şi-n alte dăţi m-a fascinat aproape până la extaz? Mai există oare, încredinţate clarinetului, cantilene de o aceeaşi forţă hipnotică precum cea investită de Doina Rotaru în al său inenarabil şi antologic *Fum*? Şi Mihai Pintenaru să fi încheiat oare în secret vreun pact faustic? Căci parcă toată sala şi-a ţinut respiraţia cât timp tânărul şaman şi-a împletit melismele, împingându-le între strunele libere ale pianului, lăsându-le să reverbereze acolo şi în acelaşi timp să se estompeze, aproape transformându-le astfel în miresme înălţate de pe scenă ca de pe buza unei peşteri inverse, săpate în sus, în genunile celeste. Cine să fie într-atât de insensibil încât să nu devină la rândul lui, aidoma pianului, un

Raluca Stratulat, Mihai Măniceanu

rezonator în care asemenea vrăji sonore să-şi găsească dezlegarea? Cine să reziste?

Dar cine să-i reziste lui Mihai Măniceanu, cel care, odată ajuns în faţa pianului, se metamorfozează dintr-un sfinx tăcut şi simpatic într-un demon dreptcredincios, dacă s-ar putea imagina aşa ceva, şi-un ciclop duios şi-un balaur cu tot atâtea capete câte clape, capabil să-şi înlocuiască degetele fie cu ciocane, fie cu gheare, fie cu adieri încarnate, de fiecare dată perfect pliate pe situaţiunea muzicală dată? Şi cine să reziste conjugării dintre acest pitoresc vulcan şi acela, la fel de pitoresc, la fel de covârşitor, care erupe în cele mai mugitoare *Levantice* ale lui Dan Dediu? Cine să nu se simtă luat pe sus, copleşit, amuţit, asurzit de acel „vent du Transylvanie" care mătură clapele pianului, cât şi părul din vârful capului? Şi cui să nu-i tresalte nu doar piciorușul, ci de-a dreptul papilele gustative, aţâţate de picanteriile şi dulcegăriile sfredelitoare pe care Măniceanul le-a stors din ohtăturile chopiniene şi apoi le-a turnat, cu maxim rafinament şi bun-gust postmodern, într-o perfectisimă *Invitaţie la vals*? Şi, în fine, că tot pornirăm de la hipnoza enesciană, oare apele incantatorii şi mereu schimbătoare, fosforescente şi sfârâitoare, clinchetitoare şi vuitoare pe care, inspirându-se din acea faimoasă *Baladă somnambulă* a lui Federico García Lorca, Diana Rotaru le vălureşte, aidoma unei preotese albe, în *Verde*, ca-ntr-un ceaun de dimensiunile unei întregi nopţi rotunde, deopotrivă toride şi cristaline – oare deci să nu constituie poţiunile şi mângâierile şi seismele sonore întreţesute în această inspirată piesă una dintre cele mai reprezentative concretizări estetice ale acelei stări de visare lucidă în căutarea căreia compozitoarea a mărturisit că e angajată deplin, plasându-se astfel sub aceeaşi zodia afectivă care a hrănit lirismul hipnagogic al lui Enescu?

Ce să mai? Întorcându-mă la interpreţi, mai adaug că şi pe parcursul ultimelor două spectaculoase piese, ce i-au reunit pe toţi membrii ansamblului, îndemânarea meseriaşă s-a menţinut necontenit la cote înalte, cuvenitul profesionalism nu a eşuat nici măcar o clipă în postura inerţială a competenţei pompoase (postură ce ameninţă nu de puţine ori să rarefieze suflul celor specializaţi în repertoriul prezentului), pasiunea şi dăruirea totală au animat până la incandescenţă partiturile compuse şi cântate, iar cordialitatea prezenţei scenice a reconfortat. Şi publicul! Publicul a fost, nu ştiu prin ce minune, de-a dreptul năvălitor, covârşitor, invadator. A trebuit ca distinselor fotolii – rămase, cu ocazia altor evenimente asemănătoare, în bună măsură neocupate – să li se adauge acum un număr considerabil de scaune. Ajungând chiar înainte de începerea recitalului, eu unul chiar am tras o spaimă de-o clipă că voi fi nevoit să rămân în picioare. În orice caz, noi, iscusiţii obişnuiţi ai unor astfel de rafinate întruniri, am putut nu numai să sesizăm o densitate mai mare decât de obicei a celor pe care îi cunoaştem, dar şi să ochim destule feţe pe care se putea citi curiozitatea celor pregătiţi să întâmpine o experienţă nouă. Şi chiar m-am gândit că muzicieni precum sonomaniacii sunt fără îndoială cei mai potriviţi pentru a le prilejui neofiţilor prime contacte memorabile cu lumea multiformă a muzicii noi. Căci, dincolo de orice strategii de marketing mai mult sau mai puţin abile şi de orice popularizări muzicologice mai mult sau mai puţin *catchy* (care s-ar dovedi totuşi atât de binevenite!), ce altceva dacă nu patosul muzicienilor-interpreţi să-i cucerească pe ascultătorii nefamiliarizaţi,

Raluca Stratulat, Diana Rotaru, Bogdan Popa, Mihai Pintenaru

făcându-i să-şi deschidă urechile în moduri dezbărate de orice prejudecăţi, convingându-i că, din moment ce oamenii ăia de pe scenă pun atâta pasiune în ceea ce fac, înseamnă că o fi ceva şi, uite, chiar se simte că este ceva de capul muzicii ăsteia noi, contemporane, savante, culte sau cum i-o mai fi zicând?

Cu mâna pe inimă m-aş încumeta să spun că asemenea recitaluri sonomaniace au darul să confirme speranţa că această dihanie intitulată „muzică cultă românească" e capabilă nu doar să supravieţuiască, ci şi să scoată capul din ghetou, căci e încăpută pe mâini bune. Încetul cu încetul, tinereţea strict cronologică a minunaţilor Diana Rotaru, Mihai Măniceanu, Mihai Pintenaru, Eugen-Bogdan Popa şi Raluca Stratulat este sortită, bineînţeles, pălirii. Însă tinereţea lor spirituală ameninţă să trăiască până la adânci bătrâneţi. Cinste lor şi puterii lor de a cânta şi a trăi muzicile cele mai proaspete, mai abitir împrospătându-le! (Foto: Adica Sibianu)

Vlad VĂIDEAN

Fenomenul "PRO ARTE"

Tradiția națională asimilează începuturile mişcării corale cu reflectarea bucuriei de a cânta a membrilor comunității, în primul rând al micilor grupuri formate la nivelul satului românesc. Admirabila efervescență colectivă a respectivelor reuniuni s-a răspândit, contagios, în toate zonele țării, înființarea ulterioară a ansamblurilor şi apoi a asociațiilor corale – ca o consecință firească a acestui entuziasm – amplificând importanța socializării ca potențială deschidere către unitate națională. Plăcerea de a cânta a impulsionat, într-un fel propriu, devenirea culturală a societății patriarhale, investind procesul treptat de instituționalizare a acestor formații cu atributele înființării unor adevărate focare de artă indispensabile, până la urmă, aprofundării identității spirituale a unui neam.

Trasând un arc peste timp, merită rememorată, neîndoielnic, existența, mai mult sau mai puțin efemeră, a unor manifestări / concursuri care au promovat – cu precădere în secolul trecut – reprezentativitatea mişcării corale în întregul perimetru românesc şi nu numai. Însuşi festivalul național de "tristă" amintire (datorată înființării acestuia în anii "Epocii de aur", deşi ideea fusese lansată deja de Fundația Regală, în perioada lui Carol al II-lea) "Cântarea României", a jucat, în plină perioadă comunistă, rolul unui catalizator, reunind peste 250 de ansambluri care au asimilat un repertoriu dificil din dorința de a-şi împărtăşi crezul artistic.

Corul de cameră PRO ARTE

Arc peste timp, Corul Universității din Bucureşti a fost înființat în anul 1949 de către maestrul Marin Constantin pentru ca, ulterior, conducerea formației să fie preluată de Nicolae Ciobanu. După aproximativ două decenii, în care corul a acumulat un număr de distincții în competiții naționale şi internaționale, dirijorul a părăsit România şi în acel moment, practic, formația s-a dizolvat. Apoi, în 1976, tânăra Ligia Balica – pe atunci studentă în anul II la Conservator – a pus bazele unui ansamblu proaspăt, alcătuit inițial din studenții Facultății de Biologie. Treptat, la această formație au aderat şi studenții altor facultăți, doar câțiva dintre ei stăpânind deja baza unui vocabular de specialitate dobândit într-o şcoală cu profil muzical. Aşa s-a născut acea **corală "fluviu"** după cum o caracterizează însăşi dirijoarea Ligia Balica Vascan, un ansamblu care, la doar două luni de la înființare, obținea Premiul I la prima ediție a "Cântării României" şi care, ulterior, a fost recompensat – în cadrul unor festivaluri naționale şi internaționale – cu o suită de distincții similare, onorând eforturile, calibrul pregătirii profesionale şi evidenta implicare afectivă a conducătoarei sale în fiecare detaliu al edificiului fonic. În decursul anilor, compozitori consacrați, precum Alexandru Paşcanu, Radu Paladi, Iovan Miclea, Irina Odăgescu, Valentin Gruescu, George Balint, Dan Buciu, Dumitru Capoianu, Adrian Pop, Tudor Jarda, Doru Popovici, Sabin Păutza, Vasile Timiş şi mulți alții, şi-au încredințat lucrările acestei formații, aflată într-o perpetuă ascensiune. Istoria tumultuoasă a ansamblului **Pro Arte** – denumit astfel în cadrul concertului în care şi-a aniversat, în 1979, 30 de ani de la infiintare – s-ar fi putut încheia, însă, spre sfârşitul veacului trecut, odată cu stabilirea în SUA a Ligiei Balica Vascan. Rămasă cu sufletul alături de foştii săi corişti, dirijoarea a avut, totuşi, intuiția continuității ansamblului; iar concertul aniversar programat duminică, 2 iulie 2017, în Aula Magna a Palatului Facultății de Drept din Bucureşti a avut rolul de a demonstra că familia **Pro Arte**, acea maleabilă "orgă de inimi însetate de frumos" în concepția doamnei Balica Vascan, va avea forța de a se întoarce pe scenă, impresionându-şi, din nou, auditoriul.

La 40 de ani de la reînființare, după peste două decenii de la plecarea din țară a dirijoarei sale, corala **Pro Arte** a reunit, pe podiumul Aulei Magna, mai multe generații de foşti studenți care au activat în cadrul corului de-a lungul timpului. Organizată, fără cusur, în şase secvențe sonore departajate de mărturii ale afinității față de muzică exprimate direct, prin prezentări sensibile, de către membrii ansamblului, întâlnirea aniversară a Ligiei Balica Vascan cu **Pro-Artiştii** s-a metamorfozat într-un concentrat impresionant de emoție şi dăruire artistică. Debutând, firesc, cu *Gaudeamus igitur* urmat de imnul propriu-zis al coralei ce poartă semnătura profesorului Nicolae Oancea, *Frumoase zile de tinerețe*, evoluția formației a investit cu noi sensuri expresive câteva din cele mai valoroase pagini ale repertoriului de specialitate din patrimonial autohton şi universal: *Sârba pe loc* de Gheorghe Danga, *La fântână* de Augustin Bena, *Ana Lugojana* a lui Ion Vidu, *Mă luai, luai* de Tudor Jarda, *Brâul amestecat* al lui Pretorian Vlaiculescu, *Iac`aşa* de Simeon Nicolescu, *Edelweiss* de Richard Rodgers în aranjamentul lui Iovan Miclea, *Everytime I feel the spirit* aranjat de Henry Smith, *My Lord What a Mornin`* în aranjamentul lui H. T. Burleigh, *Tanzen und springen* de Hans Leo Hassler, *Ciocârlia* de Henry Purcell, *Vezzosette ninfe e belle* de Giovanni Gastoldi, *Il bianco cigno* de Jacques Arcadelt, *Eu mă duc, codrul rămâne* de George Enescu (având-o ca solistă chiar pe Ligia Balica Vascan, acompaniată de pianista Andreea Archip) şi *Trei lucruri minunate* de Daniel Friderici. Întregul spectacol a fost arhitecturat cu delicatețe şi căldură, entuziasmul vizibil al celor care au răspuns chemării de a se reintegra fenomenului **Pro Arte** transformând fiecare din aceste bijuterii corale într-un scenariu, subtil nuanțat în atitudini şi expresii diverse. De altfel, logica fără cusur a frazării

segmentelor muzicale şi firescul topirii lor progresive în magma construcţiei sonore a fost şi este unul din principalele atuuri ale **Pro-Artiştilor** care, sub conducerea atentă şi inspirată a Ligiei Balica Vascan şi-au propus, şi au reuşit, să-şi reconfirme statutul interpretativ dobândit cu decenii în urmă.

Şi fiindcă, în ambianţa fragilă a unui orizont artistic ameninţat constant de pierderea echilibrului valoric, doamna Balica Vascan este conştientă că tradiţia corală poate fi perpetuată – ca un focar energetic al universului interior specific spiritualităţii româneşti, alături de **Pro-Artiştii** săi de ieri şi de generaţiile care se vor mai adăuga acestei mari familii, îşi asumă responsabilitatea revenirii lor periodice pe scenele de concert din ţară şi din lume. Şi pentru că farmecul irezistibil al comunicării şi puritatea sonorităţilor care au marcat întregul concert din Aula Magna dar, mai cu seamă, sugestivitatea aproape vizuală a unor rafinate tablouri de atmosferă precum *Mă luai, luai, Iac`aşa*, *Vezzosette ninfe e belle* ori diafanul *Il bianco cigno* încă ne stăruie în auz, îi aşteptăm să ne încânte din nou cu un deja proiectat concert de iarnă, în perioada viitoarelor sărbători. La mulţi şi luminoşi ani, **PRO ARTE**!

Loredana BALTAZAR

Ligia Balica Vascan – o dirijoare de cor reprezentativă pentru arta muzicală autentică

Plutarh scrie în *Vieţi paralele* că în timpul său, prima parte a sec. I e.n., la Atena şi la Roma, la festivităţile organizate în cinstea liderilor politici şi militari, apăreau coruri cântate şi coruri vorbite. Cum un proverb clamează "Nimic nu e nou sub soare", Prokofiev a găsit soluţia spunând că "Tot ce putem face este să creem o nouă noutate".

M-am gândit la toate acestea ascultând interpretările conferite de dirijoarea Ligia Balica Vascan lucrărilor corale naţionale şi internaţionale, la care variantele imaginate în lumi muzicale şi pentru lumi muzicale de această excelentă artistă sunt surprinzătoare prin calitate şi valoare, prin fervoare şi freamăt.

Ligia Balica Vascan

În biografia Ligiei Balica Vascan ni se spune că s-a născut la Constanţa, apoi s-a mutat cu familia in Bucureşti, pentru ca la momentul potrivit să intre la Liceul Dinu Lipatti unde a studiat vioara, pianul şi canto. La Conservatorul de Muzică "Ciprian Porumbescu" (actuala Universitate Naţională de Muzică), s-a specializat în arta cântului, vioară, dirijat coral şi de orchestră şi, printre altele, a făcut parte din Corul Madrigal, fondat şi condus de legendarul Marin Constantin.

Această complexă şi multivalentă pregătire culturală şi muzicală, a determinat-o ca în 1977 să formeze Corul Mixt al Universităţii Bucureşti, devenit ulterior Corul de Cameră **Pro Arte** al Universităţii, pornind practic de la zero, pentru că toţi componenţii (studenţie la diferite facultăţi) erau cu destule calităţi native pentru muzică, dar doar atât. Astfel, Ligia Balica Vascan a derulat un program nu numai de formare muzicală a tinerilor corişti, dar şi de şlefuirea şi potenţarea vocilor, construind un performant edificiu sonor. Ceea ce a reuşit însă Ligia Balica Vascan este ca vocea fiecărui membru al corului să fie personalizată, nu numai prin obţinerea unei dicţii admirabile, dar şi prin vibraţia unei voci anume, care să se omogenizeze şi integreze în sunetul general al partidei sau al corului în ansamblul său.

Corul de cameră Pro Arte împlineşte acum 40 de ani. A aniversat această frumoasă vârstă de maturitate cu câteva concerte susţinute sub conducerea dirijorală a Ligiei Balica Vascan. Dintre acestea, unul a avut loc la sala Aula Magna a Facultăţii de Drept iar altul, în seara zilei de 8 iulie, la Aula Palatului Catacuzino, sub organizarea Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor din România. A fost un moment de autentică sărbătoare artistică, fiind resimţit laoalaltă, de corişti şi de public, figurat vorbind, ca regăsirea Pământului făgăduinţei, într-un climat pulsând de simpatii şi empatii întrucât toţi se cunoşteau între ei, familii, colegi şi corişti din primii ani dar şi din multe alte generaţii care s-au perindat în corul celebrat odată cu măiastra căreia i se datorează totul. Şi asta cu atât mai mult cu cât, din 1995, Ligia Balica Vascan s-a aflat în Statele Unite ale Americii, unde a desfăşurat o activitate notabilă, ca dirijoare de cor, orchestră, de programe simfonice, precum şi pe tărâm educaţional.

Ea a revenit în România tocmai cu acest prilej al împlinirii celor 40 de ani de la cea dintâi apariţie în public a creaţiei sale de inimă, Corul de cameră Pro Arte.

Este de arătat că, în majoritate, corurile româneşti sunt instituţionalizate într-o structură administrativă sau alta, cu alte cuvinte cântăreţii şi dirijorii sunt retribuiţi şi sunt obligaţi de setul de condiţionalităţi care decurg din această situaţie. Corul de cameră Pro Arte este de natura unui grup muzical de cel mai acuzat stil de diletanţi instruiţi de tip renascentist. Şi de aici avem explicaţia de fond a expresivităţii de ansamblu a acestei formaţii, şi anume că ei sunt spirite libere de orice precaritate când fac muzică, şi această degajare este una dintre valenţele de succes proprii acestora şi totodată materialul psihologic şi mental cu care lucrează ca un sculptor de sunete şi de vieţi Ligia Balica Vascan.

Referitor la importanţa şi impozanţa artistică şi muzicală a Ligiei Balica Vascan este de subliniat ca nu avem aici o extracţie dintr-o generaţie spontanee. Şi este de admirat cu câtă devotare şi recunoştinţă vorbeşte artista despre profesorii şi maeştrii din anii de liceu şi din cei ai studiilor universitare cu care s-a pregătit şi care au format-o pentru revelaţia şi lucrul bine făcut în muzică şi pentru muzică. Eu o văd pe Ligia Balica Vascan în faţa Corului de cameră Pro Arte, ca o lumină constelată de profunzimea celui mai nobil sentiment exteriorizat prin gest senin şi printr-un generos suflu viguros şi amplu.

Mircea ŞTEFĂNESCU

Centenar Dinu Lipatti la Festivalul Țintea Muzicală

În anul 2009, din inițiativa surorilor Adina Dumitrescu și Dana Cristina Probst, avea loc prima ediție a Festivalului Țintea Muzicală, un eveniment organizat în satul natal al tatălui celor două, menit să aducă muzica clasică în mediul rural semi-orășenizat prin intermediul unei serii de câteva concerte camerale. După primele sale trei ediții, Festivalul *Țintea Muzicală* a devenit unul itinerant programând concerte și manifestări culturale la Băicoi (oraș de care aparține satul Țintea), Ploiești și, din anul 2013, București, în cadrul acestora, muzica clasică împărțindu-și treptat ponderea cu cea contemporană, reprezentată de interpreți și compozitori din țară și din străinătate care își pot prezenta astfel unele dintre cele mai recente realizări în domeniu.

Ediția a IX-a a Festivalului *Țintea Muzicală* a propus publicului două direcții pe care s-au grupat recitalurile și concertele programate în perioade 1-6 iulie 2017. Pe de o parte, festivalul a poposit în universul poveștilor, prin intermediul unor titluri precum *Petrică și lupul* de Serghei Prokofiev, *Puntea sufletelor* de Dana Cristina Probst, *Sfaturile Mântuitorului* de Diana Iulia Simon, *That's all* de Niilo Tarnanen sau *Semn de carte* de Adina Dumitrescu cei mici având posibilitatea de a se apropia de muzica clasică. A doua direcție avută în vedere de ediția din acest an a constituit-o marcarea centenarului nașterii pianistului și compozitorului Dinu Lipatti printr-un concert cu totul deosebit aflat de asemenea sub semnul poveștii.

Purtând titlul ***Scrisorile, frânturi de poveste. Compozitorul Dinu Lipatti și profesorii săi***, concertul, prezentat mai întâi într-o formă mai redusă în sala praznicală a Parohiei Sf. Nicolae din Câmpina, a fost susținut în varianta sa mai amplă pe 5 iulie în incinta Sălii Auditorium a Universității Naționale de Muzică din București. Ca un element particularizant al acestei manifestări ce a avut în prim-plan muzica și personalitatea lui Dinu Lipatti, s-a detașat propunerea, în premieră, a unui program în structura căruia sunt alăturate lucrări aparținând marelui pianist și compozitor român și pagini din creația unora dintre profesorii acestuia precum Nadia Boulanger sau Paul Dukas, însoțite de fragmente din corespondența dintre Dinu Lipatti și cei care i-au fost prieteni sau profesori, ca și din cea a lui Francis Poulenc, muzician format în același mediu academic francez în care și-a desăvârșit pregătirea și marele pianist român.

După un scurt moment introductiv susținut de Dana Cristina Probst, inițiatoare a Festivalului *Țintea Muzicală*, a urmat desfășurarea propriu-zisă a concertului ce a debutat cu *Bagatela* pentru violoncel și pian de Filip Lazăr, interpretată de Florin Mitrea și Otto Probst într-o versiune dinamică și dominată de atenția acordată evidențierii elementelor de sorginte folclorică prezente în structura partiturii. Programul a continuat apoi cu cele *Trei piese* pentru violoncel și pian de Nadia Boulanger, în care lui Florin Mitrea i s-a alăturat Andreea Butnaru, cei doi realizând o variantă convingătoare în care s-a remarcat inteligența acestora în alegerea detaliilor tehnice potrivite pentru a construi diferența de caracter dintre cele trei piese, în cadrul cărora partea a doua, lirică și sensibilă, este străjuită de prima și a treia piesă, energice și senine.

Următorul moment muzical din program a reprezentat și cea dintâi incursiune în universul sonor al lui creațiilor lui Dinu Lipatti, *Nocturna pe o temă moldovenească* pentru pian fiind prezentată de Otto Probst într-o versiune ce a reliefat pe de o parte elementele specifice folclorului românesc preluate de Lipatti in această partitură, iar pe de alta, anumite particularități ale stilului impresionist pe care muzicianul român le-a adaptat limbajului său sonor original. După ce apoi am ascultat cele *Trei bagatele* pentru pian de Filip Lazăr interpretate de Andreea Butnaru, concertul a continuat cu *Sonata pentru violoncel și pian* de Francis Poulenc, din care Florin Mitrea și aceeași Andreea Butnaru au prezentat părțile a II-a, a III-a și a IV-a într-o versiune modernă și cu vervă ce a subliniat stilul componistic complex al muzicianului francez.

Partea finală a evenimentului a fost dominată de sonoritățile cu totul speciale ale creației lui Dinu Lipatti, din cadrul căreia au fost interpretate mai întâi *Dansurile românești* pentru două piane în care protagoniștii Andreea Butnaru și Otto Probst au reușit să pună în evidență particularități ale lucrării precum linia melodică de factură folclorică tratată în spiritul școlii franceze sau complexitatea mijloacelor de expresie ce fac din aceste Dansuri unul dintre opusurile care oglindesc perioada de maturitate stilistică a lui Dinu Lipatti. Precedat de lucrarea *Villanelle* pentru corn și pian de Paul Dukas care l-a adus în fața publicului pe Sorin Lupașcu, ultimul moment muzical al concertului, *Marșul lui Henri – Mică glumă pentru pian la patru mâini*, a dezvăluit, în interpretarea acelorași doi muzicieni amintiți anterior, optimismul și jovialitatea lui Lipatti prezente chiar și în momentele cele mai dificile din ultimul său an de viață (această lucrare de mici dimensiuni este compusă în martie 1950, cu doar nouă luni înainte dispariției premature a marelui pianist român).

Dana Probst, Florin Mitrea, Otto Probst, Andreea Butnaru, Ioana Calotă, Alexandru Philippide, Adina Dumitrescu, Sorin Lupașcu

Concertul dedicat centenarului nașterii lui Dinu Lipatti a fost întregit de prezentarea, în alternanță cu momentele muzicale, a unor fragmente din corespondența marelui muzician român în care în special în dialogurile scrise purtate cu Mihail Jora mărturisește, spre exemplu, aprecierea sa față de Filip Lazăr și entuziasmul colaborării cu Nadia Boulanger, cea de care avea să-l lege o frumoasă

prietenie, dincolo de relația elev-profesor. Aceste evocări au căpătat un parfum special prin contribuția actorilor Ioana Calotă și Alexandru Philippide, cei doi punând în valoare emoția, entuziasmul, nostalgia ori regretul ce transpar din cuvintele consemnate în paginile de corespondență selectate și prezentate în cadrul acestei manifestări.

Mădălin Alexandru STĂNESCU

Țintea Muzicală 2017: Frânturi de culoare

"A fost odată ca niciodată", a noua ediție a festivalului internațional de muzică clasică și contemporană "Țintea Muzicală", organizat din 2009 de compozitoarele Adina Dumitrescu și Dana Cristina Probst, s-a aflat sub tema *Poveștii*, în mai multe aspecte ale sale: de la "Petrică și Lupul", seria de "Improvizații pentru un film închipuit",

Igor Gross

fragmente din operă sau muzici de film, la "povești despre instrumente", mai precis "ateliere de vacanță" în care interpreții invitați în festival și-au prezentat instrumentele unui public variat și, în general, foarte tânăr. O inițiativă minunată a celor două directoare care născocesc în fiecare an idei din cele mai inedite sub cupola cărora se articulează ediții de festival personale și diferite. Concertul final al ediției 2017, THAT IS ALL!, a avut loc în data de 6 iulie în sala Auditorium a UNMB și a fost guvernat, în mod particular, de principiul improvizatoric aplicat în limbaj contemporan, invitații principali fiind membri ai grupului de improvizație finlandez *Korvat Auki Ensemble*: Sebastian Dumitrescu (bas electric), Igor Gross (percuție) și Niilo Tarnanen (fagot, voce) – toți trei, tineri compozitori activi. I-a însoțit pianistul vienez Otto Probst, prieten vechi al muzicii românești și cu o bogată activitate concertistică.

Din păcate, mirajul libertății a cauzat, de multe ori, o focalizare pe *culoare* în detrimentul arhitecturii sonore; firește că pulverizarea formală a fost în mare parte intenționată, însă micile momente de coagulare mi s-au părut absolut necesare și mult prea puține. Excepțiile au fost două: în primul rând, excelentul epilog al ediției, lucrarea Adinei Dumitrescu, scrisă special cu această ocazie și prezentată în primă audiție absolute. *Semn de carte* pentru percuție, bas electric, pian și bandă a debutat cu o secțiune energetică, jazzy, pulsatorie și carnală, însoțită de vocea compozitoarei înregistrată pe bandă, care și-a asumat rolul de "povestitor / povestaș". A urmat o codă superbă, o stranie doinire plină de nostalgie intonată de basul electric. "Semn de carte" între o ediție și alta, dar și între două lumi în care trăiește și din care se inspiră compozitoarea, stabilită de mult în Finlanda, dar o prezență constantă și apreciată și în lumea muzicală românească. A doua excepție a fost lucrarea pentru vibrafon procesat electronic a lui Igor Gross, *Sourdough*, inspirată de procesul de facere a pâinii (fermentația și transformarea prin combinatorică potrivită). Scrisă în 2016, lucrarea începe cu pedale delicate din care se nasc frânturi melodice, iar compozitorul-interpret își demonstrează cu brio pasiunea pentru instrumentul său printr-o adevărată virtuozitate coloristică a modurilor de atac și ale procesărilor care fac, într-un final, ca sunetul de vibrafon să fie aproape de nerecunoscut. Spontaneitatea vădit derivată dintr-un proces improvizatoric a fost dublată de o evoluție perceptibilă a materialului (ca o cocă!).

Celelalte trei lucrări prezentate în program au avut ca punct de pornire idei foarte bune și puternice, realizarea fiind însă mai puțin convingătoare. Prima lucrare din concert, *Spinner Colada* (excelent titlu!) de Alexander J. Eberhard, pentru vibrafon, a pus în valoare celebrele *fidget spinners*, patru la număr, cu ajutorul cărora s-a creat un acord-pedală peste care au plutit efemeride, frânturi de motive, toată piesa fiind interpretată la limita audibilului. Un moment frumos și delicat, însă cam dezlânat. Lucrarea Sabinei Ulubeanu, *Absolutely*, pentru fagot, percuție și bas electric, s-a articulat pe o formă de arc, contemplativ – activ – contemplativ, compozitoarea optând ca cele trei instrumente să nu se întâlnească niciodată în formula

Niilo Tarnanen, Otto Probst, Igor Gross, Sebastian Dumitrescu

completă, de trio. Atât *Spinner Colada*, cât și *Absolutely* au fost lucrări prezentate în primă audiție absolută, precum și suita lui Niilo Tarnanen care a dat titlul concertului, *That's all* (*Siinä kaikki*), pentru fagot, percuție și bas electric (fagotistul – compozitor având și câteva intervenții vocale; recunosc că nu m-a impresionat în niciuna din cele trei ipostaze ale sale…). Lucrarea lui Tarnanen alternează momente notate exact în partitură cu momente de *puzzle* ghidat (al cărui haos căutat a fost în detrimentul pregnanței) pe care se joacă cei trei interpreți. Punctul de pornire sunt genialele texte absurde ale scriitorului rus Daniil Kharms, "Incidences".

Așteptăm cu nerăbdare împlinirea unei decade de "Țintea Muzicală" și noi povești sonore!

Diana ROTARU

Costin Soare – “De la *B*ach la The *B*eatles”

După ce anul trecut ne-a ghidat cu rafinament, prin intermediul chitarei şi lăutei sale, în turul unor fermecătoare Palate ale României, în vara lui 2017, sub egida **Asociației Culturale Kitharalogos**, inspiratul muzician **Costin Soare**, a propus publicului un turneu care a unit, printr-un arc sensibil, treisprezece dintre cele mai importante oraşe şi obiective turistice ale țării: Aula Bibliotecii Centrale Universitare din Iaşi (în 13 iunie), Palatul Toldalagi – Muzeul de Etnografie şi Artă Populară” din Târgu-Mureş (în 16 iunie), Sinagoga din Bistrița (în 17 iunie), Muzeul Național „George Enescu”, Secția „Dumitru şi Alice Rosetti Tescanu – George Enescu” din Tescani (în 19 iunie), Casa Municipală de Cultură “Eugen Nicoară” din Reghin (în 20 iunie), Biserica Evanghelică “Sf. Margareta” din Mediaş (în 21 iunie), Castelul Bran (în 23 iunie), Castelul Peleş din Sinaia (în 24 iunie), Filarmonica din Piteşti (în 26 iunie), Muzeul de Artă din Ploieşti (în 27 iunie), Centrul Cultural ” Alexandru Marghiloman” din Buzău (în 28 iunie), Muzeul de Artă din Craiova (în 30 iunie) şi Institutul Cervantes din Bucureşti (în 1 iulie).

Recentul proiect, ca rod al experienței deja acumulate de chitaristul-profesor Costin Soare în cei trei ani anteriori de turnee pe teritoriul românesc, s-a intitulat **De la *B*ach la The *B*eatles**, concept materializat într-o scurtă dar revelatoare călătorie jalonând orizontul artei sunetelor prin abordarea cronologică a unei suite de stiluri: baroc, clasic, neoclasic, jazz, modalism folcloric oriental, pop. Parcurgând originalul traseu care a debutat cu un aranjament propriu pentru chitară al amplei Suite în la minor de Johann Sebastian Bach, inițial destinată lăutei, etapele periplului lui Costin Soare prin diferitele epoci creatoare au fost reprezentate de lucrări special selectate pentru a pune în valoare atât resursele tehnico-expresive ale instrumentului, cât şi capacitatea interpretului de a nuanța fiecare tablou sonor în parte, conferindu-i un caracter aparte.

Costin Soare

Urmând episodului bachian, *Introducerea şi variațiunile* lui Fernando Sor pe o temă din *”Flautul fermecat”* de Mozart au fost redate cu delicatețe, fiecare variațiune ipostaziind elegant o anumită stare de spirit, pentru ca, în *Alfonsina y el mar* semnată de Ariel Ramirez – o piesă extrem de dragă interpretului – accentul să cadă, cu naturalețe, asupra filonului liric de tip confesiv, iar în *A Night in Tunisia* a lui John ”Dizzy” Gillespie (aranjamentul pentru chitară aparținând lui Roland Dyens) construcția sonoră să evidențieze virtuozitatea dinamicelor combinații ritmice grefate asupra desenului melodic.

Inspirată din folclorul anatolian, complexa baladă *Koyunbaba* de Carlo Domeniconi, probabil cea mai cunoscută şi apreciată lucrare a compozitorului italian, a fost interpretată pe un instrument special gândit pentru turneul **De la *B*ach la The *B*eatles** – cu un acordaj total diferit față de cel al chitarei standard – de către Fabrica de instrumente muzicale Hora S.A.Reghin; după încheierea acestui ultim recital, ca un corolar al întregului eveniment artistic, Costin Soare a donat chitara respectivă unuia din cei mai talentați tineri – Ştefan Roman din Sibiu, multipremiat, la doar 11 ani, în cadrul unor festivaluri naționale şi internaționale.

Detaliind derularea ultimelor două secvențe muzicale ale serii, hit-urile formației Beatles *Yesterday* şi *Michelle* în versiunea pentru chitară solo schițată de compozitorul Toru Takemitsu, am admirat rafinamentul caleidoscopului timbral, echilibrul dozajului agogic, căldura firească ce pătrundea în intimitatea rostirii instrumentale – virtuți care marchează, de altfel, stilul interpretativ al lui Costin Soare, recomandându-l ca pe o personalitate distinctă a artei contemporane româneşti. Din partea celor impresionați, o dată în plus, de performanța nu doar artistică ci şi organizatorică a talentatului muzician (neuitând a rememora şi excepționala sugestivitate grafică a afişului **De la *B*ach la The *B*eatles**), toate aplauzele noastre!

Loredana BALTAZAR

Privire retrospectivă asupra *Masterclass*-ului Internaţional de Cânt Bizantin de la Iaşi – 10-14 iulie 2017

Masterclass-ul de cânt bizantin, organizat la Iaşi de către Asociaţia Culturală Byzantion, împreună cu Universitatea de Arte George Enescu – Facultatea de Compoziţie şi Studii Muzicale Teoretice, cu Mitropolia Moldovei şi Bucovinei şi cu Primăria Municipiului Iaşi, care a ajuns anul acesta la ediţia a X-a, aniversară, a fost destinat muzicienilor preocupaţi de muzica psaltică, persoane individuale, sau grupuri, laici sau călugări, deseori segmente întregi ale unor obşti monahale. Participanţii se diferenţiau după gradul de pregătire şi de implicare în: „activi" şi „pasivi", primii fiind, de regulă, psalţi deja cu o formare muzicală de profil, cei din urmă fiind cei care ori sunt abia la începuturi, ori dintre cei care au interese mai degrabă teoretice, cum este cazul subsemnatului. Sufletul acestei manifestări a fost directorul artistic Adrian Sîrbu, fondatorul grupului Byzantion, licenţiat în muzică, teologie, filozofie creştină la Iaşi şi absolvent de conservator şi de master în muzică bizantină la Atena. În calitatea sa de gazdă desăvârşită (ajutat de un grup de colaboratori inimoşi), el a realizat traducerea sincronă pe parcursul celor cinci zile a întregului set de prelegeri ţinute în limba greacă, a ţinut el însuşi un curs de interpretare psaltică, care s-a finalizat prin concertul participanţilor, şi s-a ocupat de întreaga coordonare a acestei ample manifestări.

Personajul central al acestui curs de măiestrie a fost dl. **Panagiotis Neochoritis**, arhonte protopsalt la Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, care pe toată perioada masterclass-ului, mai multe ore pe zi, a dezvăluit din tainele cântării muzicii bizantine, aşa cum se practică la cel mai înalt for muzical din acest profil. Dl. Neochoritis, un om la aproape 50 de ani, cu o figură impunătoare, sobră, chiar severă, are statura unui adevărat dascăl într-ale muzicii, fiind obişnuit nu să predea, ci să *insufle* lucrurile cele mai importante legate de muzica bizantină. El este, în primul rând, un muzician desăvârşit, iar participarea mea la acest curs (ca şi în anul trecut) s-a datorat faptului că am fost convins de valoarea sa ca muzician, audiind câteva dintre înregistrările realizate cu el. Am regăsit în fineţea execuţiei sale muzicale calităţile pe care le apreciez la oricare muzician din lumea muzicii „noastre" (occidentale), la acei interpreţi capabili să interpreteze o partitură într-un mod atât de viu, de autentic, ca şi cum muzica ar izvorî din ei înşişi. Stilul său de interpretare este sobru, extrem de atent şi de „smerit", cu sfială, fără poză, infatuare sau gust pentru spectacular.

Prin acest mare muzician, am realizat încă o dată că muzica bizantină presupune o intensă specializare, un înalt grad de profesionalism, care se vădeşte atât în extrem de elaborata teorie muzicală ce îi stă la bază, cât, mai ales, în exerciţiul practic ce impune o mare seriozitate, profunzime, şi – nu în ultimul rând – o muncă asiduă de învăţare şi şlefuire interpretativă. Un astfel de rafinament în predarea şi asimilarea muzicii bizantine demonstrează, în pofida caracterului ei *semioral* şi – desigur – *tradiţional*, calitatea *savantă* a acestei muzici, ale cărei norme estetice nu sunt cu nimic mai prejos decât cele ale muzicii europene culte. Muzica psaltică este deopotrivă artă, ştiinţă şi credinţă, dar, după dl. Neochoritis, cel mai mult este artă, probabil ca iubire de frumos („filocalie"). Desigur, vocaţia muzicii bizantine nu este doar *estetică,* precum cea a muzicii apusene, ci prioritar *doxologic-teologică,* ceea ce se reflectă în caracteristicile stilistice ale acesteia. Din experienţa celor aproape 30 de ore de aprofundare a datelor tehnice şi conceptuale bizantin-muzicale de la cursul din anul acesta se conturează trei tipuri de probleme ale muzicii bizantine: 1) pedagogia; 2) practica; 3) estetica. Voi detalia cât se poate de sintetic aceste puncte, insistând nu atât pe lucrurile generale, cunoscute din cărţi, ci, mai ales, pe cele concrete, care au fost afirmate cu acea ocazie (aşa cum le-am putut memora sau nota).

1. Învăţarea muzicii psaltice

Ca şi în cazul altor culturi tradiţionale, termenul *paideuma* este cel mai potrivit pentru a descrie caracteristicile acestei muzici şi modul ei de transmitere de la o generaţie la alta. Acestea derivă dintr-un reper cultural inefabil, din care fiecare membru al comunităţii, în cazul de faţă creştin-ortodoxe de nuanţă greacă, este chemat să se împărtăşească. Aspectul de *tradiţie orală,* care dublează partitura, este primordial: înainte de a fi existat notaţia era deja muzica. Experienţa din bătrâni se transmite într-o bună măsură „subliminal" celor care, asemeni învăţăceilor de odinioară, stăteau pe lângă un maestru pentru a „fura" meseria, dincolo de cuvintele ce se puteau spune. Notaţia muzicală, chiar cea foarte elaborată, aşa cum apare mai ales odată cu *exighisirea* vechilor manuscrise (transcrierea vechii notaţii *sinoptice* într-o notaţie mai detaliată, *analitică*,

realizată după reforma hrisantică), nu este mai mult decât un ghid orientativ, un *aide mémoire,* pentru interpretul care şi-a impropriat deja muzica pe care urmează să o cânte. Din păcate, zicea dascălul grec, astăzi tradiția orală a slăbit, iar muzica occidentală, mai ales prin televizor, a invadat sensibilitatea umană şi bruiază familiarizarea cu intervalele netemperate ale muzicii psaltice, situație vizibilă mai ales în cazul copiilor Dar, preciza dl. Neochoritis, nici nu poți scoate muzica occidentală acolo unde lumea s-a obişnuit cu ea, cum e cazul în multe biserici de la noi.

O particularitate a notației neumatice bizantine este gradul ridicat de libertate de execuție acordată psalților înăuntrul unor norme de cântare extrem de stricte, care

Costin Moisil

garantează păstrarea *ifosului bisericesc*. Deseori avem două-trei variante de interpretare şi trebuie să alegem pe cea mai potrivită pentru momentul cântării. Astfel, interpretul obişnuit cu tradiția muzicii bizantine, mai precis cu o anume şcoală de cântare, între care cea „patriarhală” este, conform lui Panagiotis Neochoritis cea mai însemnată, trebuie să se poată detaşa de notele muzicale pentru a cânta cu adevărat. De altfel, un psalt autentic va fi în stare să cânte o piesă oricât de complicată lipsindu-se cu totul de suportul grafic („E ruşine să cânți după note” anumite cântări, zicea dl. Neochoritis), ceea ce presupune un antrenament special în arta improvizației muzicale, pierdute aproape cu totul în Europa cultă din ultimii 200-250 de ani. Important pentru aceasta este mai puțin a gândi logic, ci a auzi. Această artă a improvizației este, de fapt, o formă de compoziție, realizată în chiar momentul execuției muzicale. Dacă s-ar pierde aceasta artă, zicea dascălul de la Constantinopol, aceasta ar fi un semn al decadenței.

Cum timpul nu permitea conturarea unei relații de tip maestru-discipol, dl. Neochoritis a încercat să ofere nişte soluții practice celor doritori a se apropia de această tradiție, dar care nu sunt conectați direct la arta muzicală constantinopolitană, pentru a le da ocazia să învețe singuri. În primul rând, aceştia trebuie să asculte cât mai multe înregistrări cu psalții vechi pentru a se scufunda acustic în acest univers sonor şi pentru a se impregna de particularitățile acestei muzici: formulele muzicale, *theseis*-urile ei. Desigur, în afara stranei bisericeşti, această cântare nu poate fi asimilată. De regulă, începătorii trebuie să stea multă vreme, deseori ani, în strană fără să cânte, sau ținând doar isonul, familiarizându-se cu aspectele caracteristice ale acestei muzici, Între timp, se practică exercițiul individual, în raport de modelele auditive reținute, exercițiu în care se urmăreşte un proces de şlefuire lentă a unei fraze muzicale până începe să se limpezească. În mod cert, doar cei care au o imagine muzicală limpede şi răbdarea necesară vor putea avansa pe această cale cvasi autodidactă.

Un factor decisiv pe această cale este *îndoiala permanentă.* Ca şi în anul trecut, dl. Neochoritis a insistat pe faptul că a şti semnele şi gramatica acestei muzici nu înseamnă defel că ştii să cânți muzica bizantină; învățarea acesteia abia de acolo începe. Siguranța, mulțumirea de sine, sunt piedici serioase în formarea muzicală. În cele cinci zile au fost exersate toate glasurile bizantine, mai ales în cântări lente. Spre exemplificare a cântat el însuşi anumite pasaje.

2. Practica muzicii bizantine

Dificultatea inițială este executarea corectă a intervalelor. După cum se ştie, *structurile muzicale în afară de timp* (Xenakis) din muzica bizantină sunt extrem de complicate, după unele şcoli fiind vorba de intervale calculate extrem de riguros, după şcoala profesată de dascălul de la Constantinopol, acestea trebuie „simțite” acustic foarte exact. Chestiunea este cu atât mai dificilă cu cât o parte dintre intervale, cele care includ treptele *mobile,* raportate la cele *fixe* (tonica sau alta: sunetul pe care se ține de obicei isonul), chiar trebuie să fie „mobile”, adică mişcate; acestea vor glisa ascendent sau descendent, faptul având profunde implicații expresive. În mod asemănător cu muzica indiană, ale cărei date fundamentale au fost expuse în muzicologie de către Alain Daniélou, fiecare

Panagiotis Neochiritis

interval armonic, raportat la ison, alunecat sau fix, are o semnificație estetică precisă, un *ethos*. În muzica la care ne referim, aceasta este teologică şi poate fi aproximată, spre exemplu, prin starea de *laudă* (pentru intervalele cu mişcare ascendentă) sau de *umilință* (pentru cele cu glisare descendentă). Toate notele şi intervalele sunt stări sufleteşti, zicea dl. Neochoritis Aceste intervale se studiază lent, fără ornamente, la început prin solfegiere („paralaghie”), apoi pe cuvinte („melos”). Cântarea lentă trebuie să permită un „timp de gândire” suficient pentru a găsi înălțimea potrivită.

Un aspect caracteristic perspectivei muzicale patriarhale este simplitatea cântării, care nu este doar a începătorului, ci chiar a celor desăvârşiţi. Isonul şi melosul trebuie să fie simple. Linia melodică trebuie să fie precisă, dar cursivă, netedă, iar melismele nu trebuie să estompeze calitatea intervalelor. Ornamentele prea bogate strică ethosul, dar şi claritatea intervalelor, în primul rând a celor consonante: cvarta şi cvinta perfectă, care devin tulburi când sunt prea ornamentate.

Poate nu întâmplător majoritatea exemplelor muzicale studiate erau cântări *papadice,* lente („pe larg"), mai ales *Heruvice* şi *Chinonice.* Ca şi în muzica apuseană, studiul individual sau de grup trebuie să fie susţinut, îndelungat, până se atinge pragul oboselii. Răbdarea este o condiţie indispensabilă progresului în studiu muzicii. Starea temporară de apăsare, iritare, odată depăşită, deschide drumul spre valoarea muzicală. Pentru a putea cânta corect la o slujbă, un psalt experimentat ca dl. Neochoritis are nevoie de cca. trei ore de studiu individual.

3. Estetica

Estetica muzicii bizantine este strâns legată de aspectul duhovnicesc. Deşi nu poate fi ocolit, el nu poate fi decât intuit şi nu formulat în termeni cartezieni. Cântarea bizantină nu poate fi separată de rugăciune, căci *este* rugăciune. *Logos* şi *melos,* cuvânt şi melodie, nu pot fi separate. Primul dă înţelegerea, al doilea ethosul; însă acestea două trebuie să lucreze împreună în rugăciunea cântată.

Dar, mai mult de atât, se urmăreşte atingerea unei anume stări sufleteşti, construită cu greu, în împreuna lucrare între slujitor şi cântăreţ, între aceştia şi lume şi chiar înăuntrul grupei de psalţi. Starea sufletească, care variază de la ocazie la alta, se opune principial „logicii lumii" şi este văzută ca o formă de înmuiere („străpungere") a inimii. Este vorba despre o formă de asceză, o „lepădare de sine", o meditaţie „lipsită de imaginaţie (fantezie, visare), gânduri (împrăştiere), egoism şi slavă deşartă". Această stare sufletească presupune îndepărtarea de sonorităţile zgomotoase, agitate, violente, de „zarva lumii", de acea manifestare, cum spunea dl. Neochoritis, de tip *happening,* obişnuită în muzica de rock. Începutul muzicii este tăcerea, de la aceasta se pleacă mereu. E ca şi intrarea în Biserică a patriarhului, sau a stareţului, când se tace. Cântarea, chiar şi fastuoasă, trebuie să rămână delicată, iar acesta este un motiv pentru care protopsaltul grec este împotriva amplificării electronice în biserică. Cântarea psaltică este opusă spectacolului muzical, iar semnul desăvârşirii este atunci când interpretul îşi mai doreşte să fie auzit de cineva. De aceea, profesorul grec nu obişnuieşte să participe la festivaluri şi la concerte, el îşi păstrează meşteşugul doar pentru spaţiul liturgic. Mai presus de toate, progresul în muzică trebuie să-l dubleze pe cel interior, astfel că totul ţine de o încordată atenţie, lipsa acesteia putând duce la pierderi incalculabile pe plan muzical, ca şi pe cel duhovnicesc.

Fiecare sărbătoare are un ethos al ei, care ţine de ethosul glasului (ehului) stabilit. De exemplu, *Aghia* (o formă a glasului IV) se foloseşte pentru sărbătoarea Sfintei Cruci. Există însă şi un Heruvic în *Aghia,* diferit ca ethos, care transmite o stare de bucurie. Cântarea lentă, pe „larg", este deosebit de frumoasă, dar trebuie avut în vedere că nu la toate slujbele este potrivită.

*

Nu pot încheia prezentarea aceasta fără a aminti alte contribuţii, cu care a alternat *cantus firmus*-ul prelegerilor ţinute de dl. Panagiotis Neochoritis. Între acestea, o prezenţă remarcabilă, deosebit de erudită şi, totodată, de agreabilă, a fost a d-nei Conf. univ. dr. Maria Alexandru din Salonic, importantă specialistă în paleografie muzicală, care a avut trei intervenţii relativ scurte cu Echipa de Paleografie muzicală din Tesalonic, împreună cu studenţii Secţiei de Muzică Bizantină de la Iaşi. Tematicile prezentate au vizat: 1) lansarea unui manual online de Paleografie Muzicală; 2) muzica primelor veacuri creştine în perioada Sf. Ap. Pavel; 3) mărturii privind imnografia bizantină creată de Sfânta Casia (Casiana). De asemenea, Maria Alexandru a oferit zilnic un curs practic de kanonaki, unde, între altele, s-a studiat o piesă de Dimitrie Cantemir, ce a fost cântată vocal-instrumental la ultima prezentare dintre cele amintite.

Maria Alexandru, Adrian Sîrbu, Costin Moisil, Zamfira Dănilă

Soprana Mihaela Grăjdeanu din Iaşi a ţinut zilnic un curs dedicat participantelor, care a fost foarte apreciat, cu elemente de tehnică vocală, stil şi interpretare, iar monahul Filotheu Bălan a vorbit despre forme de notaţie pre-hrysantice româneşti; prezentare care, din păcate, mi-a scăpat.

Două comunicări remarcabile, poate prea comprimate temporal, au atins problema dilematică, insolvabilă pentru moment, a *specificului naţional românesc* în muzica de factură bizantină. În cea dintâi, etnomuzicologul Costin Moisil, vorbind despre *românirea* cântărilor bizantine, temă căreia el i-a dedicat câteva cărţi, arăta că argumentele aduse în decursul timpului pentru acest specific naţional nu sunt suficient de fondate, pe când conf. univ. dr. Zamfira Dănilă, vorbind despre problema vocalităţii folclorice şi psaltice, a pledat pentru observarea unor influenţe folclorice în cântarea psaltică românească sau în modalitatea de execuţie. Este o problemă care ar merita pe viitor atenţia specialiştilor, măcar din punctul de vedere al relaţiei *cuvânt-melodie,* ţinând cont de specificul prozodiei româneşti. (Foto Silviu Cluci)

Nicolae TEODOREANU

Recital extraordinar de pian şi *Transylvanian International Piano Competition* la Braşov

Pentru o săptămână Braşovul a devenit capitala românească a interpretării pianistice, în care 57 de pianişti, proveniţi din 15 ţări, au evoluat pe pianul *Steinway* din sala de concerte *Patria*, în cadrul primei ediţii a *Transylvanian International Piano Competition* (12-16 Iulie 2017).

Prestigiosul juriu a reunit personalităţi pregnante ale pianisticii contemporane: Stefan Arnold (Universitatea de Muzică I Arte Dramatice din Viena & Universitatea Hanns Eisler din Berlin), Antoinette van Zabner (Universitatea de Muzica si Arte Dramatice din Viena), Pavel Eliashevich (Universitatea Herzen – Facultatea de Muzică, St. Petersburg), Paola Sorrentino (pianistă, Director artistic al Concursului Internaţional de Muzică *Pietro Argento*, Italia), Corina Ibănescu (Universitatea *Transilvania*, Facultatea de Muzică, Braşov) şi Ioan-Dragoş Dimitriu (Viena, fost elev al prof. univ.dr. C. Ibănescu şi absolvent al Universităţii de Muzică şi Arte Dramatice din Viena şi deţinător a peste 30 de premii naţionale şi internaţionale). Concursul – membru a *Alink-Argerich Foundation* – a fost posibil, după peste 20 de ani de când Braşovul nu a mai avut un concurs internaţional de pian, cu efortul organizatoric depus de pianistul concertist Ioan-Dragoş Dimitriu – prin intermediul agenţiei de impresariat *Aegeria Artists Management* (Viena), în parteneriat cu Asociaţia Culturală *Visio-Musica* (Braşov), cu *Filarmonica Braşov, Filarmonica George Enescu, Primăria Braşov, Rotary Club Braşov, Clubul Rossignol, Centrul Cultural Patria, A.P.D.Tl. Braşov Tourism, Associazione Musicale e Culturale Daniele Lobefaro, Rumänisches Kulturinstitut*, Liceul de Muzică *T. Ciortea* Braşov şi în parteneriat media cu *Radio România Muzical*, *Metropola Braşov* şi alţii.

De premiile oferite – care au însumat mai mult de 7000 de Euro, cărora li s-au adăugat premiul *Dinu Lipatti* (oferit de C. Ibănescu) şi pentru cea mai bună interpretare a unei piese de Fr. Liszt (oferit de A. van Zabner), concerte în România, Italia şi Austria alături de un contract de management cu *Aegeria Artists Management* şi înregistrări speciale oferite de Radio România, partener important al acestei iniţiative – s-au bucurat pianişti de excepţie, dintre care, situaţi pe primul loc la cele patru categorii au fost: Anastasia-Ioana Horghidan (cat. A), Dominik Ilisz (cat. B), Alexandru-Cadmiel Boţac (cat. D) şi Nikolay Dimitrov (premiul II, cat. C). Premiul special *Dinu Lipatti* a revenit lui Ivan Shemchuk şi Mihaelei Manea (ambii cat. D), iar premiul *Fr. Liszt* lui Maxime Alberti (cat. D).

În acest context, Joi 13 iulie, pianiştii C. Ibănescu şi I.-D. Dimitriu au susţinut un recital al cărui public a umplut Sala Mare a Centrului Cultural *Patria*, răsplătind cu aplauze prelungite interpretarea de înalt nivel tehnic şi interpretativ a celor doi protagonişti, care au alternat stiluri diverse şi o largă paletă expresivă prin lucrări la două piane sau la patru mâini.

Un moment inedit a fost interpretarea în primă audiţie absolută a *Sonatei pentru două piane op. 10* de Petre-Marcel Vârlan (Universitatea *Transilvania* din Braşov), prezentată în deschiderea recitalului, fiind urmată de lucrări la patru mâini de J. Haydn (Sonata la 4 mâini *Il maestro e lo scolare*), C. Silvestri (*Jocuri populare din Transilvania op.4, nr.1*), D. Lipatti (*Marşul lui Henri, Mică glumă pentru pian la patru mâini* Wo0.-B.46) şi G. Fauré (Suita *Dolly* op. 56).

Sonata pentru două piane op. 10 se remarcă de la început prin modernitatea ce captivează atât interpreţii cât şi auditoriul. Sonata se dezvăluie treptat, urmând *firul* subtil al unei gândiri muzicale complexe, care îngemănează modernitatea expresiei melodico-armonico-ritmice cu valorile consacrate ale formei şi limbajului muzical. Pornind de la desfăşurarea tripartită a lucrării am putea spune că ne întâlnim şi cu gândirea neoclasică, asumată de către compozitor prin elaborarea muzicală, structural determinată; tot astfel am putut desluşi conţinutul ideatic-filosofic al substratului muzicale. La această idee am apelat pornind de la titulatura celor trei părţi ale sonatei: I. *Insomnia*. *Allegretto*, II. *SOMNIA*. *Andante* şi III. *Omnia. Allegretto*. Există o coerenţă a reflecţiei în raport cu elaborarea traseului muzical, al *vocilor* pianelor, în confruntarea sau în întâlnirea lor. După propria opinie, pot exista mai multe trepte sau straturi, etape de *dezvăluire* a resorturilor interioare ale materialului muzical care stă la baza ideilor muzicale.

Partea întâi – *Insomnia* – debutează cu un motiv ritmic în *forte*, în registrul grav – ca o atenţionare, urmată, la cele două piane, de pasaje rapide de secunde care creează de la bun început un sentiment de nelinişte, de neîmpăcare, dar şi de insistenţă si nerenunţare. Faptul că putem vorbi despre afirmarea clară a primei idei muzicale, dominată de pasajele în mers paralel de secundă la cele două piane, dezvăluie o nostalgică întoarcere către *neoclasicism*. Ideea principal este urmată de o punte care face legătura cu cea de-a doua idee muzicală. Ambainţa tono-modală a celei de-a doua teme – cu parfum tradiţional şi într-o desfăşurare mai liniştită şi interiorizată – are o expresie enesciană. Pe un alt plan, pianul secund desfăşoară motive ritmico-melodice (in registrul înalt) care transmit un efect sonor ce aminteşte ţambalul. Popasul este bine stăpânit de către autor, cu desfăşurări evolutive, astfel încât, treptat dar hotărît intervin din nou pasajele de secundă în dialogul celor două piane. Retrăim aceeaşi angoasă a debutului sonatei, intensificată acum la maximum. Ambianţa tematică dă impresia unei revolte interioare foarte greu stăpânite şi de împăcat ce poate sugera o luptă existenţială

Împăcarea – la nivel ideatic şi muzical –se afirmă în partea a doua a sonatei – *Somnia* – parte care debutează cu o temă aproape doinită, în mişcare liberă *parlando-rubato*, care sugerează improvizaţia specifică muzicii tradiţionale. Tema, împodobită cu o culoare modală, este inspirată şi captivantă. Expusă de pianul I, ea este *sublimată* de pianul II. Intervin – pe

Ioan-Dragoş Dimitriu, Corina Ibănescu, Petre-Marcel Vârlan

diferite planuri şi în desfăşurări muzicale imitative – *reminiscenţe*, *amintiri* ale ideilor muzicale din partea întâi. Această parte aduce în plan armonic, *culori impresioniste* şi structuri melodice modale care trimit, din nou, către *modelul subconştientului enescian*. Atrage atenţia revenirea celei de–a doua idei muzicale din prima parte şi a *jocului* pianului secund amintind din nou ţambalul, iar – în mod deosebit – *cadenţa finală frigiană* asociată subtonului, care îmbină ethosul specific moldovenesc cu cel bizantin. Partea a doua reprezintă un dialog subtil, uneori imitativ, al celor două piane. Complementaritatea celor două scriituri pianistice dezvăluie valenţe muzicale multiple care îşi vor afla apogeul în partea finală.

Partea a treia – *Omnia* – prefigurează de la început o reafirmare a voinţei prin agogica alertă, disonanţe şi ritmul asimetric care sugerează jocul popular (oltenesc). Partea finală este, de fapt, o cuprindere a *Întregului* – trecând prin amintirea părţilor precedente. Recunoaştem – din altă perspectivă – ideile reunite ale *Sonatei*, ceea ce-i afirmă *ciclicitatea*. Cele două piane continuă *jocul complementarităţii* şi cel al virtuozităţii cu efecte motrice speciale, cu sonorităţi de *percuţie* bine trasate.

Vigoarea ritmică este, se poate spune, o valenţă intrinsecă a *Sonatei*, dar în ultima parte ritmul pare a fi *personajul central.* Dacă ne gândim că ritmul reprezintă *viaţa*, aspectul apare mai mult decât simbolic. Partea a treia nu este numai o sinteză atotcuprinzătoare a *simbolurilor* muzicale din părţile precedente, ci şi o aşezare în plan muzical a simbolisticii care se regăseşte, cred, în concepţia existenţială a autorului. Ar fi, aşadar, o retrăire în alt plan, a inspiraţiei muzicale, a emoţiei – a materiei muzicale plamădite pe tot parcursul acestei *aventuri* muzicale –, de loc simple sau la îndemână, dar clare şi coerente.

Iată că sub aspect muzical – formă şi conţinut melodic structural, ritmic şi armonic – *Sonata* îndeamnă la reflecţie asupra fenomenului muzical în sine, la descoperirea resorturilor şi a mecanismelor care pun în mişcare întregul angrenaj complex al acestei *arte* supreme care este *Muzica*. Sonorităţile melodice şi armonice modale pot îmblânzi asperităţile disonanţelor justificate de contextul realităţii, atât existenţiale cât şi muzicale. Atâta timp cât ea ne *pune pe gânduri* şi ne provoacă, muzica *Sonatei op. 10* costituie o relitate a vibraţiei. Vibrează în sine prin inventivitate componistică şi interpretare, regândind traseul muzical iniţiatic, tulburător. Nu în ultimul rând aş sublinia plasarea cu adevărat pianistică a anvergurii scriiturii muzicale fapt care dă un plus de culoare şi vigoare compoziţiei. Temele, ideile muzicale sunt elaborate cu precizie, în perspectiva unei viziuni de ansamblu, aproape picturale şi au calitatea de a se configura cu aceeaşi plasticitate.

Pianiştii interpreţi au apreciat favorabil *Sonata*, mărturisind că au fost surprinşi în mod plăcut atât din punct de vedere pianistic, cât şi muzical. Părţile meditative, tonal-modale precum şi partea lentă au fost o surpriză plăcută atât pentru profesoara şi pianista Corina Ibănescu cât şi pentru pianistul Ioan-Dragoş Dimitriu, ei mărturisind că au ajuns să fie din ce în ce mai apropiaţi de partitură. Disonanţele au reprezentat şi un element de culoare, chiar dacă la început s-au simţit, cel puţin vizual, provocaţi de unele dificultăţi muzical-pianistice.

Recitalul Corinei Ibănescu şi al lui Ioan-Dragoş Dimitriu a constituit, într-o vie ilustrare, nu doar nivelul ridicat de măiestrie pianistică la care cei doi au plasat prestaţia lor artistică, ci însuşi standardul înalt al concursului *Transylvanian International Piano Competition* pe care l-au organizat, cu sprijinul generos al sponsorilor, fără de care – în condiţiile lumii contemporane – nu ar putea fi posibile manifestări de înaltă ţinută şi întindere cum este acesta: *Selgros*, *Bit Software*, *Kronospam*, *Prato* – villa şi café & restaurant, *Bella Muzica* – hotel & restaurant, GP Petrol, *Trus HoReCa Services*, *Just t*, *Halewood* şi *Transilvania Print*

Maria Cristina BOSTAN

Un muzeu, o arhivă sau o casă a muzicii?

Cu toate că muzica se percepe auditiv prin intermediul sunetelor acestea sunt produse ale unor instrumente iar creaţiile muzicale care stau la baza lucrărilor sunt scrise, fixate pe hârtie ca şi afişele concertelor sau cronicile acestora ce alcătuiesc o oglindă a activităţii şi vieţii muzicale, care toate trebuie păstrate fie arhivate sau adunate pentru a fi în parte desigur expuse printr-un muzeu. Cele mai multe muzee expun uneltele de producerea sunetelor - instrumentele care în parte sunt şi folosite în concerte şi înregistrări, aşa zise istorice, mai ales atunci când repertoriul o cere. Creaţia muzicală a evoluat odată cu dezvoltarea instrumentelor şi a tehnicii interpretative. Fiecare colţ din lume, fiecare oraş fără să-şi impună, a contribuit la evoluţia artei sonore de la factorul ritmic la cel melodic şi armonic ca apoi prin execuţia solistică sau de ansamblu să vină să încânte ascultătorii care au contribuit cu partea impulsionării a tot ce era reuşit şi satisfăcător.

Franz Metz

Expoziţia ***Orgi şi Constructorii ei din Banat*** alcătuită de muzicologul şi organistul Dr. Franz Metz, plecat din Timişoara, a repus-o în prim ce ar putea duce la constituirea unei arhive cu un muzeu aferent în care muzica să fie obiectul principal, plecând de la instrumentul de care este legat şi care la noi are o tradiţie apreciabilă. Pe zeci de panouri au fost expuse fotoreproduceri în color a diferitelor instrumente folosite în sate şi oraşe în diferite lăcaşe de cult cu evidenţierea celor care au construit acestea şi chiar a celora care le-au făcut să răsune, precum şi câţiva creatori care au dat lucrări destinate acesteia. Cu peste două decenii în urmă acelaşi Fr.Metz a fost şi motorul primelor *Zile muzicale de Orgă din Banat*, cu o suită de concerte şi o expoziţie asemănătoare, în Holul Universităţii. Astfel problema pare revigorată şi un muzeu al muzicii din oraşul nostru mai aproape, mai ales acum când suntem chiar în preajma unui prilej aşa de important ca cel din 2021 Timişoara - Capitala culturală europeană.

La Muzeul Banatului au fost organizate de-a lungul anilor o sumedenie de expoziţii ce au avut o tematică muzicală pregătite cu minuţiozitate de muzeografa Dr. Rodica Giurgiu dintre care cea referitoare la Bela Bartok de la Sînicolaul

Mare, este cred singura care s-a stabilizat, nu şi eforturile şi cheltuielile pentru cel puţin o cameră memorială spre a cinsti memoria lui Sabin V. Drăgoi, care au rămas doar o dorinţă. Totuşi câţiva ani a atras expoziţia permanentizată, dedicată viorii şi construcţiei ei, realizată de Ing. Corneliu Şuboni.

Mişcarea corală şi creaţia destinată acesteia care, în Banat are o greutate aparte, pornind chiar de la dirijorii şi compozitorii plugari, (ţărani), în special pe meleagurile Cărăşene, la multitudinea de formaţii şi organizări de emulaţii ce au dus chiar la denumirea de - Ţară a corurilor - a stimulat activitatea dascălului Victor Andrei pe lângă prelegeri, volume editate, strângând material iconografic să facă o adevărată expoziţie deloc de neglijat.

Dar în domeniul folclorului muzical avem poate cea mai valoroasă colecţie, un adevărat muzeu particular al profesorului şi folcloristului Dr. Ovidiu Papană, care şi-a făcut un renume prin recuperarea şi studierea instrumentelor vechi şi mai noi din practica populară.

Astfel am avea o bază de pornire a unui astfel de deziderat, un muzeu sau o casă a muzicii în care se expun obiecte şi documente care să ateste evoluţia artei sonore pe aceste meleaguri, în Timişoara şi în Banat în sutele de ani de cultură de la noi. Demararea stă şi cu precădere în mâinile instituţiilor, de la Operă şi Filarmonică la Ansamblul „Banatul", de la diferitele Societăţi muzicale, corale sau culturale, la Şcolile de toate gradele, cu implicare celor trei Episcopii sau a celora care socotesc aportul lor de real folos si desigur Arhivele de Stat şi Muzeul Naţional al Banatului cu secţiile lui. Am avea astfel pe lângă repertoriul de tip muzeal îndeobşte al Operei şi Filarmonicii şi o bază vizuală a artei sunetelor – a muzicii, care poate demonstra şi pe această cale justeţea stabilirii oraşului Timişoara pentru Capitala Culturală în 2021.

Damian VULPE

Remarcabil concert al corului „The Sofia Boys"

La început de iulie, în cea mai toridă zi, în plin sezon estival, la Costanţa a avut loc un concert insolit al Corului *The Sophia Boys* – Bulgaria, dirijat de prof. dr. Adriana Blagoeva, care a impresionat auditoriul prin prestaţia de înalt profesionalism. Sonoritatea cristalină a vocilor de sopran şi alto a fost secondată de vocile mature de Tenor şi Bas ale unor tineri studenţi care s-au format încă de la vârste fragede tot în acest cor.

Pentru publicul constănţean, concertul a fost un adevărat "regal", având în vedere că audierea unui cor de băieţi reprezintă o ocazie rar întâlnită, prin faptul că această categorie de cor se realizează în condiţii mai dificile, având în vedere faptul că la băieţi intervine destul de repede mutaţia vocală care conduce la mari transformări, de multe ori procesul de stabilizare a vocii având o durată mai mare. În Europa s-a afirmat un număr restrâns al formaţiilor de acest gen: *Corul de băieţi* din Viena, *Corul Tomanno* al Catedralei St. Thoma din Leipzig, *Corul de băieţi* din Dresda, *Corul de băieţi* din Lithuania, *Corul de băieţi* din Moscova, *Corul de băieţi* al Catedralei din Riga.

The Sophia Boys este primul cor de băieţi din Bulgaria şi funcţionează în cadrul Casei de Cultură *Ţarul Boris al III-lea - 1928*.

A fost fondat în anul 1968, de către dirijoarea Lilyiana Todorova, cuprinzând iniţial, băieţi între 8-15 ani, selectaţi din şcolile gimnaziale. În anul 1989, corul a fost preluat de prof. dr. Adriana Blagoeva, care în prezent este Decan şi profesor de Dirijat al Facultăţii de Teorie, Compoziţie şi Dirijat, la *Academia Naţională de Muzică "Prof. Pancho Vladigherov"* din Sofia.

Din anul 1997, corul a căpătat o altă configuraţie, prin adăugarea la vocile de Sopran şi Alto - voci bărbăteşti de Tenor şi Bas.

The Sophia Boys este o formaţie foarte cunoscută şi apreciată pe plan internaţional, fiind deţinătoarea unor premii importante obţinute la marile concursuri corale: Premiul I şi Premiul a II-lea la *Concursul Internaţional Coral* de la Arezzo (1993), Premiul al II-lea la *Concursul Internaţional „Gheorghe Dimitrov"* de la Varna, Premiul I la *Concursul de Muzică Sacră „Giuseppe Zelioli"* de la Lecco – Italia (1997), Premiul I la *Concursul Internaţional Coral* de la Neuchâtel – Elveţia (1999), Premiul I, la primul *Concurs pentru coruri bărbăteşti* de la Bolzano – Italia (2000), unde dirijoarea Adriana Blagoeva a obţinut Premiul Special pentru dirijat, două Premii II la *Concursul Internaţional „Orlando di Lasso"* din Camerino – Italia (2003), Premiul I şi Premiul al II-lea la *Concursul Internaţional „Moscow Sounds"*- Moscova, Rusia. (2012).

Corul are multe înregistrări realizate la Postul de Radio şi la Televiziunea Naţională bulgară, lansând 9 CD-uri şi participând la alte 8 discuri colective. În Bulgaria au primit cele mai mari distincţii: *Lira de Argint*, *Lira de Aur*, de două ori - *Lira de Cristal* din partea Uniunii Muzicienilor şi Dansatorilor din Bulgaria; de două ori - *Pana de Aur* şi *Placheta de Aur* din partea Uniunii Corale din Bulgaria; *Placheta de Onoare* a Uniunii Compozitorilor din Bulgaria.

The Sophia Boys s-a bucurat de un succes deosebit în numeroasele turnee internaţionale efectuate în Rusia, Grecia, Polonia, Italia, Germania, Franţa, Spania, Elveţia, Slovenia, Slovacia, Ungaria, Republica Moldova, Bosnia şi Herzegovina, Serbia, Belgia, Turcia, Japonia.

Poposind pentru prima oară în România, la Constanţa (venind pe cont propriu, din dorinţa de a cunoaşte litoralul românesc), *The Sophia Boys* a oferit un concert remarcabil, în frumoasa sală a *Muzeului de Artă* constănţean, înconjurată de tablourile lui Nicolae Grigorescu.

Repertoriul prezentat, de o mare varietate stilistică, a condus la cunoaşterea posibilităţilor tehnice şi interpretative ale unui cor experimentat care emoţionează de la primele sunete: Antoni Arenski – *Tatăl nostru*, Anonim – *Să se îndrepte rugăciunea mea*, Guliaev – *Pe tine te lăudăm, Stepan Degtiariov*

– I parte a concertului *Astăzi întreaga Creație se bucură*, W.A. Mozart – *Qui presso a te*, Zoltán Kodály – *Stabat Mater*, Milko Kolarov – *Patria este inima mea*, Paraschev Adziev – *Noapte bună*, Peter Liondev – *Cântec cu "la"*, Filip Kutev (prelucrare) – *Dimianinka*, Petko Stainov – *Hai măi, Dimo*, Cântec popular – *Polka*, Leonard Bernstein – *America* din muzicalul *West Side Story*, Anonim – *Cântec pentru bis*.

Sonoritatea angelică a corului este realizată prin îmbinarea şi dozarea perfectă între vocile cristaline de copii cu vocile bărbăteşti, conduse cu multă măiestrie şi ştiință a impostării de către dirijoarea Adriana Blagoeva. Acuratețea interpretării, frazarea, expresivitatea - iată atributele unui cor performant care a ajuns la o tehnică şi un înalt nivel interpretativ, prin măiestria dirijoarei care prin gestică simplă, de mare precizie, comunică perfect cu ansamblul care demonstrează că este antrenat numai printr-o disciplină riguroasă. O mențiune specială trebuie făcută pentru sensibila pianistă Zornitsa Ghetova.

Concertul Corului *The Sophia Boys* a constituit o bucurie pe care ne-am dori să se mai repete.

Mariana POPESCU

În aşteptarea celei de-a VII-a ediții a Concursului Internațional de Canto „Traian Grozăvescu"

În toamna acestui an se vor împlini 22 de ani de la debutul Concursului Internațional de Canto „Traian Grozăvescu" (Ediția I, Lugoj, 2-5 noiembrie 1995). În urmă cu mai bine de 11 ani (18-21 mai 2006), pe scena istoricului Teatru lugojean, înnobilat de efluviile sonore dăruite melomanilor de George Enescu (1922-1943) şi Béla Bartók (1924), avea loc ultima ediție a prestigiosului concurs, un trist cântec de lebădă. Un unicat în lumea muzicii europene, un etalon pentru cei care aspirau la consacrarea națională şi internațională, o scenă pe care au evoluat personalități ale artei interpretative instrumentale şi vocale europene. Interese meschine, personale, orgolii mărunte, jocuri de culise demne de un cabaret de cartier (care încă aşteaptă să fie decriptate şi explicate publicului larg lugojean), au ucis un reper luminos al Lugojului contemporan, clădit cu trudă şi sacrificii.

Juriile, prezidate de corifei ai artei lirice (Mihai Brediceanu, Ioan Holender, Corneliu Murgu), au cuprins reprezentanți ai unor importante centre culturale şi instituții de profil naționale şi europene: Franck Gall (Franța), Theodor Ciurdea-Coresi (Austria), Ion Iancu (Opera Română din Timişoara), Dorin Teodorescu (Teatrul de Operetă din Bucureşti), Alexandru Fărcaş (Academia de Muzică „Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca), Grigore Constantinescu şi Mihai Cosma (Universitatea Națională de Muzică din Bucureşti), Nicolae Boboc, Ludovic Spiess (Opera Națională din Bucureşti), Eugenia Moldoveanu, Ionel Pantea, Sanda Şandru, Ionel Voineag, Anca Florea, Luminița Constantinescu, Ligia Ardelean, Costin Popa, Sorin Bottez, Renate Kupfer, Petre Sbârcea. Premiile, extrem de consistente, oferite grație generozității unor lugojeni de pioasă aducere-aminte, dăruiți plenar oraşului natal (Cornel Petrassevich, Josif Constantin Drăgan), au constituit o irezistibilă atracție pentru potențiale talente ale artei interpretative vocale. Să ne amintim numele câtorva laureați, pentru care scena lugojeană s-a constituit într-o adevărată rampă de lansare în lumea mare a muzicii europene: Şerban Cristian Băcilă, Viorel Săplăcan, Marius Vlad Budoiu, Alfredo Dorin Pascu, Robert Nagy, Satoshi Mizuguchi, Marius Brenciu, Cosmin Ifrim-Costea, Daniel Mina Stoica, Călin Brătescu, Vlad Constantin Miriță.

Întregul eşafodaj managerial i s-a datorat prof. dr. Dorin Păcurar (neprețuit îndeajuns, aproape uitat astăzi într-o lume dominată, tot mai mult, de ingratitudine), cel care a avut inițiativa instituirii competiției, a imaginat structura organizatorică, a elaborat regulamentul şi şi-a asumat invitarea unor nume sonore la Lugoj, care să confere anvergură şi dimensiune axiologică edițiilor concursului. Prin notorietatea câştigată de-a lungul celor şase ediții în importante centre muzicale europene, la care au contribuit prestigiul membrilor juriului şi calitatea competitorilor, concursul a (re)aşezat la loc de cinste urbea noastră pe harta culturală națională şi europeană. Un loc rezervat profesioniştilor, oamenilor educați şi instruiți, celor hăruiți să cultive arta sunetelor în sufletele însetate de frumos şi elevație spirituală.

Astăzi, înconjurați de tot mai mărunți epigoni care supervizează surogate (a)culturale cu nuanțe adesea parodice, ce trebuie să fie bifate contabiliceşte pentru a fi justificate financiar, gândul ne poartă evlavios spre vremurile nu de mult apuse şi la oamenii care le-au definit. În 2011, cu un an înainte de trecerea sa la cele veşnice, Nicolae Blidaru (un om sensibil, receptiv la glasul profesioniştilor autentici în domeniu) mi-a atribuit, animat de iluzorii speranțe, rolul unui mesager cultural (amăgindu-se că bunul meu renume cultural va impresiona pe cineva), în dorința de a solicita „organelor" reluarea Concursului. M-am prezentat la „centru", expunându-mi, concis, ideea şi dezideratul. Interlocutorul, fără nicio explicație, într-un inopinat şi grotesc gest, mi-a întors spatele (fără a încerca măcar să simuleze un minim act de politețe sau solicitudine, acordându-mi, fie şi formal, câteva momente de audiență pentru un subiect important care viza o proiecție a Lugojului cultural), părăsind grăbit, aproape iritat – ca şi cum ar fi fost părtaş la un sacrilegiu –, agora unei posibile conversații. Am rămas cu gustul amar al naivului meu monolog (transformat, pe parcurs, în solilocviu), timpul ucigându-mi lent orice dorință de a face o nouă încercare în a construi premisele unui posibil dialog civilizat.

Constantin-T. STAN

Don Carlo la Cluj

David Crescenzi şi Orchestra Operei

Opera Națională Română din Cluj-Napoca a onorat Ziua Veteranilor de Război oferind publicului un spectacol extraordinar, cu participarea a numeroşi invitați de marcă: *Don Carlo* de Giuseppe Verdi. Distribuția a fost dominată de excelenta mezzosoprană Ramona Zaharia, solistă a Deutsche Oper am Rhein, în rolul Eboli. O impresie excelentă a lăsat basul Adrian Sâmpetrean, cu o frumoasă şi bogată carieră internațională, în rolul Filip al II-lea, în timp ce muzicalitatea şi finețea interpretării Elisabetei Marin, sosită de la Viena, a înveşmântat

Florin Estefan şi Adrian Sămpetrean

Marius Vlad Budoiu şi Florin Estefan

Ramona Zaharia

David Crescenzi, unul dintre oaspeţii fideli României, cu numeroase prezenţe în multe centre culturale, de fiecare dată cu o prestaţie autentică şi dinamizatoare. Au completat afişul vârfuri ale echipei solistice a gazdelor, prin tenorul Marius Vlad Budoiu (Don Carlo) şi Florin Estefan (Rodrigo de Posa). (Fotografii de Nicu Cherciu - ONR Cluj-Napoca)

M.C.

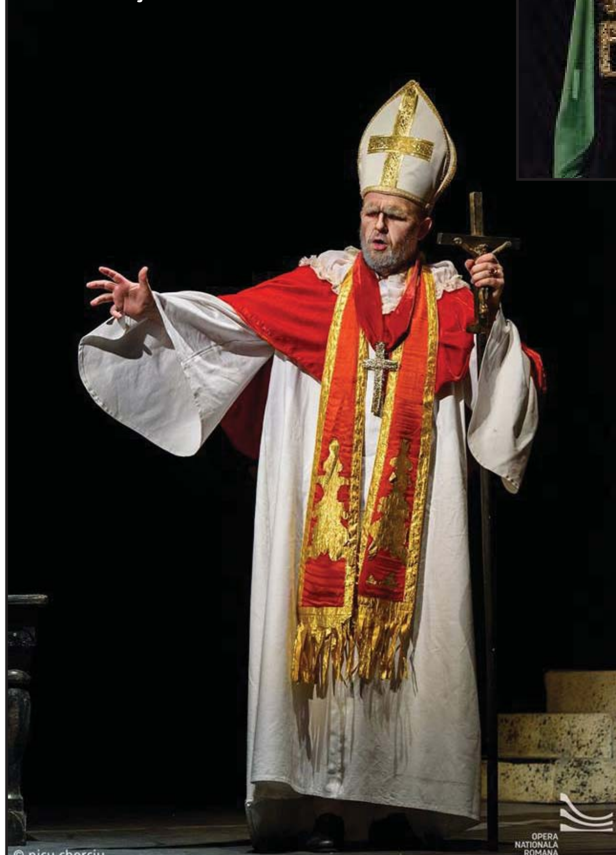
rolul Elisabetei de Valois. Şi oaspetele de la Bucureşti, basul Marius Boloş, a avut o evoluţie foarte bună în rolul Marelui Inchizitor, integrându-se în această valoroasă echipă. S-a remarcat la pupitru italianul

Adrian Sâmpetrean

Marius Boloş

David Crescenzi

Festivalul şi Concursul Internațional de Canto *Hariclea Darclée*

Festivalul şi Concursul Internațional de Canto *Hariclea Darclée* şi Cursurile de Măiestrie Artistică, *Master Classes*, oferite de soprana Mariana Nicolesco ocupă un loc unic în lume în rândul manifestărilor similare, aşa cum sublinia şi Josef Hussek, Director al Festivalului de la Salzburg: **«Nu cunosc niciun alt concurs de canto care să se plaseze în toate momentele şi manifestările sale la un nivel atât de înalt ca acela dedicat memoriei Haricleei Darclée. Această manifestare e mai mult decât un concurs de canto obişnuit, este totdeodată competiție, *Master Class* şi adevărat festival al muzicii. Iată ce o face incomparabilă şi unică»**.

Laureatele Marelui Premiu Darclée 2017, Ludmilla Miranda Bauerfeldt şi Florentina Soare, împreună cu Mariana Nicolesco

Faptul că în chiar perioada în care la Brăila se desfăşura ediția 2017 a acestor minunate manifestări era înregistrată cea de a treia prestigioasă victorie a unui laureat *Darclée* la Concursul *Operalia*, patronat de tenorul Placido Domingo, vorbeşte de la sine, şi nu a scăpat atenției internauților: Concursul *Operalia* a fost câştigat acum de soprana româncă Adela Zaharia, în 2015 de tenorul român Ioan Hotea şi la o ediție anterioară de un alt tenor român, Ştefan Pop.

Muzica învinge furia naturii

Inaugurarea manifestărilor din acest an a evenimentelor *Darclée*, în 25 iulie, părea să fie amenințată de urgia naturii. În loc de Dunăre apăruse un fluviu de nori negri, vântul dobora copaci uriaşi, iar curentul electric s-a întrerupt de mai multe ori. Dar, ca prin miracol, muzica a calmat spiritul agitat al vremii, astfel că sala arhiplină a teatrului în care Hariclea Darclée debutase la 1881 îi aclama pe soprana **Silvia Micu** şi pe tenorul **Ioan Hotea**, laureați ai *Premiului I* şi, respectiv, al *Marelui Premiu Darclée* 2015, acompaniați la pian de **Alexandru Petrovici**.

Au urmat zilele de foc ale competiției, la care s-au înscris în acest an un număr record de **200 de tinere talente din 19 țări**: Austria, Belgia, Brazilia, China (nu mai puțin de 80 de concurenți), Coreea de Sud, Franța, Germania, Grecia, Italia, Japonia, Mexic, Polonia, Republica Moldova, Rusia, Spania, Statele Unite, Turcia, Ucraina şi România.

Juriul Internațional prezidat de Mariana Nicolesco - cuprinzând nume de prestigiu ca Marco Balderi, Flavio Trevisan şi Eugenio Girardi din Italia, Baoyi Bi din China, Stanislaw Daniel Kotlinski din Polonia, Myron Michailidis din Grecia, Stephan Poen din Israel şi Felix Serraclara din Spania - a avut misiunea dificilă de a departaja talente deosebit de bine pregătite.

81 de concurenți din 17 țări au fost admişi în etapa a doua a Concursului şi numai **54, din 15 țări, în etapa a treia**: 24 de soprane, 4 mezzosoprane, 9 tenori, 1 contratenor, 10 baritoni, 2 bas-baritoni şi 4 başi. Ei s-au întrecut în această fază a competiției acompaniați de Orchestra Festivalului Darclée dirijată de maestrul Marco Balderi, în fața unui public fascinat de atâtea voci frumoase, dar căruia nu-i era îngăduit să aplaude, de vreme ce era vorba de un concurs în desfăşurare. Din rândul acestora Juriul i-a desemnat pe laureații premiilor *Darclée* din acest an.

Omagii Hariclea Darclée, Nicolae Herlea şi Dinu Lipatti

În paralel cu concursul propriu-zis, toate manifestările, de un nivel deosebit de ridicat, au cucerit inimile publicului: *Omagiul* cu videoproiecții din cadrul conferinței susținute de Dr. Stephan Poen, de pildă, adus memoriei minunatului bariton **Nicolae Herlea**, artist atât de apropiat ani şi ani de zile de manifestările *Darclée*, şi care ar fi împlinit acum 90 de ani. Sau videoproiecțiile cu arii din repertoriul Haricleei Darclée interpretate de **Mariana Nicolesco**, salutate cu nesfârşite aplauze şi ovații.

În jurul Marianei Nicolesco, Matteo Suk, Antonino Interisano,Alexandru Constantin, Irina Baianț şi Ioan Hotea

«Rare sunt azi, oriunde în lume - a declarat Mariana Nicolesco - ocaziile de-a asculta un pianist genial ca Matei

Varga sau cântul senzațional al interpreților operei *I Pagliacci* care au strălucit la Brăila». *Recitalul* marelui pianist **Matei Varga,** anume venit de la New York, a onorat memoria lui Dinu Lipatti la 100 de ani de la naștere, iar în reprezentația de neuitat cu opera *I Pagliacci* de Leoncavallo au strălucit tenorul italian Antonino Interisano, baritonul sud-coreean Matteo Suk, soprana Irina Baianț, tenorul Ioan Hotea și baritonul Alexandru Constantin, laureați în trecut ai Concursului *Darclée*.

Ei au fost acompaniați de Corul Filarmonicii *George Enescu* pregătit de Iosif Ion Prunner și de Orchestra Festivalului Darclée, sub bagheta maestrului Marco Balderi, care aveau să se ilustreze cu brio și pe Esplanada Dunării, sâmbătă 5 august, la marele Concert intitulat *O Celebrare a Capodoperelor,* ca și la *Gala Laureaților.*

Mariana Nicolesco, Matei Varga

Reîntâlnire cu marele public

Artiștii chinezi prezenți la evenimentele *Darclée* au interpretat două melodii celebre din țara lor, îndelung aplaudate de miile și miile de spectatori, printre care Excelența Sa Domnul Feihong Xu, Ambasadorul Chinei la București care, la invitația Marianei Nicolesco, a urcat și el pe scena de pe Esplanada Dunării și, cu o frumoasă voce de bariton, a cântat împreună cu tinerii săi compatrioți.

După salutul artiștilor chinezi *Concertul Extraordinar* a continuat, la 10 ani de la intrarea României în Uniunea Europeană, cu *Oda Bucuriei* din *Simfonia a IX-a* de Beethoven, devenită *Imn al Europei.* Au urmat pagini ilustre compuse de Strauss, Bizet, Puccini, Chopin, Mozart, Rossini, Mascagni, Verdi, Donizetti sau Enescu, un moment emoționant fiind acela în care soprana **Ana Camelia Ștefănescu** și mezzosoprana **Oana Andra,** câștigătoarele *Marelui Premiu* la prima ediție a Concursului *Darclée,* în 1995, au cântat un superb duet, *Barcarola,* din opera *Les Contes d'Hoffmann* de Offenbach.

Laureații ediției 2017

Gala Laureaților a încheiat în apoteoză duminică 6 august ceea ce Mariana Nicolesco a numit "o exaltantă sărbătoare a muzicii".

Marele Premiu Darclée a revenit *ex-equo* sopranei braziliene **Ludmilla Miranda Bauerfeldt** și mezzosopranei **Florentina Soare** din Brăila, care urca astfel victorioasă pe scena însăși pe care la 1881 debuta Hariclea Darclée. *Premiul I* a revenit bas-baritonului austriac **Alexander Grassauer,** sopranei **Irina Baianț** și tenorului mexican **Fabian Rodriguez Lara**. *Premiul II* tenorului spaniol **Mateos Juan de Dios**, tenorului sud-coreean **Sungmin Song** și tenorului chinez **Xu Sen.** *Premiul III*, baritonului **Alexandru Chiriac**, sopranei **Olena Stroia** și basului **Andrei Nicoară.**

Considerând că lucrul cel mai important e să ne depășim în permanență propriile limite, Mariana Nicolesco a ținut ca și la această ediție a Concursului *Darclée* să fie premiați cât mai mulți artiști de talent, care au primit *Premiul celui mai bun tânăr interpret, Premiul Fundației Darclée, Premiul Special al Juriului* și *Premiul de Excelență.*

După peste patru ore de strălucire muzicală și de entuziasm general, *Gala Laureaților* s-a încheiat, ca și în seara precedentă, pe Esplanada Dunării, cu celebrul *Brindisi* din *La Traviata* de Verdi, reluat de mai multe ori de tinerii artiști laureați, și în care vocea Marianei Nicolesco se impunea, încă o dată, ca un dar celest. (M. N.)

Alături de Mariana Nicolesco, pe scena de pe Esplanada Dunării, Ambasadorul Chinei, Xu Feihong, și mezzosoprana Baoyi Bi în mijlocul grupului format de tinere talente din țara lor

Clipúri interogative

Chestiunea e în felul următor: câtă vreme suntem muritori, tindem să facem lucruri perene, definitive, trăindu-ne clipa abuziv, ipostaziat, ca fundament prim-ultim, asurzitor, jertfindu-ne covârșitor unui ideal. Trezindu-ne într-o zi cu harul nemuririi proprii, vom fi poate mai întâi exaltați, apoi, puțin descumpăniți. Cu timpul, vom tinde către preocupări tot mai mărunte, futile și totuși plăcute. Căci da, avem o infinitate de vreme să ne ridicăm către conștiința trecerii în neștiut. Până atunci, veșnici fiind, nu ar fi mai nimerit să ne distrăm? (**G. B.**)

Samfest jazz – un festival renăscut

22-25 iunie 2017.

Iată că, spre bucuria noastră, a iubitorilor genului, după cinci ani de întrerupere, firul fragil al sărbătorii muzicale „SAMFEST JAZZ" s-a înnodat – arc peste timp – cu ediția a VIII-a din 2012. Din nou, pentru trei din cele patru seri (prima seară fiind rezervată muzicii simfonice), Satu Mare a devenit ***centrul de viabil interes*** al jazz-ului autohton (chiar dacă în aceleași zile, desigur conform unei... „corecte coordonări", a avut loc și Festivalul „Dobrojazz" de la Tulcea!).

În răstimpul 2005-2012, s-au derulat opt ediții de certă atractivitate și înalt indice valoric prilejuind urcarea la rampă a unor marcanți muzicieni de gen români și străini. Între aceștia, de relevat nume reprezentând firmamentul internațional precum ghitariștii **Al di Meola**, **Larry Coryell**, trompetiștii **Tomasz Stanko**, **Erik Truffaz**, pianistul **John Taylor**, organistul **Joey de Francesco**, bass-istul **Lars Danielsson**, bateriștii **Billy Cobham**, **Trilok Gurtu**, **Alphonse Mouzon**, percuționistul **Kornel Horvath**, iar dintre artiștii autohtoni, pianiștii **Johnny Răducanu**, **Harry Tavitian**, saxofonistul **Nicolas Simion**, vocalistele **Anca Parghel**, **Luiza Zan**.

Iată deci că ***Primăria sătmăreană*** prin ***noul manager ales*** în fruntea instituției pe care o gireează, ***Centrul Cultural „George Mihail Zamfirescu"*** și ***Consiliul Local*** al Municipiului Satu Mare și-au întrunit eforturile pentru ca cea de a IX-a ediție să onoreze în 2017 așteptările melomanilor. Într-adevăr, spectatorii sătmăreni răsfățați cu ***rock***, ***pop***, ***folclor***, ***muzică simfonică***, meritau a fi recompensați cu ce este mai bun și în domeniul celei mai creative, mai vitale forme de exprimare muzicală – ***jazz-ul***! Pentru acest deziderat au militat cu benefică fervoare, ca și la anterioarele ediții, doi împătimiți și competenți organizatori, **Gigi Molnar** și **Maria Magdalena „Babi" Matei**, sprijiniți cu voluntară energie, cu entuziasm, de **Ciprian Muntean**, **Tatiana Vaida**, **Ionel Bledea**, **Cserey Csaba**, **Radu Lup**.

Dintre invitații celor trei seri jazz-istice, am apreciat prestațiile grupurilor autohtone și, în chip echilibrat, al unor reprezentanți de pe alte meleaguri. Cum era și firesc, nu au lipsit exponenții forțelor artistice locale – respectiv tandemul **„Esențial Notes"** din Satu Mare. Ai săi componenți, **Simion Puiu Bărnuțiu** - instrumente cu claviatură, computer, **Kányádi Robert** - baterie, percuție, s-au aliniat prin compozițiile prezentate publicului („Introspection", „Clockwise", „Noise In My Head" etc.), unor tendințe contemporane manifeste în jazz-ul european. La rândul lor cultivându-și propriile creații, membrii grupurilor **„Barabás Lörinc Quartet"** din Ungaria, aceștia fiind **Nagy Zsolt** - baterie, **Herr Attila** - ghitară bass, **Cséry Zoltán** - pian, claviaturi electronice, și desigur, trompetistul lider și compozitorul **Barabás Lörinc**, **„Adam Bałdych & Helge Lien Trio"**, adică norvegienii **Per Oddvar Johansen** - baterie, **Thomas Fonnesback** - contrabass, **Helge Lien** - pian și violonistul compozitor polonez **Adam Bałdych**, au impresionat prin originalitate și creativitate.

Împreună cu înzestrații coechipieri **Puiu Pascu** - pian, frații **Ciprian Parghel** - ghitară bass și **Tudor Parghel** - baterie electronică, charismatica, talentata, experimentata vocalistă-actriță **Irina Sârbu** din București (aplaudată până acum pe podiumurile a cincizecișiunu festivaluri muzicale și teatrale) și-a încântat auditoriul prin ținuta redimensionărilor ingenioase, inspirate, conferite unor notorii teme standard. Fluență, sensibilitate, culoare, comunicativitate, liniște interioară – iată atribute ce au aureolat evoluția unui duo instrumental norvegian, neobișnuit atât ca sonoritate, aliaj timbral – saxofon tenor ori timbral și acordeon – cât și ca atmosferă și *feeling*, ne referim la **Trygne Seim & Fride Haltli**, saxofonistul fiind și autorul majorității pieselor cuprinse în programul de recital. Compozitor, producător, membru fondator al unor apreciate formații de jazz timișorene precum **„Funky Growl"**, **„Blazzaj"**, întemeietor al asociației **„Romanian Brass Society"**, dar și colaborator al grupurilor **„Thy Veils"**, **„Subcarpați"**, **„Negură Bunget"**, **„Alexandrina"**, **Petre Ionuțescu** – admirabil trompetist dar și interpret la flaut, caval, tilincă s-a remarcat pe genericul festivalului sătmărean ca lider al combo-ului **„Trompetre"** în line up-ul căruia figurează ghitaristul **Gabriel Almași**, bass-istul **Anghel Mailat** și percuționistul **Sergiu Cătană**, cu toți tălmăcitori ai unor lucrări originale de jazz ambiental și experimental.

Philip Catherine Trio

Seara a treia, 25 iunie, a prilejuit urcarea pe scena amenajată în aer liber, lângă Turnul Pompierilor din proximitatea **Filarmonicii „Dinu Lipatti"**, a două prezențe interpretative de grup din străinătate. **„Kekko Fornarelli Trio"** s-a impus ca o entitate artistică inedită, distinctă, pe firmamentul actual al jazz-ului italian. Liderul pianist **Francesco Kekko Fornarelli** ce și-a înscris autograful componistic pe toate piesele oferite publicului, a reușit să întruchipeze în sunet, cu sinceritate și firesc al exprimării, un produs sonor finit deosebit de accesibil și atractiv, alături stându-i cei doi coechipieri de trio, bateristul **Dario Congedo** și bass-istul **Federico Pecoraro**.

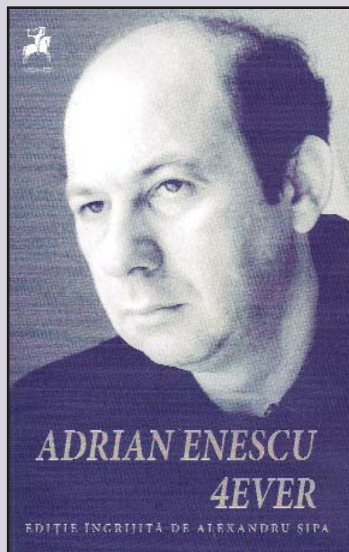
Neîndoielnic, momentul de culminație calitativă a coincis cu recitalul-epilog al Festivalului, susținut cu strălucire și aplomb de Trio-ul ilustrului ghitarist belgian **Philip Catherine**. Deosebit de activ și energic și la vârsta senectuții, septuagenarul muzician – cu mamă englezoaică și tată belgian – se poate mândri cu o discografie impresionantă ce numără 22 albume sub nume propriu și multe altele în calitate de co-lider, în totalitate 105 discuri, cu prestigioase colaborări alătuiri de nume de primă mărime ale genului, ca **Benny Goodman**, **Charles Mingus**, **Stéphane Grappelli**, **Larry Coryell**, **Dexter Gordon**, **Chet Baker**, **Peter Herbolzheimer**, **Jean-Luc Ponty**, **Charlie Mariano** etc. La SAMFEST JAZZ ghitaristul **Philip Catherine**, rafinat armonist, a apărut însoțit de doi foarte buni instrumentiști improvizatori, contrabass-istul **Philippe Aerts** și bateristul **Antoine Pierre**; ei s-au adresat fanilor cu interpretări creative pline de miez, de substanțialitate, de sens, total străine de orice infatuare – și de aceea impactul prestației lor la public s-a dovedit a fi pe măsură!

Ca prezentator uram ediției a IX-a a festivalului sătmărean „Să fie într-un Jazz Bun!". Și spre mulțumirea tuturor, a fost într-adevăr UN JAZZ BUN...

Florian LUNGU

„Adrian Enescu 4ever"

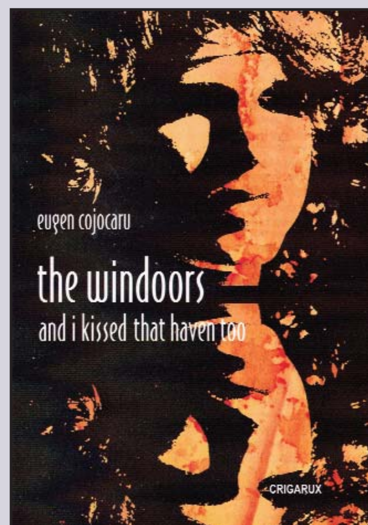
Un volum impresionant, de peste 400 de pagini, apărut la editura Tracus Arte, incluzând evocări, interviuri, convorbiri la radio și televiziune, dialoguri, cronici, texte pentru CD-uri – material impresionant datorat lui Alexandru Șipa, îngrijitorul ediției, care semnează notele biografice și prefața. Se adaugă și numeroase fotografii, bună parte din ele oferite de devotata soție a muzicianului, actrița Adina Popescu. Practic, cartea ne permite să cunoaștem personalitatea complexă a compozitorului și să pătrundem în universul său secret. Între semnăturile din volum întâlnim pe cele ale unor prieteni și colaboratori apropiați, parte din ei prezenți la lansarea de la Librăria Cărturești: Ileana Popovici, Lucian Avramescu, Alexandru Darie, Silvia Dumitrescu, Olivia Sima, Horia Ghibuțiu, Octavian Ursulescu, așa cum se citesc cu emoție amintirile și relatările oferite cititorului de Horia Moculescu, Radu Goldiș, Loredana Groza, George Natsis, Nicu Alifantis, Ionuț Bogdan Ștefănescu, Cristian Țopescu, Ionel Tudor, Vasile Șirli, Cristian Lolea. Împreună cu albumele apărute după moartea sa atât de neașteptată și de dureroasă, conținând muzică de film sau șlagăre pop interpretate de Silvia Dumitrescu, volumul "Adrian Enescu 4ever" întregește pentru melomani imaginea unei personalități muzicale de mare diversitate și uriașă forță a talentului, motiv pentru care colegul Alexandru Șipa merită toată stima. Acesta a trimis o scrisoare deschisă tuturor celor implicați în acest proiect, declarând că nu îi aparțin unele neîmpliniri ale acestui volum.

Eugen Cojocaru: „The Windoors (and i kissed that haven too)"

Absolvent al Facultății de filologie (Cluj -Napoca 1987), publicist cu lucrări apărute în țară și peste hotare, stabilit la Stuttgart, a publicat câteva cărți – romane, studii, culegeri de articole – precum și un volum de versuri, fiind vicepreședintele Asociației scriitorilor români din Germania.

Volumul de față, cu subtitlul "Nemaipomenitele întâmplări din cimitirul Pere Lachaise", cuprinde o piesă de teatru în 3 versiuni, română, engleză, franceză, apărut la editura Crigarux, 244 de pagini. A pornit de la observația că în cimitirul parizian există un mormânt cu sute de vizitatori din toată lumea, zilnic, cu polițist de pază (!), cel al lui Jim Morrison, liderul formației americane The Doors. Așadar, o piesă despre epoca Flower Power. Autorul subliniază, în Cuvântul înainte: "Mesajul transmis pe vremuri de el, are poate o legătură strânsă cu strigătul contemporan deznădăjduit și dezamăgit într-o lume ce se auto-iluzionează și defulându-se condusă fiind de falsuri, de fake-uri ?...am vrut să aflu prin această apropiere artistică și documentară, de revolta sinceră și altruistă a tinerilor din anii 60, convins că epoca lor ne-a mai dăruit și mii de melodii inconfundabile, de neuitat, ce vor rămâne în memoria istoriei umane, ca Marea Renaștere Muzicală a Secolului XX".

Dan CHIRIAC

Lecția concertelor adevărate

Îndeosebi pe timpul verii au loc în toată țara felurite spectacole în aer liber, cele mai multe ținând de sărbătoarea localității respective ("Zilele..."), aici intrând chiar şi unele comune. Ele însă nu sunt gândite coerent, nu au o strategie, o regie, un scenariu, ci doar înlănțuie o serie de nume, în funcție de buget – mai mult, se amestecă de-a valma reprezentanți ai unor genuri muzicale diametral opuse, rock lângă dance, hip-hop după folclor, ş.a.m.d., rezultând un talmeş-balmeş care alungă spectatorii avizați, dornici să-şi aplaude favoriții fără a asista timp de ore întregi la defilarea artiştilor care nu-i interesează. Din acest punct de vedere, Focşanii ne-au oferit încă o lecție de rigoare şi concept muzical unitar, în cele patru seri de spectacole grupate sub genericul "Vrancea eroică". A fost cea mai bună ocazie, atât pentru localnici şi turişti, câteva mii bune de spectatori în fiecare seară, dar şi pentru cei care s-au perindat pe scenă de a-şi aminti eroismul din luptele istorice de la Mărăşeşti, Mărăşti şi Oituz, din Marele Război de Reîntregire a Neamului, dar şi cuvintele atât de profunde ale lui Mihai Eminescu: "Fiecare popor şi fiecare epocă stau pe umerii vremilor trecute. Patriotismul, cu toate acestea, nu este iubirea țărânei, ci iubirea trecutului. Fără cultul trecutului nu există iubire de țară". Consiliul județean Vrancea, preşedinte Marian Oprişan, a onorat strălucit acest eveniment, întregul program artistic fiind gândit în această cheie (de pildă componenții trupei de dans şi actorie The Sky din Iaşi au întruchipat personaje din

Cristofor Aldea Teodorovici

primul război mondial), explicația succesului total al celor patru grandioase concerte stând în competența echipei de consultanță artistică. Andreea şi Radu Fornea, dată fiind amploarea spectacolelor, şi-au alăturat un staff experimentat, din care au mai făcut parte, între alții, Daniel Alexandrescu, Răzvan Ştefaniu, Marius China, Sorin Francu, Elise Stan, nelipsind, fireşte, Ovidiu Popică ("Visual Emotion") - scenă, sunet, lumini, proiecții de clasă, Alexandra şi Mihai Paraschiv (regia de scenă), precum şi redutabila echipă foto care semnează imaginile acestui articol. În sfârşit, o altă inițiativă salutară a fost

Paula Seling, Alessandro Safina

montarea a peste 1500 de scaune în Piața Unirii, permițând "degustarea" în cele mai bune condiții a muzicii de calitate de pe scenă, una adresată în primul rând sufletului.

Aminteam de concepția unitară care a guvernat cele patru show-uri. Astfel, prima seară s-ar fi putut intitula "Corifeii muzicii folk", "Poezia cântecului" sau, dacă vreți, "Amintirea Cenaclului Flacăra", cu nu mai puțin de nouă importante nume ale trubadurilor genului şi, să recunoaştem, ale tinereții noastre. Cât de importantă este selecția aceasta tematică s-a văzut din plin, fiecare spectator, indiferent de vârstă, cunoscând vers cu vers cântecele, reluându-le "cenaclist" alături de interpreți. Grupul gălățean Strada Mare, venit în formulă de duo, are 10 ani vechime, s-a făcut cunoscut prin titluri cum ar fi "Călători fără bilet" sau "Diligența CFR", cântă şi pop, rock, country, dar se ilustrează cel mai bine pe coordonate folk, cu participări la festivaluri de gen. Emoționantă a fost întâlnirea cu Cristofor Aldea Teodorovici, fiul Doinei şi al lui Ion Aldea Teodorovici. Pianist, absolvent al UNMB (canto academic), dar şi al facultății de Drept, el cântă la fel de bine folk, rock progresiv, funk, jazz, soul, etno, reamintindu-ne între altele celebra melodie cu care părinții săi au urcat pe scena de la Mamaia, "Eminescu". Cristofor este din 2003 preşedinte al festivalului "Două inimi gemene" de la Chişinău, are o casă de discuri şi propria formație, "The Dream Orchestra". Avea doar 10 ani când părinții săi au murit în teribilul accident de maşină, a fost crescut de bunici, iar în 2012 a fost fericit când Parlamentul Republicii Moldova a proclamat "Anul Doina şi Ion Aldea Teodorovici". Cristofor a venit în postură de bard, acompaniat doar de chitară şi unele "negative", în schimb Andrei Păunescu a avut alături trupa "Totuşi", din care face parte şi soția sa. Chitarist, poet, doctor în istorie, a publicat peste 20 de cărți, are multe premii la activ şi a anunțat cu această ocazie marele concert "Remember Cenaclul

Flacăra" din 3 noiembrie, de la Sala Palatului. Oarecum la concurență, Victor Socaciu îi convoacă pe toți folkiștii în decembrie, tot la Palat, la tradiționala gală anuală a festivalului "Om bun", pe care îl produce din 1991. Brașoveanul Socaciu este membru al UCMR, a fost parlamentar și de curând s-a întors din Canada, unde a fost consul general la Montreal. A luat parte de câteva ori la festivalul de la Mamaia, a realizat emisiuni radio și TV (între care "Vânare de vânt") și a fost unul din liderii "Serbărilor Scânteii tineretului". Ne-a reamintit cu vocea sa gravă " Oltule", "Charlie Chaplin", dar și piese de pe albumul "Iedera". Tot inginer este și Mircea Vintilă, adevărat pionier al genului, participant la primul festival folk din România, pe care l-am organizat în 1971 împreună cu fratele meu Florin-Silviu la "Pop-Clubul" Politehnicii, la "303" (a cântat atunci, cu grupul său, "Rod", și regretatul Dumitru Lupu). Vintilă a cucerit Marele premiu al festivalului "Primăvara baladelor" (cu "Lordul John"), a cântat 9 ani în Cenaclul "Flacăra", a fost component al formației "Pasărea Colibri", are propria sa trupă, Brambura, a depănat povești muzicale în care readuce în memorie farmecul Bucureștilor de odinioară ("Hanul lui Manuc", "Strada Popa Nan"), dar nu ocolește în nici un spectacol adevăratele șlagăre care sunt "Bade Ioane", "Mielul" sau "Pământul deocamdată". I se spune "Ciocu" și mai are un mare merit, pe alte coordonate: alături de mine și de Radu Cosașu este între cei mai fideli suporteri ai echipei de fotbal Progresul București, alias F.C. Național! Simpatie, dar de natură... geografică, mă leagă și de Magda Pușkaș, mureșeancă de-a mea, originară din Reghin, oraș aflat la mică distanță de satul meu natal, asta pentru că nu prea am ocazia să prezint des artiști de pe acele meleaguri, înafară de Sanda Ladoși sau Eva Kiss. Absolventă a facultății de Psihologie, are 36 de ani de carieră, mulți dintre aceștia fiind "cenacliști" și împărțiți în două perioade distincte: prima, din 1981, alături de Sorina Bloj, în duetul "Ecoul", cu hit-urile "La o cană cu vin", "Taina", "Din copilărie", și a doua alături de regretata Tatiana Stepa în "Partaj" – titlurile cele mai cunoscute fiind "Galbenă gutuie", "Desculț prin zăpadă", "Creion", "Mi-e bine, mi-e jale" sau "Elegia atlantă". Magda Pușkaș a fost acompaniată de un bun chitarist, utilizând doar o mică tamburină. Tot o doamnă veterană a folkului, pe care l-a abordat încă din 1973, este Zoia Alecu. A studiat vioara, a cântat la Club A, la festivalul "Primăvara baladelor", iar între 1986 și 1996 a colindat Europa împreună cu formația Sfinx Experience, reîntorcându-se la folk abia în 2005, prin lansarea albumului "Vino aici", editat de casa Ovo Music, a lui Ovidiu Komornyik. În cei 44 de ani de activitate a lansat, cu vocea sa gravă, cu un timbru inconfundabil, piese cum ar fi "Lasă-ți mâna în mâna mea" sau albume de mare calitate - "Cărări de maci", "Printre lupi", "Să ierți". Finalul, cu miile de spectatori cântând parcă pe o singură voce, a aparținut maramureșenilor. Bună parte din folkiști sunt... ingineri, acesta fiind și cazul lui Ducu Bertzi, "Cetățean de onoare" al orașului său natal, Sighetu-Marmației. A studiat vioara la școala de muzică, a cântat în corala Song condusă de Ioan Luchian Mihalea, a participat la peste 1300 de spectacole ale Cenaclului "Flacăra", a colindat lumea cu cântecele sale. Bertzi este "Omul cu chitara" de la Radio România Actualități și de la TVR2. Într-o impresionantă comuniune cu publicul, el n-a ocolit titluri cum ar fi "Floare de colț", "Când s-o împărțit norocu'", "Și de-ar fi", "Trece dorul", "Focul vânat". Dar adevărata vedetă a serii a fost Ștefan Hrușcă, venit special din Canada, țară unde s-a stabilit în 1991 și unde, de necrezut, nu s-a întâlnit niciodată cu Victor Socaciu, el locuind la Toronto. Învățătorul din Ieud s-a consacrat efectiv în Cenaclul "Flacăra", cu care a apărut în peste o mie de "întâmplări artistice", cum le spunea poetul Adrian Păunescu și unde a lansat în 1984 emblematica melodie "Rugă pentru părinți", adevărat imn al repertoriului său. A cântat mult împreună cu Vasile Șeicaru și Victor Socaciu, a întreprins turnee în întreaga lume, dar mai ales este cunoscut pentru specta-

Ducu Bertzi

Mircea Vintilă

Gheorghe Zamfir

colele sale de colinde, câteva gravate pe albume distinse cu "Discul de aur": "Ziurel de ziurel", "Colinde", "La

Victor Socaciu

săvârşitu' lumii", "Crăciunul cu Hruşcă", "Iarăşi flori dalbe", "Balade speciale". "Repetabila (şi atât de plăcuta!) povară" pentru publicul nostru este reîntâlnirea atât de aşteptată cu Ştefan Hruşcă din fiecare decembrie...

Seara a doua a fost dedicată maeştrilor muzicii populare, amfitrion, la prezentare, fiind cunoscuta specialistă de la TVR Iuliana Tudor, iar din punct de vedere muzical – cunoscuta orchestră "Lăutarii" de la Chişinău, dirijor Nicolae Botgros. Mai rar o asemenea paradă, absolut impresionantă, cu artişti de toate vârstele veniţi din toate zonele geografice! N-au lipsit Maria Murgoci, reprezentantă a gazdelor, Ionuţ Langa, Cristian Fodor, Mariana Anghel, Floarea Calotă, capete de afiş fiind Nicolae Furdui Iancu (cu fiul său, Tudor), Dumitru Fărcaş, Veta Biriş, Sava Negrean Brudaşcu, Doiniţa şi Ionuţ Dolănescu. Furdui Iancu şi Fărcaş au figurat şi în spectacolul televizat de la Mărăşeşti, alături de grupul K1 (Radu Fornea şi colegii săi redivivus!), Paula Seling, Gheorghe Zamfir, Eugen Sârbu, actorul Vlad Rădescu. Tot duminică, în ultima zi a acestui adevărat festival a evoluat în Piaţa Unirii din Focşani legendara formaţie Phoenix, alături de orchestra simfonică "Muntenia" dirijată de Daniel Jinga.

Cu adevărat specială a fost seara muzicii culte, i-am spune, cu o afluenţă de public ce a depăşit orice aşteptări. "Omul frumos" al "sufletului românesc", actorul şi regizorul Dan Puric, apărător al credinţei străbune, fiu de erou de război, a ţinut publicul cu sufletul la gură mai bine de o oră, performanţă incredibilă a acestui eseist care ne-a arătat "Cine

Zoia Alecu

suntem", într-un show de teatru total, o sinteză a artelor dansului, costumului şi pantomimei. După aceea scena a fost ocupată de impresionanta (şi tânăra) orchestră simfonică "Muntenia", sub bagheta dirijorală a lui Daniel Jinga. Absolut întâmplător, două din vedetele serii s-au născut în judeţe învecinate Vrancei, Puric la Buzău, iar renumitul violonist Eugen Sârbu la Galaţi, dar acesta din urmă este stabilit de multă vreme la Londra, figurând în Dicţionarul muzical Oxford şi având la activ nu mai puţin de 33 de medalii de aur cucerite la concursuri internaţionale.

Ştefan Hruşcă

Virtuozul a cântat, se înţelege, pe vioara sa Stradivarius din 1729, dar să nu uităm că a avut privilegiul să cânte şi pe faimoasa Il Cannone, vioara Guarnieri del Gesù din 1742 a lui Paganini. Ca şi la Gala "Zamfir-50 de ani pe scenă" din 2014 de la Ateneul Român, Sârbu s-a reîntâlnit pe scenă cu renumitul "zeu Pan al naiului", Gheorghe Zamfir, ovaţionat la fiecare apariţie (a cântat şi alături de Alessandro Safina). Şi cum să nu fie aşa, când muzicianul de 76 de ani este celebru în întreaga lume? A revoluţionat construcţia şi tehnica străvechiului instrument, pe care l-a adus de la 20 de tuburi, cât are în mod obişnuit, până la

Eugen Sârbu, Daniel Jinga, Gheorghe Zamfir

recordul de 42 ("Gigantul"). Fostul elev de la Liceul de muzică al lui Fănică Luca, absolvent al Conservatorului bucureştean, membru al UCMR, doctor în muzică, a predat la UNMB şi apoi la facultatea de muzică din Târgovişte, are peste 300 de compoziţii, între care binecunoscutele "Doina de jale", "Missa pentru pace", "Été d'amour", "Păstorul singuratic", dar şi rapsodii, concerte, muzică de cameră. A fost invitat de câteva ori la Vatican, a cântat în faţa multor şefi de state, dar mai ales figurează în coloana sonoră a unor filme cu sute de milioane de intrări: "A fost odată în America", "Karate Kid", "Kill Bill", "Marele blond cu un pantof negru". Cu 120 de Discuri de aur şi de Platină, cu 190 de discuri editate în întreaga lume şi vândute în zeci de milioane de exemplare, Gheorghe Zamfir este indiscutabil o celebritate mondială.

În aceeaşi seară s-au întâlnit, inclusiv într-un duet (după câte ştim erau pregătite încă două, dar italianul a acuzat o indispoziţie vocală...), Paula Seling şi tenorul Alessandro Safina, mai convingătoare fiind artista noastră. Paula a confirmat din plin palmaresul impresionant, cu trofeele festivalurilor "Cerbul de aur", Mamaia, "Aurelian Andreescu", cu turnee în Canada, Marea Britanie, SUA, Norvegia, cu premiul "Cea mai bună voce", eroină de carte în Anglia, concerte alături de Joan Baez sau Chick Corea. Compozitoare şi textieră, Paula Seling a absolvit UNMB şi este membră a UCMR, abordând cu lejeritate şi genuri cum ar fi jazz-ul, folk-ul, colindele. A reprezentat România de două ori în finala Eurovision, aducându-ne o clasare superlativă, locul 3. Deşi a cântat "La radio se anunţă ploi", din fericire a plouat doar cu aplauze pentru interpreta noastră, aflată într-o formă vocală remarcabilă. Tenorul italian de pop-opera Alessandro Safina s-a născut la Siena, a terminat conservatorul la Florenţa. Singura lui piesă proprie de real succes este "Luna" ("Only You" în versiunea engleză), locul 2 în topul olandez, din coloana sonoră a telenovelei "Clona", dar a cântat de-a lungul timpului alături de Katia Ricciarelli, Petra Berger, Chrissie Hynde, Rod Stewart sau Sarah Brightman. Recitalul său a inclus câteva dintre cele mai apreciate şlagăre ale muzicii uşoare italiene, gustate din plin de miile de spectatori.

Reconfortant, cum spuneam, a fost să constatam cum publicul a făcut neîncăpătoare Piaţa Unirii din Focşani în patru seri consecutive, cu programe muzicale absolut distincte şi ţinând de genuri deloc complementare. Aşa cum şi mai reconfortant a fost să-i vezi la aceeaşi masa, discutând despre muzică, la hotelul vedetelor, Laguna, la invitaţia doamnei Mirela Cristea, pe Gheorghe Zamfir şi Dan Puric, Ştefan Hruşcă şi Alessandro Safina, Eugen Sârbu şi întregul staff organizatoric (show-ul de la Mărăşeşti a fost absolut impresionant, cu proiecţii şi efecte de lumini, plus colaborări surprinzătoare între toţi

Paula Seling, K1

artiştii!), în frunte cu Andreea şi Radu Fornea. Au fost, la Focşani, patru seri excepţionale, cu selecţii repertorial-muzicale şi interpretative de cel mai bun gust, pe care le-am dori repetate pe cât mai multe scene din ţară! (Foto: Like FX by Infinity Sounds)

Octavian URSULESCU

Ileana Şipoteanu

La primul său album editat de casa de discuri Eurostar, “Ai venit prea târziu”, spaţiul destinat lansărilor de la parterul magazinului “Muzica” a fost arhiplin, mulţi fiind cei dornici s-o revadă pe graţioasa constănţeancă. Evident, doar prin adopţie constănţeancă, ea stabilindu-se acolo cu soţul său, prof. univ. dr. Dumitru Mitică Lupu, cunoscutul compozitor, care este...giurgiuvean. Dublul lor transfer a avut loc de la Teatrul “Al. Davila” din Piteşti la “Fantasio”, în Constanţa, fără a bănui că peste ani reputata instituţie de spectacol va fi “îngropată” de venetici care ar fi trebuit să contribuie la propăşirea culturii pe litoral, nu la distrugerea ei! La începuturile sale muzicale, Ileana Şipoteanu, originară din com. Rucăr, judeţul Argeş, a cântat muzică populară, dar încă de la primele ei înregistrări de muzică uşoară Dumitru Lupu, care era dirijor la teatrul din Piteşti, i-a intuit calităţile de excepţie şi i-a încredinţat câteva cântece, dintre care “Ce mult te-am iubit” rămâne peste timp şlagărul ei numărul unu. Din acel moment numele său a fost pe toate buzele, intrând în galeria interpreţilor de primă mărime. Au rămas în istoria genului turneele “De la Mamaia la...Piteşti!”, în care Mitică Lupu reunea, alături de orchestra teatrului “Al. Davila” din Piteşti, voci de mare calitate, aparţinând unor solişti îndrăgiţi din noul val: Gabriel Dorobanţu, Cătălin Crişan, Ileana Şipoteanu, Daniel Iordăchioae, Viorela Filip, Otilia Rădulescu. Din acest nucleu de succes şi-a luat zborul Ileana Şipoteanu, care şi-a conturat rapid un stil dominat de romantism (“Romantică femeie” se intitulează de altfel una din piesele albumului), nostalgie, tandreţe, sensibilitate, feminitate.

Albumul pe care ni-l propun Venera şi Paul Stângă de la casa de discuri Eurostar este de fapt un “Best of”, incluzând 12 dintre cele mai frumoase cântece pe care Mitică (aşa figurează în buletin, nu Dumitru!) Lupu i le-a scris soţiei sale, înafară de cele trei amintite fiind şi “Iubeşte-mă, aşa cum te iubesc”, “Eşti iubirea vieţii mele”, “Cine mi-a luat iubirea”, “Valsul valurilor” sau “Rendez-vous”. Compozitorul a povestit de altfel câteva istorii amuzante legate de colaborarea lor, anunţând că următorul său film pentru copii la care va scrie muzica şi scenariul (are şase până acum) va fi regizat de fiica lor, Dumitrana, studentă la regie şi mulţumindu-se acum cu postura de fotoreporter! Din păcate, el nu va mai fi făcut niciodată... Pe podium, Ileana Şipoteanu a ţinut să interpreteze, între altele, piesa cu autori necunoscuţi “O seară la Constanţa”, a cărei poveste este interesantă, fiind cântată de o formaţie de dincolo de Prut la primitorul restaurant basarabean omonim. Patroana, Maria Paladi, mare iubitoare de muzică, prezentă la magazinul “Muzica” pentru a fi alături de vechea ei prietenă, a lăcrimat uşor ascultând melodia, care a sunat ca una de adio, fiindcă restaurantul atât de primitor a fost închis...

Scriam că a fost lume multă la lansare, în principal admiratori veniţi din întreaga ţară, dar şi colegi care activează sub acelaşi stindard Eurostar: Ioana Sandu, Aurel Moga, Marian Stere. Ca şi ei, au rostit la microfon cuvinte din inimă compozitorii Mircea Drăgan şi Viorel Covaci (paradoxal, nu au creaţii pe disc, dar au ţinut să fie de faţă, au lipsit însă, sperăm motivat, Dan Dimitriu şi Marius Cristi Popa, cu câte o compoziţie pe album), textiera Elena Răileanu a sosit special tocmai de la Chişinău, în timp ce nu au venit textierii din ţară... Mulţi se plâng, pe drept

alături de Mircea Drăgan

precum şi o echipă de filmare de la ProTV. Evident, şi de această dată posturile publice de radio şi televiziune n-au avut trimişi speciali, că doar de aceea au în titulatură "România"! Ah, Ileana dacă ai cânta în limba engleză ar fi fost cu totul altceva...În schimb n-a pregetat să bată drumul de la Sinaia, unde este profesoară, ploieşteanca Alexandra Veronica Stroe, care a dăruit tuturor celor prezenți un careu rebusistic alcătuit în întregime din versurile cântecelor de pe albumul "Ai venit prea târziu"!

Dacă a venit cineva... prea târziu a ratat un eveniment cald, emoționant, sincer, prelungit multă vreme pentru autografe, fotografii, îmbrățişări, felicitări, acordarea de flori (zeci de buchete). Ileana Şipoteanu a dovedit încă o dată că "Generația de aur" a cântecului românesc este în mare formă, în ciuda ignorării de către mass media, dominate de tineri pe care nu-i putem acuza decît de ignoranță, pentru că ei efectiv nu cunosc valorile genului. Iar adevărații specialişti au fost îndepărtați... Din fericire, votul decisiv este al marelui public, care-i iubeşte şi-i doreşte pe aceşti cântăreți remarcabili, chiar aşa, nedifuzați la radio sau pe micul ecran. Cum nu sunt implicați în scandaluri, nici în presă nu ajung decât rar, foarte rar. Ileana Şipoteanu, ca şi colegii ei, probează nu numai calitate artistică indiscutabilă, ci şi demnitate, coloană vertebrală, profesionalism.

Lelia PRUNDU

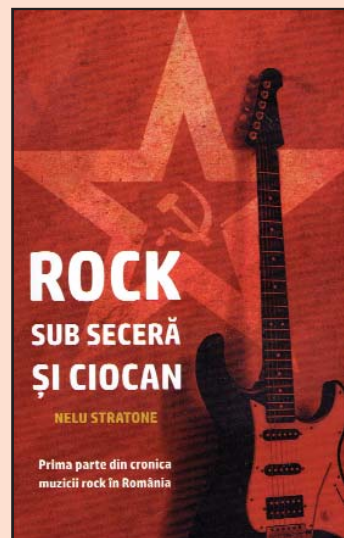
cuvânt, de marginalizarea muzicii uşoare româneşti tradiționale, dar iată că solidaritatea de breaslă lipseşte cu desăvârşire, din moment ce strălucesc prin absență până şi colaboratorii protagoniştilor, nu mai vorbesc de colegi...Culmea, n-a uitat de acest eveniment cunoscutul promotor Ioan "Vali" Gauzin, aflat în Italia, care a delegat trei persoane să-l reprezinte, cu superbe buchete de flori! Ne-am bucurat însă să-i salutăm (îi revedeți în fotografia de grup) pe Luiza Mateescu, Olivia Sima (Radio România), pe soliştii Camelia Florescu şi George Rotaru, pe poeta Clara Mărgineanu (TVR),

împreună cu prietenii şi admiratorii

Nelu Stratone: „Rock sub seceră şi ciocan" (prima parte din cronica muzicală rock din România)

Un volum impresionant atât pentru obiectivul dorit - o cronică completă a unui stil autohton, cât şi pentru dimensiuni – 474 pagini, format mare, cu numeroase fotografii (şi un preț pe măsură – 80 de lei). Volumul este coordonat de Andrei Ruse şi Radu Toderaş la editura Hyperliteratura 2016, fiind finanțat parțial, atenție, printr-o campanie de crowfunding (donații) inițiată de Creştemidei.ro.

Cartea cuprinde o prezentare biografică a autorului (care şi-a început activitatea de redactor muzical în scris şi la radio în 1992), cuvântul autorului, precum şi 4 capitole mari : 1960 Rock'n'roll tovarăşi !, 1971 Cultul personalității şi muzica rock, 1978 Mişcarea underground, 1985 Situația ca o parafrază. Ele cuprind 23 de subcapitole, încheindu-se de fiecare dată cu segmentele intitulate Rockul românesc în date şi Poveşti rockereşti. Autorul mărturiseşte că se aştepta ca o cronică "oficială" a rockului românesc să fi fost deja scrisă de persoane mult mai implicate în fenomen, dar cum aşteptatele volume nu au apărut, a început propria documentare, de mai bine de un deceniu. Iar documentarea sa se dovedeşte amplă, exactă, impresionantă. Un volum extrem de util.

Dan CHIRIAC

Dulcea aromă a şlagărului

George Grigoriu a fost unul dintre cei mai prolifici autori de şlagăre din muzica uşoară românească, orice meloman putând să-ţi înşire pe nerăsuflate cel puţin zece titluri din atât de bogata sa creaţie. Din acest motiv, aşa cum propuneau pe drept cuvânt membrii juriului, trebuie găsită o soluţie pentru a nu se mai repeta obositor în concurs câteva titluri, ceea ce dă senzaţia unei sărăcii repertoriale – dar asta este o altă discuţie, fireşte, iar modalităţi s-ar putea găsi. Aşa cum o sugestie, legată tot de acest tezaur de cântec românesc, ar fi elaborarea unui semnal distinct al festivalului internaţional "George Grigoriu", prin alăturarea câtorva refrene memorabile, ceea ce pentru o formaţie de talia celei conduse de Ionel Tudor, cu atâţia compozitori şi orchestratori valoroşi în componenţă, n-ar fi nicidecum o problemă.

Câştigătoarea trofeului - Rossella Zitiello

După cum se vede, am început articolul de faţă cu două sugestii, pentru că în rest totul a fost aproape perfect la această a 13-a ediţie a festivalului de la Brăila, localitatea natală a compozitorului. Meritele, indiscutabile, revin şi de această dată riguroşilor şi pasionaţilor organizatori, în frunte cu Consiliul judeţean Brăila (vice-preşedintele Ionel Iepureanu a înmânat premiul I, iar un alt vice-preşedinte, Cătălin Murea – diplomele de participare) şi Centrul judeţean pentru conservarea şi promovarea culturii tradiţionale Brăila, acesta din urmă având în fruntea sa o directoare energică şi cu experienţa tuturor ediţiilor anterioare, Maria Puşcaciu. Aceştia au avut sprijinul Primăriei municipiului Brăila, manifestarea fiind găzduită în premieră într-un spaţiu ideal pentru muzica uşoară (nu şi pentru rock, dar acesta, în principiu cel puţin, nu face obiectul festivalului!), sala elegantă a Teatrului "Maria Filotti", arhiplină seară de seară. N-au lipsit nici de această dată elegantele afişe (cele mai frumoase pe care le-am întâlnit vreodată la un asemenea eveniment), documentatul program de sală, harnica echipă organizatoare, care a reuşit să "strunească" fără sincope finaliştii din 9 ţări, atraşi de premiile totalizând 13.000 de euro, cuantum fără rival, de departe, pe "piaţa" festivalurilor de profil de la noi. Dar nu numai premiile şi seriozitatea organizării atrag la Brăila, ci şi faima orchestrei de acompaniament, într-o formulă imbatabilă: Ionel Tudor (claviaturi, conducerea muzicală), Andrei Tudor (claviaturi), Marian Georgescu, Daniel Bouroşu (chitare), Laurenţiu Zmău (baterie), Dan Marin Ioniţă (saxofon, percuţie), Daniel Pirici (percuţie, chitară bas), Eugen Tegu (chitară bas). Este exact componenţa care a adus orchestrei premiul intitulat "Cea mai valoroasă formaţie de muzică uşoară din ţară" la gala din acest an a distincţiilor anuale ale revistei "Actualitatea muzicală". Partenerii media au fost numeroşi şi la înălţime, în frunte cu Neptun TV (a transmis impecabil, în direct, cele trei seri de festival), "Actualitatea Muzicală", "Ultima oră", Radio România. Forţa financiară a manifestării, incluzând numele "grele" din recitaluri şi nivelul ridicat al premiilor, se datorează unui grup compact de sponsori-prieteni ai muzicii şi ai festivalului: sponsor principal Agricost (ing. Gicu Soare a înmânat premiul III), Carrefour, Vinuri de Măcin, Tancrad (a sponsorizat una din menţiuni), Selgros. Şi, ca să încheiem partea, să-i zicem, consacrată detaliilor tehnice, să notăm că de sunet şi lumini, inclusiv de proiecţiile de pe ecran, s-a achitat cu brio Global Stage. Toate aceste detalii sunt foarte importante, fiindcă ele completează tabloul viu colorat al unui festival complex, în care n-a existat nici un scurtcircuit – mare minune la acest nivel!

Juriul a fost şi de această dată internaţional, cel puţin cei patru membri din ţara noastră fiind o garanţie a corectitudinii şi a profesionalismului. Este vorba de Marius Ţeicu, preşedinte (la ora aceea era optimist în privinţa stării de sănătate a fiicei sale, nebănuind drama ce avea să-l lovească peste puţină vreme – îi transmitem condoleanţe sincere pentru pierderea frumoasei Patricia!), Horia Moculescu, Andreea Andrei, Titus Andrei. Colegii lor de peste hotare au fost Rumiana Naceva din Bulgaria, prezenţă familiară la multe competiţii de la noi (ea a acordat şi premii speciale constând în invitarea la festivalul al cărei directoare este la Veliko Târnovo,

Premiul I - Flavia Zoe

"Silver Yantra"), Tatiana Apanasenko din Ucraina, Rocco Palazzo din Italia. Atâta timp cât aceştia sunt doar specialişti în muzică totul este normal, dar atunci când ei sunt şi impresari, aducând concurenţi din ţările

Premiul II - Anastasiia Frolova

respective, apare o problemă, mai ales atunci când sunt ţări cu 4-5 finalişti la o ediţie... E o chestiune, ca şi aceea a semnalului-imn al festivalului şi a repertoriului, pe care suntem siguri că organizatorii o vor rezolva cu eleganţă şi determinare.

Gala laureaţilor, după două seri incandescente, asupra cărora vom reveni, a fost deschisă, ca de obicei, de înmânarea diplomelor de participare, care de fapt înseamnă momentul de tristeţe când o parte din finalişti află că n-au intrat în palmares... Iar câţiva chiar că ar fi meritat, între aceştia fiind Almira Ahmetgareeva din Republica Tatarstan (Federaţia Rusă), Sophie de Quay şi Simon Jaccard (Elveţia), Mihaela Diaconescu, Robert Feraru (România), Mădălina Gaivas (Republica Moldova) sau Alessandro Piscitella (Italia). Dar asta e, numărul distincţiilor este limitat, cele speciale au dispărut, iar o solistă a primit două premii... Menţiunea 3 a fost înmânată foarte tânărului Rareş Darian Mariş, 16 ani, din Cluj-Napoca, sosit la Brăila aureolat de câştigarea

Premiul III - Dora Gaitanovici

Trofeului "Next Star" la Antena 1. El a dat viaţă cu muzicalitate melodiilor "Ana" de George Grigoriu (reamintim că toţi finaliştii cântă obligatoriu o creaţie a compozitorului omagiat) şi "România" de Adrian Daminescu. Menţiunea a doua a luat drumul Italiei, pe adresa unei cântăreţe profesioniste, Anna Grotta, care a convins prin tălmăcirea pieselor "Amurgul" de George Grigoriu şi "Perdere l'amore", legendar şlagăr lansat de Massimo Ranieri (specialist titrat în domeniu, promotorul Dorin Irimia ne-a declarat că a fost o versiune reuşită). În fine, ultima (de fapt prima!) menţiune a ajuns la Budapesta, în bagajele simpaticului Attila Suba (cel dintâi solist din Ungaria participant la festival), care în ciuda... gabaritului a dansat sprinţar şi a cântat în manieră jazz-blues (a luat parte de altfel la câteva festivaluri de gen în ţara noastră) "Niciodată, niciodată" de George Grigoriu şi "Konnyu almot hozzon az ej" (Noaptea va aduce vise dulci). O personalitate certă este, la cei numai 16 ani ai săi, eleva Dora Gaitanovici din Buzău: compune, este pianistă (de altfel s-a acompaniat la melodia lui George Grigoriu, "Eternitate"), cântă în două formaţii! Ea a dat lovitura, cum se spune, descoperind într-o culegere maneaua, aşa cum era ea în realitate, nu cea de azi, "Până când nu te iubeam", compusă de Anton Pann

Almira Akhmetgareeva

cu două secole în urmă! Frumoasa Anastasiia Frolova, 18 ani, studentă la Institutul de muzică din Kiev, a fost recompensată cu premiul II pentru interpretarea remarcabilă a melodiilor "Amurgul" de George Grigoriu (titlu ales de numeroşi finalişti) şi "Vidima" (Vrăjitoare), din repertoriul propriu. Flavia Zoe are 21 de ani, a absolvit Liceul de arte "Dinu Lipatti" din Piteşti şi este în prezent studentă în anul III la clasa de Compoziţie la Universitatea de muzică din Bucureşti (de altfel s-a acompaniat la pian în compoziţia proprie, muzică şi versuri, "We Don't Care"). A descoperit o piesă mai puţin cântată (şi... uzată) a lui George Grigoriu, "Aşteptare" şi a reuşit performanţa de a cîştiga două distincţii cu mare greutate, Premiul I, dar şi Premiul special al Uniunii compozitorilor şi muzicologilor din România, înmânat ei de Horia Moculescu. În decursul celor 13 ediţii, Italia a triumfat pentru a treia oară, Trofeul fiind cucerit acum de napoletana Rossella Zitiello, 22 de ani, care a dat viaţă convingător marelui şlagăr lansat cândva de Claudio Villa, "Un amore cosi grande", şi altui titlu favorit al concurenţilor din

creația lui George Grigoriu, "Speranțe vis, speranțe flori". Poate însă cel mai important lucru, în ansamblu, este faptul că s-au cântat atâtea piese semnate George Grigoriu (pe lista preferințelor, înafară de "Amurgul" şi "Speranțe vis, speranțe flori", se numără şi "Eternitate" sau "Niciodată, niciodată"), dar îndeosebi că se interpretează, în acompaniament superlativ, titluri de referință din muzica uşoară românească. Astfel, la ediția actuală am ascultat lucrări semnate de Vasile Vasilache, Alexandru Mandy, Andrei Tudor, Viorel Gavrilă, Nicolae Caragia, Laura Stoica, Alexandru Vilmanyi, Aura Urziceanu, Liviu Ştirbu. Aşa cum ne-am bucurat să constatăm că mulți finalişti au lăsat comoditatea deoparte şi au răscolit "cufărul" cu melodii lăsate nouă de marele compozitor (Titus Andrei vorbea de peste 400 de titluri aflate în kardexul radio), care măcar aşa mai pot fi ascultate, fiindcă pe calea undelor radiofonice ele sunt interzise de tinerii "gauleiteri" aflați în funcții de comandă la toate posturile de radio, mici sau mari. Între piesele pe care le-am reascultat cu încântare, în interpretări tinere, proaspete, s-au numărat "Nesfâşitul dragostei", "Iubirea mea de-o viață", "Nu se poate trăi fără dragoste", "Ia te uită ce mai fete!", "Cui îi pasă de mine?". O notă aparte pentru prahoveanul Andrei-Iulian Mihalcea, student în anul IV la Canto clasic (prof. Ionel Voineag), la Universitatea națională de muzică din Bucureşti, cu o vibrantă interpretare a ariei "Muzica" din opereta "Valurile Dunării" de George Grigoriu. Cineva din juriu spunea că e alt gen muzical, dar ce ne facem cu, să zicem, Andrea Bocelli sau cu laureații de la concursurile noastre DE MUZICĂ UŞOARĂ care cântă jazz, folk, rock, folclor? Granițele au cam dispărut, genurile se contopesc, nu mai există delimitări stricte, lucru de care ar trebui să țină seama cei chemați să stabilească ierarhiile, acestea fiind oricum subiective...Un astfel de exemplu ni l-a furnizat însăşi câştigătoarea de anul trecut, Alexandra Costache, 18 ani, absolventă a Liceului "Dinu Lipatti" la clasa de nai; invitată pentru un micro-recital, ea a utilizat inspirat acest instrument în compoziția lui Adrian Daminescu, "România".

Menţiunea I - Attila Suba

Menţiunea II - Anna Grotta

În ceea ce priveşte recitalurile de la aceste festivaluri, reamintesc, de muzică uşoară, am pledat mereu în favoarea invitării vedetelor acestui gen muzical. De fapt, pledoaria ar trebui să fie inutilă, pentru că, normal, la un festival rock vin trupe rock, la unul folk sunt invitați barzii genului, la fel la dance, house, hip-hop, dance sau jazz. Unde mai este şi concurs, obligativitatea se impune de la sine, pentru că nu este firesc ca în prima parte, cea de competiție, să se cânte muzică uşoară, iar în

Menţiunea III - Rareş Darian Mariş

partea a doua să vină artişti reprezentând alte genuri muzicale (la ale căror manifestări, nota bene, nu vor fi niciodată chemaţi corifeii muzicii uşoare!). Plus că mai este ceva: tinerii concurenţi, inclusiv cei de peste hotare, sunt onoraţi să-i cunoască îndeaproape şi să-i asculte pe cei de la care au preluat melodiile şi pe care visează să-i egaleze cândva în celebritate. Aici intervine abilitatea şi simţul echilibrului din partea organizatorilor, cărora le revine sarcina de a păstra identitatea evenimentului. Anul acesta, cel care s-a pliat perfect pe specificul festivalului,

Mădălina Gaivas

prin recitalul său remarcabil, susţinut alături de formaţia Andrei Tudor, a fost Gabriel Cotabiţă. A absolvit o facultate tehnică acasă la el, la Craiova, Electrotehnica, şi deşi a cântat în diverse trupe pop-rock (Redivivus, Holograf, Basorelief, VH2), din 1986 s-a dedicat muzicii uşoare, nu doar în calitate de solist, dar şi de producător, compozitor, prezentator (în această ultimă postură la Mamaia, Amara, Callatis). Piesele cântate de el au obţinut premii la Mamaia, Festivalul naţional al cântecului de dragoste, Şlagăre în devenire, dar şi în SUA sau Australia. 1986 a fost, cum spuneam, anul apariţiei sale explozive pe scena muzicii uşoare, cu melodia lui Ionel Tudor, "Noapte albastră", după care s-au succedat titluri pe care publicul brăilean le-a reluat în cor: "Te rog, domnişoară, nu pleca!", "Prizonier", "Prima iubire şi ultima", "Ave Maria" (Trofeu la Mamaia 1990), "Trece vremea", "Dă-mi o şansă", "Raiul e pe Pământ", "Să nu ne spunem adio", "Dacă n-ai iubi"...Paradoxal, nu s-a oprit la "Niciodată, niciodată" (din coloana sonoră a filmului "În fiecare zi mi-e dor de tine", în care colegă i-a fost Marina Florea), tocmai la festivalul consacrat lui George Grigoriu, în schimb n-au lipsit neuitate refrene aparţinând lui Horia Moculescu, Anton Şuteu, Cornel Fugaru, Ionel Tudor, Bogdan Cristinoiu, Mihai Grigoriu, Mihai Pocorschi.

Celelalte două recitaluri s-au desfăşurat pe alte coordonate muzicale. Dacă Gabriel Cotabiţă aniversa 21 de ani de la "Noapte albastră", cu Ionel Tudor urmărindu-l emoţionat din culise, în schimb formaţia Iris se mândrea cu 41 de ani de la înfiinţare, singurul membru fondator fiind bateristul Nelu Dumitrescu. Din păcate, concertul de la Brăila a fost unul din ultimele în formula stabilită în acelaşi an 1986, cu Valter Popa (chitară), Doru Borobeică (chitară bas), Cristi Minculescu (solist vocal), aceştia trei luând decizia de a o porni pe un drum separat. Păcat, mare păcat, dar deja semnele sciziunii începeau să se vadă, pentru că şi pe afiş se anunţa "Cristi Minculescu şi Iris"... Au fost înşiruite pe scenă cântece emblematice, cum ar fi "Baby", "Somn bizar", "Cine mă strigă în noapte?", "Strada ta", "Mătase albă", "Da, da, eu ştiu", "Lumina zilei", "Trenul fără naş", dar nu ne putem împiedica să ne întrebăm: cine sunt "Cei ce vor fi"? Şi ce se va alege de legendara "Floare de Iris"? Mai... tinerei, cei de la Direcţia 5 au doar 21 de ani de la constituire, în schimb formaţia condusă de Marian Ionescu (chitară bas, claviaturi) are o discografie extrem de bogată, peste 30 de albume, şi participări internaţionale notorii ("Cerbul de aur" de la Braşov, "Orfeul de aur" în Bulgaria, Bregenz – Austria, Bratislava – Cehia, Barcelona – Spania), dar şi la festivalul de la Mamaia. Cum în fiecare an concertul lor de "Ziua îndrăgostiţilor" face neîncăpătoare Sala Palatului, membrii formaţiei au oferit publicului toate frumoasele lor balade de dragoste, în parte din ele avînd-o alături pe atrăgătoarea solistă Alina Crişan: "Ai un loc", "O fată ca ea", "Am nevoie de tine", "Eşti stilul meu", "Altul mai bun", "Seducţie", "Te voi aştepta", "Dacă ai ştii", "Obsesia", "Poţi să visezi".

Ediţia a 13-a a festivalului internaţional de muzică uşoară "George Grigoriu" a confirmat faptul că pentru mulţi această cifră este cu noroc! Alături de manifestarea semicentenară de la Amara, concursul de la Brăila se detaşează net în peisajul genului (acompaniament, consistenţa premiilor, organizare, distincţie, transmisie în direct pe micul ecran, recitaluri), făcând să fluture drapelul victorios al muzicii uşoare româneşti pe meterezele cetăţii pe care o tot asediază de 27 de ani, fără şanse de izbândă, toţi răuvoitorii, nevolnicii, veleitarii şi amatorii!

Sophie de Quay & Simon Jaccuard

Octavian URSULESCU

Marina Scupra

Un deces absolut şocant a fost cel, pe data de 30 iulie, al Marinei Scupra, frumoasa şi talentata solistă de muzică uşoară: pe 24 decembrie ar fi împlinit doar 50 de ani! Şocant datorită vârstei (dar o boală incurabilă – până când vom fi nevoiţi să mai folosim această formulare, dragi medici şi cercetători? - n-a iertat-o...), surprinzător datorită discreţiei cu care ea însăşi, dar şi familia (soţul, Claudiu Piţigoi, fost voleibalist de performanţă, şi fiul Dragoş Dan), au ascuns cu discreţie suferinţa care a răpus-o pe interpretă în numai o jumătate de an...

Marina Scupra a fost un copil-minune al muzicii noastre uşoare, debutând la numai 14 ani la festivalul de la Amara – juriul n-a premiat-o atunci, însă organizatorii au invitat-o ulterior de nu mai puţin de 4 ori în recital. Am făcut multe turnee împreună (imaginea alăturată o surprinde într-o pauză dintre două reprezentaţii, alături de un alt dispărut prematur, cântăreţul-acrobat Nicu Dumitrescu), avea pretutindeni un succes uriaş, datorită sincerităţii, repertoriului ales inspirat, modului în care comunica permanent cu publicul, fiind mereu veselă şi plină de viaţă. Locuia pe Şos. Iancului, într-un apartament de bloc, am vizitat-o de câteva ori acolo pentru interviuri, întreţinându-mă îndelung cu părinţii ei, bucuroşi că aveam şi eu o ascendenţă armână, chiar dacă de numai 25%. Scriam mai sus că a fost o artistă de mare precocitate: la numai 6 ani a debutat în emisiunea TV "Prietenii lui Aşchiuţă", după care a fost nelipsită din programele televizate pentru cei mici. Între 1980-1983 a urmat cursurile Şcolii populare de artă din Bucureşti, la clasa profesoarei Gloria Bordea-Mihalache, dar încă din acea perioadă ascensiunea ei începuse, în 1981 fiind laureată a etapei republicane a festivalului naţional "Cântarea României". Consacrarea vine la numai 16 ani, la ediţia 1983 a festivalului de la Mamaia, când obţine Premiul Tinereţii la secţiunea Interpretare, cântând admirabil "Bună seara, ţara mea!" de Vasile Veselovski şi "Joc de copii" de Laurenţiu Profeta. Cum să nu mă doară despărţirea atât de timpurie de o solistă care a debutat odată cu mine la Mamaia? La ediţia următoare a festivalului de pe litoral conduce către premiul II al secţiunii de Creaţie melodia lui Dan Dimitriu (care avea să-i devină soţ peste câţiva ani) "Drumul meu", dar mai ales cucereşte Trofeul secţiunii de Interpretare, ex aequo cu timişoreanul Ioan Toroican. Victoria i-a fost adusă de interpretarea melodiilor "Baladă pentru dragostea mea" de Laurenţiu Profeta şi "Marea mea iubire, tinereţea mea" de Dan Dimitriu. Este, cum se spune, pe val, toţi compozitorii şi-o dispută, aşa încât la ediţia 1985 a festivalului de la Mamaia este invitată să susţină un recital, dar în egală măsură aduce un Premiu special al juriului, la secţiunea de Creaţie, melodiei lui Aurel Manolache "Lumea amintirilor". La fel de încununată de succes este şi participarea la ediţia 1986 a festivalului de la Mamaia, când susţine din nou un recital aplaudat şi conduce către distincţii de creaţie alte două piese: "Bine că pe lume este dorul" de Dan Dimitriu (Premiul CC al UTC), cântată în duet cu alt tânăr solist, Alexandru Oros, şi "Nopţi cu stele la Mamaia" de Dan Ardelean (Premiul Centralei ONT Litoral). În 1989 este laureată o altă melodie cântată cu aplomb de ea, "Întoarce-te, iubire!" de Mihai Vanica. Din 1993 a fost angajată un timp la Casa de cultură a Ministerului de Interne, unde a fost colegă cu Gabriel Dorobanţu, care şi el debutase la Mamaia în 1983, când primise doar o menţiune. A apărut deseori în spectacolele Teatrului de revistă "C. Tănase", iar în 1994 a jucat în "Concurs de seducţie", o tele-comedie în care apăreau şi Tino Furtună (Holograf) sau Horia Brenciu. După divorţ s-a stabilit în Constanţa, unde a activat ca profesoară la Şcoala populară de artă, elevii ei cucerind mereu premii importante la competiţiile deschise vârstei lor, acest lucru întâmplându-se mereu – am constatat-o personal - la festivalul "Glasul speranţelor" de la Techirghiol, în ciuda faptului că unul din organizatori îşi susţinea preferaţii săi... Revenită în Capitală, a fost pentru o scurtă perioadă de timp profesoară la Şcoala populară de artă din Piteşti, solistul Marius Bălan vorbindu-mi elogios la priveghi despre spectacolele susţinute împreună în Argeş, ultimul chiar în decembrie 2016…

Între melodiile de succes legate de numele Marinei Scupra se numără şi "La drum cu un cântec vesel", "Bine te-am găsit, bătrâne charleston!" (Laurenţiu Profeta), "Copiii cartierului", "La balul fulgilor de nea" (Aurel Giroveanu), "Vârsta epocii de aur", "Vreau să mai cred în poveşti" (Ion Cristinoiu), "Oameni de zăpadă", "Marea mea iubire, tinereţea mea" (două premii la concursul TV "Şlagăre în devenire"), "Ce dor mă cheamă", "Iubirea mea este un adevăr", "Ce ai făcut cu viaţa mea?", "Să nu spui nimănui" (Premiul juriului, cu punctaj maxim, la acelaşi concurs "Şlagăre în devenire"), "Dragoste, de-aş fi eu ca tine!" (toate de Dan Dimitriu), "Fotografii din Bucureşti" (Ionel Bratu Voicescu), "Toamnă, bine ai venit!" (Dinu Giurgiu), "Oameni, să nu uităm!" (Viorel Gavrilă), "Nu ştiu ce s-a-ntâmplat" (Edmond Deda).

Înainte de a se lansa la scara naţională a cucerit premii înalte la toate competiţiile inter-judeţene, cum se numeau pe atunci, cum ar fi "Toamna culturală băcăuană" sau "Lotca de aur" de la Brăila. La festivalul "Melodii 84"

de la "Polivalenta" bucureşteană a fost distinsă cu o Plachetă de onoare. La Teatrul "C. Tănase" a repurtat un mare succes în spectacolul "Constelaţia Boema", iar alături de Mirabela Dauer şi de Horia Moculescu a întreprins mai multe turnee în Germania. Casa de discuri Electrecord i-a editat albumele "Va exista" şi "Bat în geam iubirii". Marina

cu Nicu Dumitrescu în turneu

Scupra era în plină formă, avea un recital extrem de atractiv, în care alterna şlagărele sale de muzică uşoară românească, hit-uri internaţionale şi chiar muzică de petrecere, plănuia lansarea unui nou album discografic... Dar toate visele şi proiectele ei s-au sfârşit într-o zi caniculară de iulie, la puţin timp după compozitorul Dumitru Lupu. O vară tristă, îndoliată...

Cu doar câteva zile în urmă, mai precis pe 27 iulie, doctoriţa Corina Elena Badea, o foarte talentată compozitoare, poetă, instrumentistă şi interpretă, m-a invitat la Tulcea, la Teatrul "Jean Bart", să prezint un spectacol caritabil, cu care ocazie şi-a lansat un nou album la casa de discuri Eurostar. Cum bunicii ei materni au fost fârşeroţi veniţi din nordul Greciei, Corina are pe album şi 4 compoziţii cântate în armâneşte, iar în concert au fost numeroşi artişti reprezentând această etnie, între care Vanghele Gogu. Fără a cunoaşte nicidecum starea de sănătate a Marinei Scupra (cum e viaţa!), am vorbit mult acolo despre ea, Marina fiind prima mare vedetă de muzică uşoară românească provenind din această minoritate. Cum eu însumi am 25% sânge armân (dinspre bunicul matern, Cantili), am simpatizat încă de la lansare cu frumoasa şi atât de talentata Marina Scupra, am scris mult despre ea, am luat-o în turnee. În plus, nu pot uita că am prezentat-o la primul său concurs important, la festivalul de la Amara: avea doar 14 ani şi câteva luni. Anii au trecut, şi-a găsit liniştea şi fericirea la Constanţa, recăsătorindu-se cu Claudiu Piţigoi. La malul mării a fost profesoară la şcoala populară de arte, postură în care am regăsit-o la revenirea ei în Capitală. Marina Scupra era neschimbată, la fel de copilăroasă, de veselă, de plină de umor, iar pe scenă era o explozie de antren şi bună-dispoziţie, abordând un repertoriu divers, fiindcă înzestrările ei muzicale îi permiteau să cânte orice. Marginalizarea totală a muzicii uşoare româneşti şi a reprezentanţilor ei de frunte a creat impresia falsă că ea s-a retras, că nu mai cântă, dar nimic mai adevărat. A fost o plăcere s-o revăd în emisiunea realizată de Carmen Movileanu la TVR2, "Ieri, azi, mâine". De fiecare dată când eram rugat de diverşi organizatori de spectacole din ţară pentru a le recomanda un nume din "generaţia de aur" începeam recomandările cu Marina Scupra, pentru că-i cunoşteam recitalul, iar după aceea aceiaşi mă sunau pentru a-mi relata ce succes neaşteptat, pentru cei care n-o mai văzuseră, avusese interpreta. Marina Scupra a fost o mare vedetă de "Ieri", aproape uitată "Azi", când ne despărţim cu durere de această fată minunată. Cum pentru ea un "Mâine" nu va mai exista decât în amintirile noastre, îi spun adio cu durere în inimă acestei cântăreţe a sentimentelor curate. Marina a fost ca o "floare a iubirii" (în armâneşte "lilicea vreariei") veştejită de un destin nemilos. Adio, buna mea prietenă şi colegă!

Octavian URSULESCU

Harry Coradini

Harry Coradini (nume real: Harald Kölbl) s-a născut la 20 februarie 1944 la Timişoara. A fost colaborator (copil fiind) la Teatrul German, iar apoi a absolvit liceul german din Timişoara. Devine un solist vocal foarte solicitat,

impunându-se cu formaţia Clasic XX (numită iniţial „Clasicii"), colaborând în decursul anilor cu Uranus, Harry Coradini Band, Mondial, Columna (turneu în Norvegia în 1980), Supermarket. Dar gloria şi-o obţine ca solist din 1972 al grupului Progresiv TM (devenit apoi supergrupul Roşu şi Negru-Progresiv TM).

A emigrat în 1985 în Germania, a obţinut cetăţenia şi a cântat acolo country. Se întoarce în România şi-şi deschide o mică afacere, fiind mâhnit că noua generaţie nu-l solicită în proiecte muzicale. Într-un referendum din 2001 al celor mai buni vocalişti rock din România a fost clasat pe locul 8.

Peisajul muzicii noastre rock a devenit mai sărac. Încă o legendă s-a stins din viaţă, la vârsta de 73 de ani.

Chester Bennington

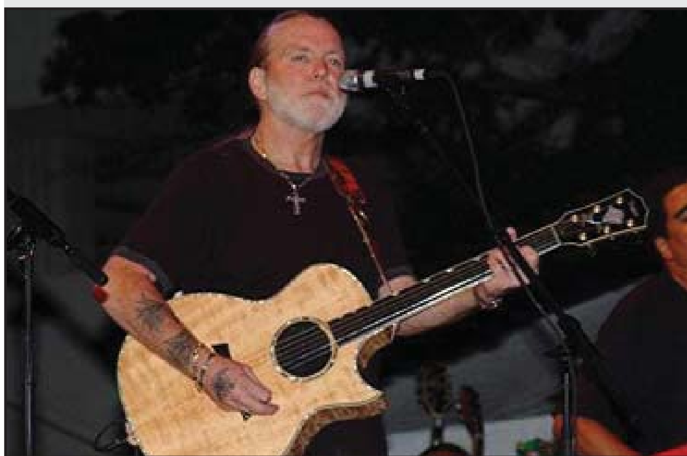
Chester Bennington – solistul vocal al formaţiei Linkin' Park (colaborator şi la Stone Temple Pilots, Death

by Sunrise) – s-a spânzurat acasă, în Los Angeles: avea 41 de ani. Născut în Arizona, s-a luptat mereu cu drogurile, alcoolul, depresia, fiind abuzat sexual în copilărie. După liceu alege calea muzicii, impunându-se 1998 cu Linkin Park (numită pe atunci Xerox) – cu care lansează albume valoroase ca Hybrid Theory sau Meteora. Şi-a exteriorizat demonii interiori prin poezie şi cântece.

Gregg Allman

Gregg Allman – cunoscutul chitarist-compozitor s-a născut în Nashville şi a format, cu fratele Duane, grupul Allman Joys în adolescență - devenit Allman Brothers Band. Deşi Duane moare în accident în 1971, formația va reuşi să

lanseze un album celebru în 73 - Brothers and Sisters. În timpul căsătoriei cu Cher (care a durat 3 ani) desființează formația, apoi o reface, concertând în paralel şi cu Gregg Allman Band, pînă spre 2014.

A avut probleme cu drogurile şi alcoolul, iar în 2007 descoperă că are hepatită C, devenită apoi cancer de ficat. Face un transplant de ficat, dar după 7 ani apar complicații care-i aduc decesul: avea 69 de ani.

Chris Cornell

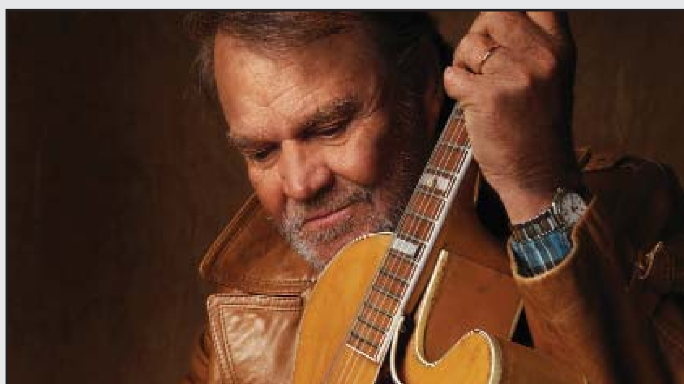
Chris Cornell – solist vocal-compozitor, cu formațiile Soundgarden şi Audioslave. Născut în Seattle, are o depresie severă care-l oprea să părăsească domiciliul. Muzica–i aduce alinarea şi formează grupul Soundgarden în 1984, devenit celebru cu stilul grunge: "Black Hole Sun" sau "Spoonman". Formația se destramă în 1997, revine în 2010, dar între timp Cornell formează Audioslave, cu mare

impact. Din 2006 alege calea solistică: se afla în turneu, când, după un concert la Detroit, se anunță decesul său. Medicul a stabilit că decesul se datorează sinuciderii prin spânzurare: avea 52 de ani.

Clen Campbell

Glen Campbell – chitarist- solist vocal veteran, apare în zona muzicii country în anii 60, devenind muzician de studio la Los Angeles, unde imprimă cu celebritățile vremii.

Obține un contract solo şi în 1967 lansează hiturile "Gentle On My Mind", "By The Time I Get To Phoenix", "True Grit". Prezintă emisiuni TV la CBS şi are roluri în câteva filme.

Gloria soseşte în 1974 cu "Rhinestone Cowboy", cântec care face trecerea de la country spre pop. Va urma o carieră solidă câteva decenii, iar 2005 este ales în Country Music Hall of Fame. Deşi în 2011 este diagnosticat cu Alzheimer şi-şi anunță retragerea, mai lansează un album în 2017- Adios – cu puțin timp înaintea decesului. Avea 81 de ani.

Florin-Silviu URSULESCU

Stagiune Estivală la "Herăstrău"

Record de spectatori, diversitate de spectacole, vedete în recital, artişti îndrăgiți, muzică live, orchestră şi balet, şlagăre şi ever-green-uri, cuplete şi scenete, muzică, dans, distracție şi voie bună… Acestea au fost ingredientele rețetei succesului Stagiunii Estivale 2017 de la Teatrul de Vară "Herăstrău" al Teatrului de Revistă „Constantin Tănase".

Începută pe 24 iunie, Parada Revistelor a durat până pe 30 iulie, în fiecare week-end, sâmbăta şi duminica fiind programate câte două reprezentații. Dacă până acum, pentru cea mai mare (peste 2500 de locuri) şi mai modernă Grădină de Vară din țară era programată special o premieră estivală, de data aceasta, îndrăgitul actor Alexandru Arşinel, Directorul Teatrului de Revistă, a decis să se joace, pe rând, aproape toate spectacolele din repertoriu: "*Vino să ne vezi deseară*" (Premieră 2017), "*Euro Concert*" (Premieră 2017, regizor Alexandru Arşinel), "*Hai, zâmbeşte!*", "*Aer bun! De Herăstrău!*", "*Vivat Revista!*", "*Piei, Drace!*" ş.a

Stagiunea Estivală 2017 a fost susținută de Catena. Astfel, în cadrul campaniei "*Catena susține Teatrul*

Al. Arşinel

Românesc", sute de clienţi fideli ai farmaciilor Catena au obţinut invitaţii duble, gratuite, la reprezentaţiile unde i-au putut vedea, admira şi aplauda, alături de un public numeros, pe îndrăgiţii artişti, în frunte cu Alexandru Arşinel, Vasile Muraru şi Valentina Fătu, Alexandru Lulescu, Adrian Enache, Ana Maria Donosa, Alin Gheorghişan, Sanda Ladoşi, Monica Anghel, Luminiţa Anghel, Oana Sîrbu, Nae Alexandru şi Cristian Simion, Monalisa Basarab, Bianca Sârbu, Daniela Tănase, Radu Ghencea, Raluca Guslicov, Paul Talaşman, Miruna Birău, Oana Ghioca, Adriana Gavrilă (Trofeul Festivalului Naţional de Interpretare "Aurelian Andreescu" 2016). Fără a uita de baletul (coregrafia Cornel

Monica Anghel

Ana Maria Donosa

Popovici) şi de Orchestra Teatrului de Revistă „Constantin Tănase", dirijată de Dan Dimitriu.

Stagiunea 2017 – 2018 va debuta la sfârşitul lunii septembrie, la Sala Savoy, unde se vor juca spectacolele de repertoriu, dar şi alte noi premiere aflate în pregătire.

Oana GEORGESCU

Paul Surugiu-Fuego: „Te iubesc"

Sub egida casei de discuri Euromusic (producător muzical: Puică Dat Florin), îndrăgitul artist a lansat acest album tip "best of", cu o bună parte din melodiile sale de succes – un dar pentru numeroşii lui admiratori. Este o selecţie absolut încântătoare, cu melodii mai vechi alături de producţii mai noi, din această ultimă categorie făcând parte excepţionala colecţie de refrene semnate Florin Bogardo şi interpretate împreună cu Stela Enache, potpuriu lansat în primăvară, în turneul naţional al lui Paul Surugiu-Fuego. Din colecţia de faţă nu lipsesc patru melodii binecunoscute aparţinând compozitorului basarabean Yan Raiburg ("Sărut, femeie, mâna ta!", "Clar de lună", "Ce seară minunată!", "Cântaţi cu mine"), precum şi o altă piesă de succes provenind de dincolo de Prut, "Casa părintească", de Mihai Ciobanu. Modest, Paul Surugiu include doar două compoziţii proprii, "Lăsaţi-mi muzica!" şi "Ţi-am adus un măr", făcând loc colaborării cu alţi compozitori: regretatul Petre Găluşanu, cu care artistul a lucrat mult la începuturile sale ("Am încredere-n dragostea ta"), Adrian Romcescu ("Eşti visul meu"), Marius Cristi Popa ("Cât de frumoasă eşti, femeie!") şi mai ales Jolt Kerestely ("Ştiu că vei regreta"), cu care a editat în ultimii ani două albume superlative. Pe album figurează mai mulţi compozitori basarabeni (să nu uităm că Paul Surugiu-Fuego este Artist al poporului în Republica Moldova), pe care interpretul i-a revelat melomanilor din România, aşa cum între autorii versurilor figurează la loc de cinste Grigore Vieru. La împlinirea a 41 de ani, îi spunem şi noi "La mulţi ani!" prolificului artist.

Lelia PRUNDU

Istoria unui festival (II)

Ce înseamnă azi Sanremo?

Chiar aşa, se întreabă mulţi, ce sens mai are azi un festival muzical de o asemenea amploare, în cunoscutele condiţii de criză? Sanremo rezistă peste timp prin audienţele TV uriaşe, poveştile frumoase, cântecele de mare popularitate şi mai ales pentru că reprezintă, cum se spune, ”ţara adevărată”, Italia profundă, chiar dacă efectele imediate nu mai sunt ca pe vremuri: piesele lansate aici abia dacă ajung la 2% din piaţa discului şi doar un sfert din tinerii cântăreţi beneficiază de o lansare pe măsura concursurilor TV gen ”X Factor”. Însă audienţele TV sunt imbatabile: în 2014, un an considerat slab, media a fost de 39,32%, iar în 2015 s-a depăşit 40%. Sigur, au fost ediţii, pe vremuri, în care media a depăşit 50% şi s-a ajuns chiar la vârfuri de 70, dar trebuie ţinut seama de criza televiziunilor generaliste, care au pierdut nu mai puţin de 9 puncte în trei ani. În orice caz, în termeni economici Sanremo nu pierde: în 2014 Rai a câştigat 2 milioane, în 2015 – 4 milioane, mai ales că s-a calculat că 71% din populaţia Italiei sunt, într-un fel sau altul, interesate de festival! Chiar

Claudio Villa

dacă publicul-ţintă este unul mai în vârstă, mai tradiţionalist, în ultimii ani şi-au făcut loc şi piese cu o tematică specială, contemporană. În această categorie intră, de pildă, piesa ”Io sono una finestra”, despre identitatea sexuală, interpretată de travestitul(a) Platinette (Mauro Coruzzi) şi Grazia Di Michele, în care se spune: ” În corp nu e o femeie sau un bărbat, ci o fiinţă umană...” (de altfel întreaga ediţie 2015 a fost închinată ”diversităţii” pe toate planurile, de unde titulatura ”Mozaic”). Cum spuneam, însă, efectele pe piaţa muzicală nu mai sunt nici pe departe cele de altădată. Enzo Mazza, preşedinte al Federaţiei industriei muzicale italiene, regretă: ”În ”anii istorici”, Sanremo era un eveniment central al pieţei discografice, dar în ultimele două decenii s-a schimbat totul, una din explicaţiile impactului scăzut fiind deformarea evenimentului, devenit mai mult un produs de televiziune decât unul muzical. Vânzările discografice sunt astăzi dependente de alţi factori”. Acesta a fost cu siguranţă motivul pentru care Carlo Conti a apelat pentru ediţia 2015 la un melanj între monştrii sacri (Al Bano, Romina Power, Pino Donaggio, Massimo Ranieri, dar şi Ed Sheeran sau Imagine Dragons), artiştii interesând generaţia 40-50 de ani (Raf, Marco Masini, Irene Grandi, Gianluca Grignani, Alex Britti sau Spandau Ballet, grup mitic al anilor 80), dar şi tineri din generaţia nouă: Annalisa, Dear Jack, Moreno (lansaţi la emisiunea TV ”Amici”), Chiara Galiazzo, Lorenzo Fragola (de la ”X Factor”). Dezbaterile ”Dopofestival” vor fi difuzate doar pe web. Cert este că se acordă importanţă noilor fenomene, iar oamenii din business speră că un talent tânăr va orienta publicul şi mai mult către festival. Am amintit la un moment dat de aspectul economic, aşa încât nu e de neglijat gajul protagoniştilor. Carlo Conti încasează în jur de o jumătate de milion de euro. În ce priveşte cele două ”vallette”, asistentele sale (reîntoarcere la o blondă şi o brunetă, ca pe vremea lui Baudo), Emma Marrone şi Arisa, aceasta din urmă cântăreaţă cunoscută, ele au primit câte 80.000 de euro fiecare. Să nu uităm însă că au fost o serie de invitaţi speciali, muzicali sau nu: Tiziano Ferro, Gianna Nannini, Biagio Antonacci, Allevi, Enrico Ruggeri, Saint Motel, Conchita Wurst, Vincenzo Nibali, Antonio Conte, Massimo Ferrero (cu Fabrizio Pulvirenti, medicul vindecat de Ebola, Vittoria Puccini şi familia calabreză compusă din tată, mamă şi cei 16 copii), baletul new-yorkez Philobolus, comicii Giorgio Panariello (co-prezentator în 2006), Angelo Pintus, Luca şi Paolo (la cârmă alături de Gianni Morandi în 2011), Alessandro Siani, ne-maivorbind de celebrii Charlize Theron şi Will Smith (care mai fusese în 2005 la Ariston, prezentându-şi atunci filmul ”Focus”), pentru care, în total, s-ar fi plătit undeva între jumătate şi un milion de auro. În schimb, să nu uităm încasările uriaşe din publicitate, care dovedesc scepticilor că festivalul de la Sanremo e încă foarte tare pe poziţii. Preţurile s-au dublat faţă de anul anterior, o secundă de publicitate costând nu mai puţin de 14 mii de euro; doar în prima seară de festival (la Gală lucrurile se schimbă), marţi, tariful este de 144.000 de euro pentru 15 secunde!

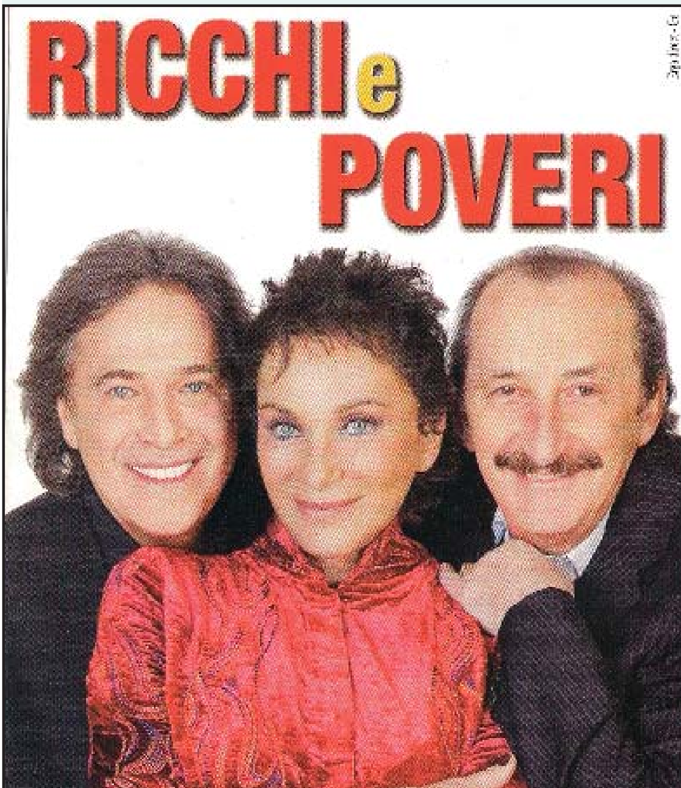

Bobby Solo

Statistici grăitoare

După cum se ştie, concursul de la Sanremo are două secţiuni distincte: una de creaţie, cu melodii interpretate de nume consacrate ("I Big", "Campioni in gara"), şi o alta de interpretare, deschisă tinerilor, speranţelor cântecului italian ("Le nuove proposte"). Cu cât revii mai des pe scena de la Sanremo înseamnă că ai o cotă înaltă de popularitate, compozitorii îţi încredinţează piese (atunci când nu este vorba de cantautori, care-şi scriu singuri melodiile), eşti cotat cu şanse la premii. Din acest punct de vedere, ierarhia participărilor este grăitoare. Pe locul 1, cu 15 prezenţe, se situează Toto Cutugno, Peppino di Capri şi Milva, urmaţi, cu 14, de Al Bano şi Anna Oxa. Claudio Villa şi Fausto Leali au 13, cu 12 înscriindu-se în acest clasament Bobby Solo, Gigliola Cinquetti, Matia Bazar şi Ricchi e Poveri. 11 prezenţe au Orietta Berti, Domenico Modugno, Antonella Ruggiero, Michela Zarrillo, iar Loredana Berté, Pino Donaggio, Little Tony şi Iva Zanicchi – 10. Johnny Dorelli, Sergio Endrigo, Fiordaliso, Enrico Ruggeri, Paola Turci se mândresc cu 9 prezenţe, mult mai numeroşi fiind cei cu 8: Luca Barbarossa, Marcella Bella, Drupi, Riccardo Fogli, Gino Latilla, Mietta, Amedeo Minghi, Mariella Nava, Patti Pravo, Tonina Torrielli. Nume mai puţin familiare melomanilor de azi sunt unele din cele de la ediţiile mai vechi, unii dintre aceştia totalizând 7 prezenţe: Nicola di Bari, Rosanna Fratello, Mango, Marco Masini, Nada, New Trolls, Nilla Pizzi, Mino Reitano, Francesco Renga, Anna Tatangelo, Achille Togliani, Ornella Vanoni. În fine, statistica noastră se opreşte la artiştii care au reuşit performanţa de a urca de 6 ori pe scenă: Antoine, Carla Boni, Caterina Caselli, Christian, Giorgio Consolini, Betty Curtis, Aurelio Fierro, Flavia Fortunato, Peppino Gagliardi, Dori Ghezzi, Wilma Goich, Gianluca Grignani, Anna Identici, Gianni Morandi, Gianni Nazzaro, Romina Power, Pupo, Massimo Ranieri, Tony Renis, Ron, Flo Sandon's. Cum românii au îndrăgit întotdeauna muzica italiană ("ginta latina"…), iar pe vremuri TVR transmitea festivalul (că nu o mai face acum nu ne miră…), multe din numele de mai sus sunt binecunoscute şi la noi. Mai mult, au concertat în ţara noastră, din lista anterioară, Toto Cutugno, Al Bano, Romina Power, Ricchi e Poveri (în câteva rânduri fiecare), Gigliola Cinquetti, Caterina Caselli, Bobby Solo, Sergio Endrigo, Riccardo Fogli, Gianni Morandi.

Enrigo Ruggeri

Franco Fasano

Ileana Popovici împreună cu Matia Bazar

Octavian URSULESCU

O voce tulburătoare

Cu siguranță, dintre toți cântăreții pe care ni i-a dăruit Basarabia în ultimele trei decenii Anastasia Lazariuc este nu numai prima care şi-a găsit un loc trainic în industria muzicală românească şi în inima marelui public, dar şi singura care se află la loc de cinste alături de vedetele autohtone. În egală măsură a fost şi cea dintâi care a traversat Prutul (mai fusese anterior doar Ion Suruceanu, dar numai pentru o apariție la festivalul de la Mamaia), în 1985, pentru a se stabili apoi la Bucureşti, unde locuieşte ş astăzi, deşi revine des în Basarabia pentru concerte şi evenimente importante.

Anastasia Lazariuc s-a născut în localitatea Băcioi, din R. S. S. Moldovenească, în fostul URSS. A urmat cursurile Şcolii muzicale "Ştefan Neaga" din Chişinău, secția Dirijat coral, iar în 1982 a absolvit Institutul de arte "Gavriil Musicescu" din acelaşi oraş, facultatea de Regie, fiind desemnată Artistă Emerită a Republicii Moldova, ulterior devenind Artistă a Poporului. Lansarea în muzica uşoară s-a produs cu mari şlagăre compuse de Ion Aldea-Teodorovici: "Până la lacrimi mi-e dragă viața", "Seară albastră", "Bucurați-vă", "Fuga, fuga". La numai 19 ani a devenit solista formației Sonor, cu care a întreprins turnee în întreaga Uniune sovietică, dar şi peste hotare. În 1973 câştigă premiul al II-lea la puternicul festival al cântecului de la Liepaja, în Lituania, pentru ca în 1975 să fie angajată pentru doi ani a Filarmonicii din Cernăuți, înlocuind-o pe Sofia Rotaru, după care devine solista Orchestrei Radiodifuziunii din Chişinău, unde a rămas nu mai puțin de 16 ani. Prezența frecventă în programele televiziunilor din Moscova (de altfel a înregistrat mult pentru casa de discuri "Melodia" din capitala Rusiei), Leningrad (St. Petersburg), Kiev, Minsk, Anastasia Lazariuc a colindat lumea cu talentul sau de excepție, din SUA în India, din Cambodgia în Belgia sau Germania.

Anastasia Lazariuc

Anastasia Lazariuc

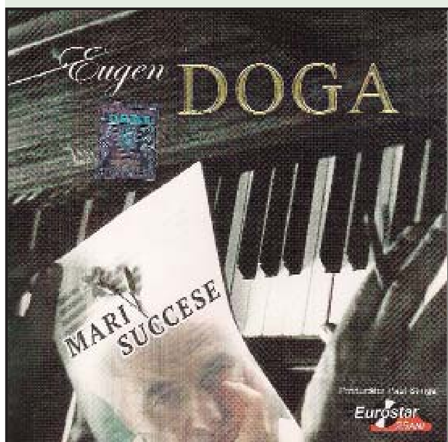
Cariera artistică i-a fost jalonată de colaborarea cu cei mai reputați compozitori şi poeți, cântecele sale purtând semnături ilustre: Eugen Doga, Ion Aldea-Teodorovici, Grigore Vieru (marele poet a venit special la Bucureşti cu ocazia unei lansări de album găzduite de clubul Diesel…), Dumitru Matcovschi, Petre Teodorovici, Iurie Sadovnic, Daria Radu, Anatol Dumitraş, Ian Raiburg. În 1985 a efectuat pentru prima oară un lung turneu, de o lună, în România, alături de formația sa, "Amor", succesul ieşit din comun reflectându-se în cele 3 concerte zilnice. Dar adevărata lansare trainică în România are loc în 1989, când, cu ocazia unui spectacol dedicat lui Eugen Doga, la Chişinău, face cunoştință cu o valoroasă echipă artistică, alcătuită din Alexandru Arşinel, Anda Călugăreanu, Mihai Constantinescu, prinzând contur ideea unor turnee comune. În octombrie 1989 cântă în România alături de Mihai Constantinescu (duetele lor au făcut epocă) şi de trupa sa, în cadrul unor colaborări fructuoase de ambele maluri ale Prutului. Urmează un recital aplaudat pe scena festivalului de la Mamaia, iar în 1992 se stabileşte la Bucureşti, demarând colaborări cu toate posturile TV şi casele de discuri din România, începând cu Electrecord. Un album de cotitura este "Sinceritate", din 2007, în care include creații ale unor tineri compozitori, în frunte cu Mihai Alexandru. Dar iată titlurile albumelor lansate începând din 1983: "Primăvara", "Cred în dragoste", "Ochii mei", după care s-au succedat trei discuri realizate între 1991 şi 1994 alături de Mihai Constantinescu: "La est şi la vest de Prut", "Adio tristețe!", "Maria". Au venit apoi "Anastasia", "Cine poate şti?", "Cu tine", "Destin", "Sinceritate", "Dor de mama", "Nostalgie". În mai 2014 Anastasia Lazariuc a lansat un album dublu de tip "Best of", cu 40 dintre cele mai bune piese ale sale, CD-urile figurând alături de un booklet retrasând biografia artistică a solistei – o apariție de clasă, premiată de revista "Actualitatea Muzicală". Înafara titlurilor amintite mai sus, nu putem ocoli alte mari şlagăre legate de numele Anastasiei Lazariuc, interpreta cu voce tulburătoare: "Orice femeie e frumoasă" (Eugen Doga), "Destin", "Urare" (Daria Radu), "Mama", "A trecut un an", "Speranța lumii", "Maria" (Mihai Constantinescu).

Frumoasă, elegantă, distinsă, feminină, Anastasia Lazariuc îşi merită pe deplin locul de frunte în ierarhia marilor vedete ale muzicii uşoare româneşti!

Francisca METEŞ

Eugen Doga: „Mari succese"

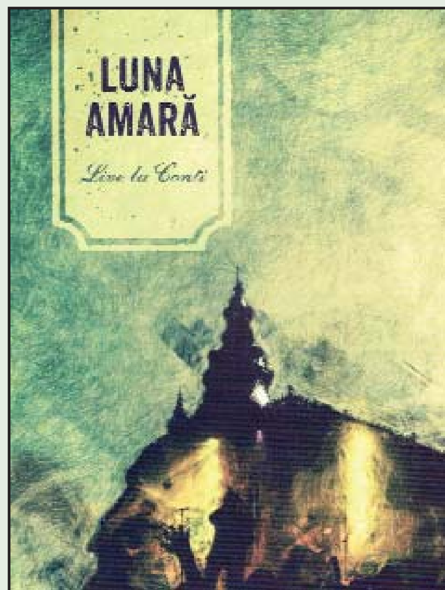
Pare greu de crezut, dar după o carieră mondială de şase decenii, cu recunoaşteri uriaşe şi lucrări apărute pe zeci de discuri (numai muzica de film i-a fost gravată pe mai bine de 30 de CD-uri), albumul de faţă este primul editat marelui compozitor în România! Meritul revine casei de discuri Eurostar (producător: Paul Stângă), care a reunit pe acest disc 18 dintre compoziţiile cele mai cunoscute ale muzicianului, de unde şi titlul albumului. Evident, nu lipsesc

faimoasele valsuri "Gramofon" şi "Dulcea şi tandra mea fiară", care figurează în Top 100 al celor mai frumoase melodii din toate timpurile, precum şi două secvenţe din celebrul film "Şatra". Şi tot dintr-un film de mare audienţă, "Maria-Mirabela", a fost aleasă tema titulară, cântată de Mihai Constantinescu şi Anda Călugăreanu. Marea poezie (Mihai Eminescu, Veronica Micle, Grigore Vieru) stă la baza unor minunate piese lirice, unele din ele din ciclul "Dialogurile dragostei", prezentat cu imens succes în luna mai la Iaşi şi la Botoşani, în organizarea impecabilă a Asociaţiei culturale "Regal d'Art". Segmentul de muzică uşoară este reprezentat de îndrăgiţii Anastasia Lazariuc ("Orice femeie e frumoasă" e un mare şlagăr) şi Iurie Sadovnic, solistic sau împreună în duetul "Păstraţi iubirea". Doar 18 titluri dintr-o creaţie monumentală, dar ce selecţie inspirată!

Luna Amară: „Live la Conti"

Formula în care formaţia a înregistrat acest valoros material video (DVD – apărut la Universal Music Romania): Mihnea Blidariu (vocal, chitară, trompetă), Nick Făgădar (vocal, chitară), Şerban Onţanu-Crăciun (chitară principală), Sorin Moraru (bas) şi Răzvan Ristea (tobe). Avem 129 de minute de muzică live de la Conti (fostul Hotel Continental) din 2013, un

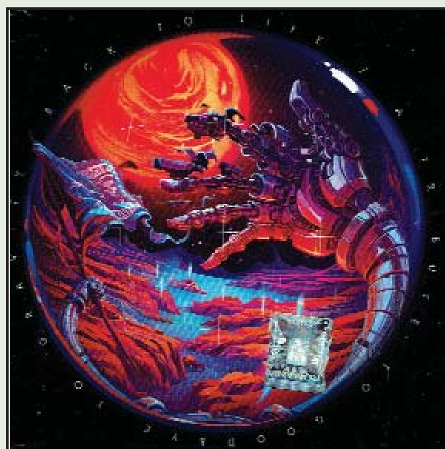

documentar de 25 de minute despre povestea trupei din Ardeal şi fotografii cu membrii săi.

După cum entuziast scrie Radu Lupaşcu: "LUNA AMARĂ are un mesaj clar şi o atitudine rock. Ne animă pe toţi cu acelaşi scop - Unitate, statornicie şi perseverenţă în anihilarea prostului gust! Nick Făgădar şi Mihnea Blidariu sunt muzicieni, poeţi, scriitori cu talent şi mărturisiri usturătoare". *"Cultura devine protest atunci când sistemul deraiază, iar politicul şi societatea dorm în papuci!"* (Mihnea Blidariu)

Back to Life: „A Tribute to Goodbye to Gravity"

Casa de discuri Universal Music Romania, prin eforturile redactorului său Vlad Buşcă (el însuşi muzician rock) a reuşit să finalizeze un proiect ambiţios

şi totodată umanitar: o compilaţie cu 17 cântece ale formaţiei Goodbye to Gravity, la a cărei lansare de disc a avut loc tragedia din Colectiv. Evident, fondurile colectate (drepturi de autor) vor merge spre ajutorarea victimelor şi familiilor îndurerate, un gest concret care spune mai mult decât numeroasele "mesaje" lansate în spaţiul public fără o finalizare concretă. Au participat atât formaţii autohtone, cât şi străine, printre care Outbreak, Bruma, Sequence, L.O.S.T., Bucium, Anna Murphy ş.a. Cinste lor!

Florian "Moşu" Lungu: „Sono-portret"

În seria Fuzzion Fashion (casa Soft Records, mastering: **Călin Gibescu,** grafica: **Ovidiu Panighianţ**) apare această compilaţie dedicată lui "Moşu" (absolvent al clasei de compoziţie la Conservator, realizator de emisiuni la ***Radiodifuziunea Română***, prezentator de concerte şi de festivaluri), care crede că ar fi păcat, la un "crepuscul al existenţei, aceste „păcate ale tinereţii"

datând din anii '60 -'70 să zacă definitiv uitate prin rafturile prăfuite ale unor fonoteci şi discoteci".

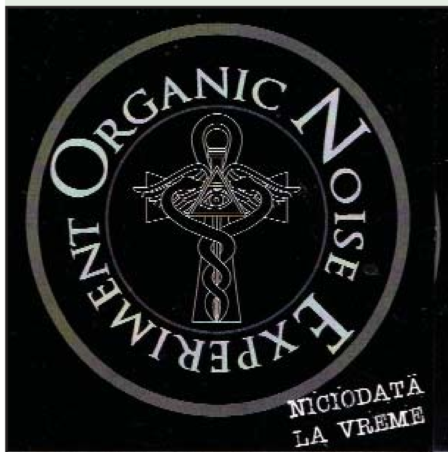
Primele track-uri : *„ROMBURI"* (1975), *„LINII ŞI PUNCTE"* (1962), *„CERCURI"* (1974), *„S-A ÎNSERAT"* (1969), *„BOSSA NOVA"* (1964), *„TRIFOIUL CU CINCI FOI"* (1973), *„DANSUL OBCINELOR"* (1976) .Se adaugă trei creaţii de muzică pop: *„CINEMATOGRAFUL DE ALTĂDATĂ"* (1971) - **Aurelian Andreescu**, *„FABULA"* (1973) - **Gabriel Drăgan**, *„NE-AM REGĂSIT"* (1972) - **Cornel Constantiniu**.

Creaţiilor personale li se adaugă şase piese-dedicaţii de la **Dan Mîndrilă** şi **Mircea Tiberian, Johnny Răducanu, Romeo Cosma, Ion Baciu Jr., Garbis Dedeian:** *„PANTOFII DE LAC AI LUI MOŞU", „MOŞU BLUES" „BLUE BLOODY MOŞU BLUES", „MOŞU"* (în limba suedeză *„GUBEN"*), *„UITE MOŞU, NU E MOŞU"*.

Prezentarea autorului se încheie cu un dicton sugerat de **Marius Popp**: ***JAZZ LONGA, VITA BREVIS!***

Organic Noise Experiment: „Niciodată la vreme"

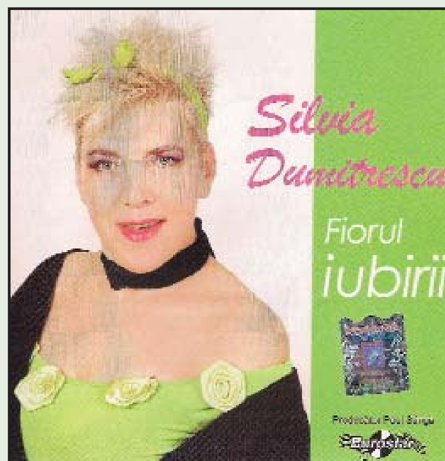
Fost component al formațiilor orădene Metropol şi Metrock, Marius Luca s-a stabilit de câteva decenii la

Montreal, unde şi-a alcătuit un trio de power-blues. Albumul conține 8 piese în limba română (!), atât lucrări proprii cât şi din cele semnate de vechii colegi Virányi Attila, Joe Jozef Balogh şi regretatul Raduly Bela. Alături de el (voce, chitară bass), Shawn Haines (chitară electrică, voce) şi Louis Dore (baterie, percuție, voce) dau o haină nouă, densă, unor piese vechi, adevărate hituri ale rockului nostru de altădată.

Silvia Dumitrescu: „Fiorul iubirii"

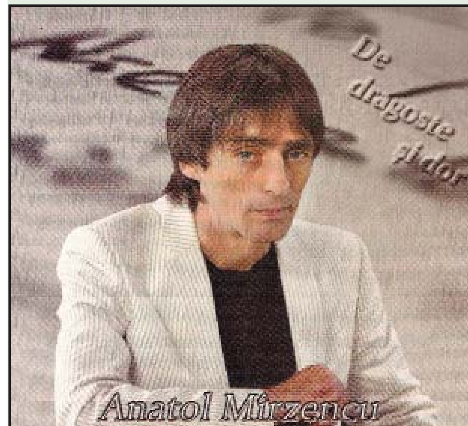
Temperamentala şi atât de muzicala interpretă sărbătoreşte 30 de ani de carieră artistică prodigioasă (şi) prin acest album de referință. De ce "de referință"? Pentru că aici solista

are ocazia de a demonstra că stăpâneşte perfect nu numai muzica pop, ci şi jazz-ul, având de altfel alături de ea o parte din instrumentiştii cu care susține recitaluri de blues: compozitorul tuturor pieselor de pe disc, Virgil Popescu (chitară bas, sampling percussion), Puiu Pascu (claviaturi), Florin Ochescu (chitară electrică şi acustică), Sorin Romanescu (chitară electrică), Tiberiu Gogoanță (chitară acustică), Dan Nicolau (trompetă), Titi Herescu (brush percussion). Intervențiile de backing vocal aparțin celor doi protagonişti, solista şi compozitorul, înregistrările şi masterizarea acestui album de mare finețe editat de casa de discuri Eurostar fiind semnate de Virgil Duțan (Best Sound Studio). În finalul documentatului său text din booklet, Florian Lungu se declară impresionat de patru din titlurile albumului: "Tu nu crezi în proverbe", "Ploua", "Asta e opinia mea", "Eram atât de tineri". Suntem perfect de acord şi am mai adăuga "Sahara".

Anatol Mîrzencu: „De dragoste şi dor"

Este unul dintre cei mai valoroşi şi mai îndrăgiți cantautori din Republica Moldova, cunoscut şi telespectatorilor noştri în urma frecventelor apariții la emisiunea "Familia Favorit" a lui Paul Surugiu-Fuego. Bun prieten cu regretatul Dan Spătaru, a fost invitat cu câțiva ani în urmă de Daniel Gheorghe, directorul festivalului de la Medgidia ce purta numele marelui cântăreț, să susțină un recital (folosim timpul trecut

fiindcă prima măsură a noului primar al oraşului a fost.. .desființarea singurei manifestări care conferea notorietate, inclusiv internațională, unei localități cam uitate de lume!!). Albumul de față este unul...de familie: toate cele 14 cântece sunt compuse de protagonist (care cântă la chitară acustică, semnează majoritatea textelor şi aranjamentelor, la acestea din urmă colaborând cu Vitalie Rusu), iar producător este Vasilisa Mîrzencu. Din cuprinsul albumului editat de Europress se detaşează titluri cum ar fi "Ah, ce fete!", "Tinerețea mea", "Magdalena", "Dacă nu iubim", "Singurătate". Frumoase cântece de dragoste şi o profesiune sinceră de credință pentru spectatorii săi: "Eu vă iubesc în legea mea/ Şi tot asemenea vă cânt/ Nu-mi deie cerul altă stea/ Primiți-mă aşa cum sunt...".

Pagini de
Florin-Silviu URSULESCU

Revistă lunară de informare, opinie şi dezbatere editată de
UNIUNEA COMPOZITORILOR ŞI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA
şi finanțată cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII ŞI IDENTITĂȚII NAȚIONALE

ACTUALITATEA MUZICALĂ

Redactor şef: George BALINT
Redactori: Mihai COSMA, Octavian URSULESCU
Editorialist: Liviu DĂNCEANU
Secretar de redacţie: Costin ASLAM

Colegiu redacţional:
Petruța MĂNIUȚ-COROIU, Mariana POPESCU, Mihaela Silvia ROŞCA, Vasilica STOICIU-FRUNZĂ, Cristina ŞUTEU

Semnează în acest număr:
Cristina ANDREI, Loredana BALTAZAR, Maria Cristina BOSTAN, Grigore CONSTANTINESCU, Oana GEORGESCU, Andrei KIVU, Florian LUNGU, Costin POPA, Mariana POPESCU, Diana ROTARU, Constantin Tufan STAN, Mădălin Alexandru STĂNESCU, Mircea ŞTEFĂNESCU, Cristina ŞUTEU, Nicolae TEODOREANU, Livia TEODORESCU-CIOCĂNEA, Florin-Silviu URSULESCU, Vlad VĂIDEAN, Mihaela VOSGANIAN, Damian VULPE

www.ucmr.org.ro

Adresa redacţiei: Bucureşti, Calea Victoriei 141, sect. 1, 010071, România. **Tel./Fax:** +40-21-312.98.67
E-mail: em@edituramuzicala.ro, editura@unmb.ro

TIPOGRAFIA - INTERSIGMA-ERICOM SRL
TEL: 021-242.30.32 ISSN: 1220-742x